

Päiväkirja varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan kehittämistä

Johanna Coull

2021 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Päiväkirja varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan
kehittämisestä**

Johanna Coull
Sosionomi AMK
Opinnäytetyö
5 /2021

Johanna Coull

Päiväkirja varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan kehittämistä

Vuosi 2021 Sivumäärä 95

Opinnäytetyön tarkoitus oli kuvata ja kehittää varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan sisältöä ja tehtäviä niin, että ne tukevat mahdollisimman monipuolisesti varhaiskasvatuksen asiakasperheitä. Keskeistä oli uusien yhteistyömuotojen sekä toimintatapojen luominen varhaiskasvatukseen, kuten myös varhaiskasvatuksessa toimivien tiimien positiivisten toimintatapojen vahvistaminen. Tavoitteena oli lisätä ja pohtia positiivista pedagogiikkaa vuorovaikutuksen keinona lapsiryhmissä.

Varhaiskasvatuksen asiakasperheiden kokonaisvaltainen hyvinvointi näkyy hyvin voivissa lapsissa. Keskeistä on hyvät vuorovaikutus- ja kaveritaidot, jotka positiivisen pedagogiikan tukemina ovat yksi tärkeimmistä tämän päivän haasteista. Keskittyminen on ollut vahvaa lasten keskinäisten vuorovaikutustaitojen tukemisessa tämän kymmenen viikon aikana.

Varhaisella puuttumisella ja ennaltaehkäisyllä saadaan positiivisia tuloksia lasten ja perheiden hyvinvoinnin turvaamiseksi. Tämä rohkaisee toimimaan aktiivisella työotteella toimintaa jatkuvasti reflektoiden.

Uusien työmuotojen ja -tapojen kehittäminen seuraa opinnäytetyötä alusta loppuun. Korona-pandemian aikana ideoita ei voitu tuoda opinnäytetyön aikana käytäntöön, joten ne on tuotu tekstissä esiin erilaisina huoltajille tarkoitettuina vertaistuen muotoina. Tähän liittyi vahvasti yhteistyöverkosto, jonka avulla luodaan kustannustehokasta yhteistyötä.

Työnantaja saa opinnäytetyön pohjalta monipuolista tietoa siitä, kuinka paljon tarvitaan sosiaalisten- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelua ja siihen panostamista. Kasvattajien intensiivinen läsnäolo, sensitiivisyys ja ennakointi kaikissa arjen tilanteissa, tukee lapsen hyvinvointia, oppimista, kasvua ja kehitystä. Huoltajien kanssa tehtävän tiiviin ja luottamuksellisen yhteistyön merkitys nousee vahvaan asemaan tiedonkulun ja verkostoyhteistyön eri muodoissa.

Asiasanat: vuorovaikutus- ja tunnetaidot, varhaiskasvatus, yhteistyö, positiivinen pedagogiikka

Johanna Coull

A Bachelor of Social Services experience diary on the role development as an early childhood educator

Year

2021

Pages

95

The purpose of this thesis was to describe and develop a Bachelor of Social Services' role and job content as an early childhood educator for supporting the diversity of families. The aim was to create new forms of cooperation and ways of working in early childhood education, as well as to strengthen the positive ways of working in teams. The goal was to increase and reflect on positive pedagogy as a means of interaction in groups of children.

The overall well-being of early childhood client families can be seen in the well-being of the children. Crucial skills needed to support positive pedagogy are good interaction and peer relationship skills. The aspect of supporting children's interpersonal skills was focused on during the thesis process ten weeks. Early intervention and prevention have positive results for the well-being of children and families. This encourages the educator to work with an active approach, constantly reflecting on the activity.

This diary-based thesis provided a concrete overview of the work tasks in the early childhood education field. Different ways of working and ideas for development emerged from the reflection of the author's own activities and work, which was supported by strong theoretical knowledge. Based on these, the author's professional growth developed and diversified during the thesis, of which the final summary consisted.

The development of new forms and ways of working were presented in the thesis from beginning to end. However, due to the Corona pandemic, the ideas could not be implemented during the thesis, so they have been highlighted in the text as different forms of peer support for educators. This was strongly accompanied by a co-operation network to create cost-effective co-operation.

Based on this thesis, the commissioning kindergarten received a wide range of information about how much investment and practice is needed in social and interaction skills. The intensive presence, sensitivity and foresight of educators in all everyday situations supported the well-being, learning, growth and development of the child. The importance of close and confidential co-operation with parents was highlighted as being highly important for various forms of information flow and network co-operation.

Keywords: interaction and emotional skills, early childhood education, collaboration, positive pedagogy

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Nykytilanne.....	7
2.1	Nykyinen työ ja osaaminen	7
2.2	Sidosryhmät	15
2.3	Vuorovaikutustaidot	17
2.4	Työn kehittäminen	17
2.5	Opinnäytetyön tavoitteet	19
3	Päiväkirja.....	20
3.1	Viikko 1	20
3.2	Viikko 2	25
3.3	Viikko 3	31
3.4	Viikko 4	36
3.5	Viikko 5	43
3.6	Viikko 6	49
3.7	Viikko 7	56
3.8	Viikko 8	63
3.9	Viikko 9	69
3.10	Viikko 10.....	72
4	Yhteenveto ja pohdinta	75
4.1	Tyttökerho	76
4.2	Eettisyys	78
4.3	Positiivinen pedagogiikka	80
4.4	Yhteistyö	82
4.5	Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö	83
4.6	Työn analysointi	83
4.7	Työn kehittäminen	86
4.8	Kehittävä arviointi	88
4.9	Palaute	90
5	Lähteet	92
6	Kuviot	95

1 Johdanto

Päiväkirjamuotoisen opinnäytetyöni taustalla on aloittamani vuoden pituinen hanketyö varhaiskasvatuksen sosionomina, eteläsuomalaisessa kaupungissa. Työskentelen neljässä eri varhaiskasvatuksen yksikössä, tiettyinä päivinä viikosta. Työparinani toimivat varhaiskasvatuksen erityisopettajat ja toimin yhtenä tiimin jäsenenä varhaiskasvatuksessa. Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö rakentuu kuin itsestään, kun sitä kirjoittaa joka päivä kymmenen viikon ajan.

Opinnäytetyöni tarkoitus on varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan kehittäminen. Avaan tämänhetkistä työtäni ja tuon esille epäkohtien parannusehdotuksia sekä omaa näkökulmaa. Korona-pandemian aikaan saama vahvasti suositeltu etäyhteyksin toteutettu yhteydenpito yhteistyökumppaneihin, luo konkreettisia haasteita asiakasperheiden hyvinvoinnin tukemiseen.

Opinnäytetyöni ajoittuu keväälle 2021, jolloin Korona-pandemia on edelleen läsnä. Tämä on vaikuttanut opinnäytetyöni sisältöön minimoiden työnkuvaani mahdollisesti kuuluvat asiakasperheiden kotikäynnit. Tämän olen kokenut vähentävän maksimaalista perheiden yhteistyön kontaktia, jonka koen hyödylliseksi.

Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyöni nostaa esiin kymmenen viikon eli 1.2. - 9.4.2021 välisen ajan eteläsuomalaisessa kaupungissa varhaiskasvatuksen sosionomina työskentelyäni varhaiskasvatuksessa, sen tehtäviä sekä kokemiani työni kannalta tärkeitä asioita ja havaintoja. Kirjoitan jokaisena työpäivänä päiväkirjaa ja nostan tärkeimmät kokemukseni esiin perustellen niitä. Peilaan niitä kokemukseeni ja tavoitteisiini työn kehittämisen näkökulmasta. Työn lopussa pohdin realistisesti, kuinka asettamani tavoitteet ja työn kehittäminen on saavutettu.

Työpanokseni keskittyy vahvasti sosiaali-, vuorovaikutus- ja kaveritaitojen tukemiseen sekä kiusaamisen ehkäisyyn. Sosiaaliset-, vuorovaikutus- ja tunnetaidot ovat keskeisessä asemassa leikkitaitoihin verrattuna. Lapsi, jolla leikkitaidot ovat hyvät, on usein myös sosiaaliset- ja vuorovaikutustaidot sisäistyneet. Tunnetaidot ovat tärkeitä oppia, jotta tunteita voidaan tunnistaa ja nimetä. Varhainen puuttuminen ja ennakointi, ovat niitä, joista on todettu olevan positiivisia vaikutuksia arjessa. Varhaiskasvatus on tärkeä kohderyhmä, jossa näitä taitoja harjoitellaan. Ne kuuluvat jokapäiväiseen oppimiseen, mutta varhaiskasvatuksen sosionomina tuon niihin astetta vahvemman yhteyden. Tuon opinnäytetyössäni esiin positiivista pedagogiikkaa, joka on itselleni avautunut elämäntavaksi, jossa positiiviset, hyvät asiat peittoavat huonot ja vahvuudet kantavat elämässä eteen päin. Opinnäytetyön tarkoitus on myös toimia reflektoinnin välineenä omassa työssäni sekä nostaa esiin hyväksi havaitsemiani toimintatapoja ja mahdollisia parannusehdotuksia.

Työtehtävissä tarvitsemani tietoperustana toimii varhaiskasvatuksen opettajan pätevyyttä vastaavat opinnot ja teoreettinen tuntemus lapsen kehitysvaiheista. Lisäksi tarvitsen varhaiskasvatuksen tuntemusta ja -työkokemusta, ryhmänhallinta- ja ohjaustaitoja, sensitiivisyyttä ja herkkyyttä havainnoida, huumorintajua, vahvaa rohkeaa asennetta ja ennakkoluulotonta työtettä. Erilaisten perheitä koskevien haasteiden ja vastoinkäymisten sekä yhteistyötahojen toiminta ja tuntemus on suureksi eduksi työni hoitamiselle. Päiväkirjamuotoinen opinnäyte-työni vastaa asettamiini tavoitteisiin konkreettisesti ja nostan omia pohdintojani sekä lähdekirjallisuutta niitä tukemaan.

Perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä moniammatillisesta verkostotyöstä on apua. Varhaiskasvatuksen sosionomilla näitä on perheneuvola, sosiaali- ja perhetyön tekijät. Muita mahdollisia toimijoita ovat erikoissairaanhoidon puoli, puhe-, toimintaterapeutit sekä kolmas sektori. Perheiden moniammatillisessa tuessa tärkeää on, että samaan aikaan pidetyssä palaverissa on monitahoinen tukijoukko, jotta perhe saa avun yhden palvelutarpeen arvioinnin -periaatteella, eikä heidän tarvitse lähteä kiertämään luukulta toiselle.

Uskon, että lapset oppivat positiivisen ja kehumisen kautta. Tästä syystä positiivinen pedagogiikka on tärkeää. Lapsia kehuen ja kannustaen positiivisen ilmapiirin ympäröimänä, lapsi vastaanottaa paremmin ohjeita, joiden mukaan toimitaan. Positiivinen pedagogiikka olisi mielestäni hyvä ottaa osaksi varhaiskasvatuksen arkea. Tämä muistuttaisi meitä hyvydestä, hyvistä teoista ja -käytöksestä sekä jättäisi negatiivisia kommentteja ja ohjeita vähemmälle.

2 Nykytilanne

2.1 Nykyinen työ ja osaaminen

Olen toiminut varhaiskasvatuksen parissa viitisen vuotta, mukaan lukien esikoulu sekä alkuopetuksessa noin seitsemän vuotta. Olen ehtinyt perehtymään päivien ja tukimuotojen rakenteeseen sekä niiden sisältöön. Tunnen varhaiskasvatuksen määritelmän, joten voin työssäni sitä toteuttaa. Viitataan tällä varhaiskasvatustalakiin, joka säätelee varhaiskasvatustoimintaa ja sen sisältöä. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018). Aikaisemmat- ja sosionomiopinnot toivat paljon teoretietoa lapsen kehityksestä, varhaiskasvatustalustalusta sekä erilaisten perheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Sosiaalialan työkenttä ja -tehtävät ovat tulleet tutuiksi opintojen tiimoilta toteutettavien projektien osalta. Työkokemukseni sekä sosiaalialan eettiset ohjeet ja -arvot tukevat ammattiosaamistani monipuoliseen perhetyöhön ja lapsilähtöiseen toimintaan. Vuorovaikutustaitoni ovat erinomaiset ja sensitiivisyyteni tukee lapsen roolia aktiivisena oppijana ja kasvavana ihmisenä. Sosionomin opinnoissa suorittamani kurssit autta-

vat minua työssäni ja teorian tuominen käytäntöön konkretisoituu. Erilaisten lasten ja perheiden kanssa työskentely ja sensitiivinen kommunikointi aiheesta riippumatta, on tärkeää. Perheitä kohdatessa on muistettava kunnioittava asenne, jolla perheitä lähestytään, positiivisen kohtaamisen ilmapiiriä tunnustellen. Puheeksiottoon on oltava rohkeutta, sillä se on samalla avaus ja herättely aiheeseen, josta huoli nousee.

Hanketyön tarkoitus, jossa työskentelen, on vastata kentältä nousevaan tarpeeseen. Tämän vuoksi varhaiskasvatuksen henkilöstön kanssa tehtävä yhteistyö on suuressa roolissa. Työhön on tartuttava rohkeasti sekä itsenäisesti ja sitä on jatkuvasti kehitettävä. Oma rohkeus ja aktiivinen rooli varhaiskasvatuksessa ja vanhempien kanssa toimimisessa on tärkeää. Uskon, että omassa työskentelyssäni yhdistyvät sekä aloitteleva toimija, että kokenut asiantuntija. Pääpaino on osata yhdistää taitoja ja tuottaa rohkeasti uusia kehitysideoita ja yhteistyömuotoja.

Työssäni kierrän toimialueellani neljässä eri varhaiskasvatussyksikössä tavaten erilaisia ryhmiä ja lapsia sekä heidän vanhempiaan. Olen tavoitettavissa puhelimitse varhaiskasvatuksen henkilökunnalle, huoltajille sekä muille yhteistyökumppaneille, lähinnä virka-aikaan. Voin pitää varhaiskasvatussyksiköissä pienryhmille esimerkiksi kaveritaitokerhoa varhaiskasvatuksen opettajan, -erityisopettajan, muiden kasvattajien kanssa tai yksin. Voin olla leikeissä mukana rikastuttamassa ja kasvattamassa leikki- ja kaveritaitoja. Leikin rikastuttaminen on tullut esiin viime aikoina tiimien jäsenten kanssa keskusteltaessa, joissa on todettu, että lapset saavat leikin alulle, mutta se ei etene vaan junnaa paikallaan. Usein leikki myös loppuu sen enempiä kestävästi. Lasten leikkitaidoissa on parantamisen varaa, sillä on paljon lapsia, jotka eivät yksinkertaisesti osaa leikkiä. Aikuisen avustuksella ja ohjauksella leikkimistä harjoitellaan varhaiskasvatuksessa jatkuvasti.

Työtehtävissäni yhdistyy monenlaista osaamista. Minun on tunnettava pedagoginen ja yhteisöllinen toiminta, tunnistettava tuen tarpeita ja hyvinvointia tukevia toimia, niiden suunnittelu, toteutus sekä arviointi lapsiryhmässä ja tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä sote-palvelujen kanssa. Suurimpana nousee lasten vuorovaikutuksen ja osallisuuden tukeminen ja vahvistaminen, oppiminen, syrjäytymisen sekä kiusaamisen ennaltaehkäisy. (Talentic 2021, B.) Esimerkillisenä roolimallina arjessa toimimiseni antaa lapsille mallia normaalista, hyvästä käytöksestä ja vuorovaikutuksesta. Ryhmänhallinta- ja ohjaustaidot ovat keskeisiä toimiessani lapsiryhmässä, kuten myös tilanteenlukutaito. Ongelmanratkaisukyky ja erilaiset haasteet ovat työtehtävissäni arkea. Näitä on mietittävä monelta kannalta, priorisoitava, tartuttava niihin rohkeasti ja mietittävä ratkaisukeinoja. Luovuus on olennainen kyky ja osa ongelmanratkaisutaitoa. Sen tärkeys korostuu työssä, jossa on monia toimijoita. Ammatillisuus ja hyvän käytöksen mukainen toiminta korostuvat työssäni. Yhtenä tärkeimpänä asiana nostan kuitenkin sen, että osaan asettua lapsen asemaan. Kykenen pohtimaan, miltä lapsesta tuntuu tietynlainen tapa ja toiminta. Empaattisuus kumpuaa leikkiessä lasten kanssa, kun huomaat,

ettei lapsi osaa leikkiä. Yhteisleikki voi auttaa lasta oivaltamaan ideaa esimerkiksi leikissä, jossa käydään kaupassa ostoksilla. Lapsi on saattanut käydä vanhempiensa kanssa ostoksilla ja tietää, miten silloin suurin piirtein on toimittu. Tätä mallintamalla saadaan kasvattavia leikkejä aikaiseksi.

Lähden liikkeelle seuraamalla lasta lapsiryhmän arjessa havainnoiden. Lähestyn lasta usein leikin kautta, jolloin saan häneen kontaktia paremmin. Riippuen ongelmasta, omat ja ryhmän muiden kasvattajien sekä mahdollisesti erityisopettajan havainnot kertovat käytöksen taustalla olevista syistä. Lapsen kanssa keskustelu avaa reittiä lapsen maailmaan ja siihen, miten hän toimii. Avoimuus ja luottamuksellisuus sekä lasta, että hänen vanhempiaan kohtaan nousee ja sitä onkin vaalittava. Yhteistyössä lapsen, perheen ja varhaiskasvatuksen tiimin kanssa kokonaistilanteen selvittäminen ja mahdollisesti ulkopuolisen avuntarjoajien keinojen miettiminen nousee keskeiseksi, haasteesta riippuen. Tässä kohtaa saattaa nousta tarve ottaa kontaktia esimerkiksi perheneuvolaan ja pyytää konsultaatiota tai neuvoja. Yhteistyö eri tahojen kanssa nousee arvokkaaksi perhettä tuettaessa. Erityisen tärkeää on myös varhaiskasvatuksen erityisopettajan lapsen tuntemus ja keinot sekä menetelmät, mitä kannattaisi ehkä varhaiskasvatuksen puolella ensin kokeilla. Tähän yhdistettynä erilaiset tukitahot tuovat mahdollisimman vahvaa ja monipuolista tukea lapselle ja perheelle.

Työnkuvaani sisältyy pienryhmien ohjausta varhaiskasvatuksen erityisopettajan tai ryhmän kasvattajien kanssa. Muutamaa kerhoa pidän myös yksin. Pääpainona pienryhmissä nousee lasten sosiaaliset vuorovaikutus-, tunne- sekä leikkitaidot. Kiusaamisen ehkäisy ja varhainen puuttuminen on työssäni keskeistä.

Varhaiskasvatuksen sosionomi

Olemme kuulleet, kuinka lasten ja nuorten pahoinvointi ovat olleet yleisenä puheenaiheena vuosikymmenen ajan. Traagiset väkivallanteot kouluissa, eivät ole jääneet huomiotta. Jatkuvasti lisääntyvä lasten yleinen levottomuus puhututtaa televisiossa ja lehdissä. Varhaiskasvatuksessa tämä näkyy lastensuojelun tarpeen lisääntymisenä sekä perheiden ongelmien kerääntymisenä. Varsinkin pienten lasten kohdalla väkivaltaisten pelien pelaaminen saattaa olla vahingoittavaa kehittyvälle lapselle. Tämän lisäksi vanhempien päihteidenkäyttö on lisääntynyt työttömyyden myötä. (Määttä & Rantala 2010, 19.) Varhaiskasvatuksessa näkee vanhempia, jotka uupuvat arjen pyörittämiseen, mutta eivät ole hakeneet apua. Vanhemmat tietävät riskit, mutta eivät voimavarojen puuttuessa jaksakaan enää reagoida. Tähän pystyn osaltani vaikuttamaan jo kysymällä lasta tuovalta vanhemmalta, mitä kuuluu. Tämä kysymys voi laukaista tunteet ja vanhemman on ehkä jopa helpompi näin ollen puhua. Useamman aikuisen voimin on helpompi lähteä pohtimaan perheen tilannetta ja selviytymiskeinoja paremman arjen sauttamiseksi. Sensitiivinen ja ihmisläheinen kohtaaminen sekä perheiden tilanteen haasteiden

ymmärtäminen, antaa hyvät lähtökohdat miettiä, minkälaiseen tarpeeseen pitäisi vastata. Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan kehittäminen on maanlaajuisesti esillä, uuden varhaiskasvatustalouden lakimuutoksen myötä. Elämme murroskauden aikaa, sillä uudessa 1.9.2018 voimaan astuvassa varhaiskasvatustaloudessa säädetään kelpoisuusehtoihin perustuvia tehtävänimikkeitä. Laissa on ollut tavoitteena yhtenäistää tehtävänimikkeitä, joita varhaiskasvatuksessa käytetään. Tähän liittyy myös varhaiskasvatuksen sosionomin nimike. Työnantaja kuitenkin saa päättää nimikkeistä sekä niiden muuttamisesta. Uudessa varhaiskasvatustaloudessa on eriytetty tehtävänimikkeet ja kelpoisuusvaatimukset varhaiskasvatuksen sosionomin ja -opettajan kohdalla. Varhaiskasvatuksen sosionomi, jolla on vähintään varhaiskasvatukseen ja sosiaalipedagogiikkaan suuntautuneet 60 opintopisteen laajuiset opinnot käytynä, on pätevä toimimaan varhaiskasvatuksen opettajana. (Kuntatyönantajat 2018.) Varhaiskasvatuksen sosionomilla on vaihtoehtona valita työnsä, sillä kelpoisuus löytyy varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin. Palkkaus ei juurikaan eroa, mutta varhaiskasvatuksen opettajalla on opettajien ammattiliitto takanaan, joka vaatii varhaiskasvatuksen opettajien siirtymistä opettajasopimuksen eli OVTES:in piiriin vuonna 2021. (OAJ 2021). Tämä takaa varhaiskasvatuksessa toimivien varhaiskasvatuksen opettajien edut ammattiliiton ajamina. Henkilökohtainen mielipiteeni on, että varhaiskasvatuksen opettajalla on parempia etuuksia OAJ:n ajamina, kuin varhaiskasvatuksen sosionomilla, jonka etuja ajaa Talentia. Varhaiskasvatuksen henkilöstörakenne muuttuu 1.1.2030 alkaen, jolloin kasvatustalouden, opetus- ja hoitotehtävissä toimivasta henkilökunnasta kahdella kolmesta minimissään, tulisi olla varhaiskasvatuksen opettajan eli kandidaatin tutkinto tai -sosionomin kelpoisuus ja yhdellä henkilöllä varhaiskasvatuksen lastenhoitajan kelpoisuus. (Talentia 2021, A.) Rohkenen epäillä varhaiskasvatuksen tiimikoontia. Tällä haetaan pedagogista osaamista, sosiaali- ja perhetyön tuntemusta sekä varhaiskasvatuksen osaamista. Tällä hetkellä henkilökunta varhaiskasvatuksessa kärsii henkilökuntavajeesta. En usko, että uudella kokoonpanolla pystytään sitä paikkaamaan. Luulen, että kokoonpanossa tullaan huomaamaan, että työsuunnitteluun ja sosiaali- ja perhetyön ohjaukseen uppoutuu luultua enemmän aikaa, joka näkyy lastenhoitajien työn kuormituksessa. Tämänhetkisen tuntuman perusteella, näen epäkohtana sen, että työtä voidaan tulevaisuudessa jakaa ja sen puitteissa työtä kehitetään ja perheitä paremmin palvella. Näihin ei ole aikaa tänä päivänä näillä kokoonpanoilla, jossa toimii varhaiskasvatuksen opettaja ja kaksi lastenhoitajaa, joten en usko, että tuleva suunniteltu kokoonpano muuttaa asiaa tämän enempää. Vankkaa osaamista saadaan lisättyä, mutta työtehtäviä ei ehditä hoitamaan enempää kuin nykyään.

Varhaiskasvatuksen opettaja ja -sosionomi ovat päteviä vastaamaan varhaiskasvatuksessa annettavaa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaista toimintaa. Viittaan varhaiskasvatuksen perusteisiin, jotka sisältävät yleisiä tehtäviä ja tavoitteita sekä ohjaavia velvoitteita, varhaiskasvatuksen toimintamuotoja, arvoperustaa, oppimiskäsitystä, pedagogisesti painottunutta kasvatusta, opetusta ja hoidon kokonaisuutta sekä laaja-alaista oppimista. Taitoja, joita opetetaan, on ajattelu ja oppiminen, kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus- ja ilmaisu,

arjen taidot ja itsestä huolehtiminen, monilukutaito sekä tieto- ja viestintäteknologian osaaminen, osallistuminen ja vaikuttaminen ja paikallisesti päätettävät erilaiset asiat. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, 2018.) Tämän lisäksi varhaiskasvatuksen tuntemus ja -työkemus antavat vankkaa pohjaa työssä toimimiseen. Varhaiskasvatuksen tiimien kanssa tuen ja edistän lasten kasvua, kehitystä ja osaamista ikätason mukaisesti. Suunnittelen omaa työtäni pienryhmä-, yksilö- tai ryhmätyöskentelyä tukevaksi ja lapsilähtöiseksi. Painotan työssäni hyviä sosiaalisia- ja vuorovaikutus- sekä leikkitaitoja. Kiusaamisen ehkäisy on yksi painopistealueeni, johon opinnäytetyössäni peilaan.

Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva muodostuu ja kehittyy hiljalleen. Työsopimuksessa, jonka tammikuussa tähän vuoden pituiseen hanketyöhön solmin, työnkuvaa ei ollut laadittu, mutta tartuin haasteeseen. Tehtäväni on paikata Koronaepidemian tuomaa eriarvoisuutta sekä negatiivisia vaikutuksia alueeni varhaiskasvatuksen asiakasperheille. Toimin varhaiskasvatuksen erityisopettajien työparina ja olen apuna lapsille ja perheille, joilla on erilaisia haasteita ja vastoinkäymisiä. Yhteistyö on tueksi myös varhaiskasvatuksen tiimeille, joiden kanssa pohdimme yhdessä oikeanlaisia ratkaisuja tai keinoja, jotta lapsi voisi hyvin ja saisi hyviä eväitä ja valmiuksia elämäänsä. Luonnollinen linkitys nousee yhteistyöstä perheisiin, perheohjaajiin ja sosiaalityöntekijöihin. Varhaiskasvatuksen sosionomina työssäni korostuu perheiden kanssa tehtävä työ, lapsen kielen sekä kulttuuri-identiteetin vahvistaminen sekä verkostotyö. Olennaisena osana näyttäytyy sosiaaliset-, vuorovaikutus- sekä leikkitaidot, niiden opettelu ja mallintaminen lapsille. Lasten leikkitaidot saattavat olla puutteelliset, ellei tunteita ole vielä opittu tai sisäistetty. Tehtäväni on tukea ja opettaa lapsille arjessa näitä taitoja sekä mahdollisesti pitää pienryhmätunteja, joissa intensiivinen opettelu näistä taidoista on keskeisenä osana mukana.

Kiusaamisen ehkäisy on roolissani keskeistä. Työnkuvaani kuuluu tuntea kaupungin kiusaamisen vastaisen suunnitelman sisältö perustuen siihen, että kiusaamisen tunnistaminen voi joskus olla haastavaa. Tehtäväni on antaa myös vinkkejä varhaiskasvatustyöskentelyyn sekä vanhemmille kiusaamiseen puuttumisesta sekä sen ehkäisystä. Tätä viestin myös varhaiskasvatustyöskentelyyn. Varhaiskasvatustyöskentelyssä lapsilla on erilaisia kiusaamismuotoja, suoria ja epäsuoria. Kiusaamisen ehkäiseminen ja siihen varhainen puuttuminen on hyvä aloittaa varhain, jo varhaiskasvatuksessa. Kiusaamisen suoria muotoja voi olla esimerkiksi potkaisut, lyömiset ja nimittelyt. Epäsuora kiusaaminen taas on valehtelua, toisesta pahaa selän takana puhumista sekä tietoisesti toisen lapsen poissulkemista leikistä. Tämä epäsuora kiusaaminen johtaa lasten väliin ystävyys-suhteiden pilaamiseen. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2017, A.) Tässä on paljon tekemistä jo varhaiskasvatustyöskentelyssä. Kiusaamista ei aina tiedosteta, eikä siihen puututa tarpeeksi varhain ja napakasti. Yhtenevällä linjalla varhaiskasvatustyöskentelyssä sekä kotona päästään lopputulokseen, jossa kiusaamista saadaan vähennettyä.

Oman osaamisen arviointi

Olemme kaikki yksilöllisiä ja arvokkaita ominaislaatuinemme, mutta voimme silti oppia uusia positiivisia keinoja negatiivisten toimintojemme sivuuttamiseksi. (Nivala & Ryyänen 2019, 89). Tukenani on varhaiskasvatuksen erityisopettajat, joiden kanssa voimme yhdessä pohtia, millä keinoin pääsemme haluamaamme tavoitteeseen ja mikä keino tukee lasta parhaiten. Varhaiskasvatuksen tiimeihin tämänkaltaisen tiedon ja keinojen tuominen on tärkeää, jotta siitä saadaan yhteneväinen tapa, johon kaikki sitoutuvat ja sitä käyttävät. Usein käykin niin, että yhteisen pohdinnan jälkeen kokeilemme tietynlaista tapaa esimerkiksi kaksi viikkoa, jonka jälkeen mietimme jatkoa. Toimintatapaa on muutettava, ellei se toimi odotetulla tavalla tai tuo toivomiamme muutoksia.

Lapsen tasolta asioiden katsominen, ymmärtäminen ja sensitiivisyys nousevat työssäni keskiöön. On osattava nähdä ongelma, tarttua siihen ja tuoda se esiin ryhmän kasvattajille. Esiin nousee myös vanhempien ohjaus ja heidän kasvatustyönsä tukeminen erilaisten asioiden tiimoilta. Arkaluontoisten asioiden esille tuominen ei aina ole helppoa, mutta velvollisuuteni on puuttua niihin, mikäli koen sen vaikuttavan lapseen tai hänen kehitykseensä negatiivisesti. Lastensuojeluilmoitukset valitettavan usein kielivät perheen heikosta yhteiskunnallisesta- ja sosioekonomisesta tasosta sekä mahdollisista ongelmista. Näihin on puututtava ajoissa, jotta ne eivät laajene. Tunnen työalueeni sosioekonomisen tilanteen, joka auttaa ymmärtämään kokonaiskuvaa ympärillä olevista perheistä sekä heidän haasteistaan. Työni edellyttää joustavuutta, sensitiivisyyttä ja tilanteenlukutaitoa. Pääsääntöisesti olen lapsiryhmissä aamupäivät, jolloin on eniten ohjattua toimintaa ja iltapäivät täyttyvät tapaamisista, konsultaatioista ja palavereista. Työtehtävien aikatauluttaminen auttaa kalenteroinnissa. Päivän tehtävalista auttaa aikataulun laatimisessa, joten muistettavat asiat ovat tarpeen kirjoittaa ylös. Harvoin sattuu tilanteita, että kalenterissani on iltapäivän kohdalla tyhjää. Jos näin silti käy, olen viettänyt tämän ajan tiimeissä, lasten kanssa touhuten.

Työtehtävää koskevaa työnjakoa tehdään koko ajan, kun työmäärä kasvaa. On tarkasti rajattava oma työnkuva, sillä omalla työpanoksella ei ole tarkoitus korvata poissaolevia varhaiskasvatuksen työntekijöitä. Minulla ei ole kasvatusvastuuta, mikä on ollut mielestäni erittäin hyvä ratkaisu. Minua on yritetty saada sijaistamaan poissaolevaa henkilöstöä, mikä tuntuu oudolta. Maalaisjärjen käyttö on tietenkin sallittua, mutta sijaistaminen jättäisi oman roolini sivuun. Tilanteessa, jossa on henkilöstövajausta, menen ryhmään, mutta kohdistan työpanokseni lapsiin, jotka jäävät sivuun, ovat hiljaisia tai muuten tarvitsevat tukea ja kannustustani. Työni vastaa tarpeeseen, joka nousee tietynlaisesta huolenaiheesta, mieltä askarruttavista asioista sekä ongelmista ja niiden ennakoinnista.

Kehittyminen

Oma osaamiseni ja ammattitaitoni karttuu koko ajan. Varhaiskasvatuksen erityisopettajien vinkit ovat todella tärkeässä roolissa kehittymiseni kannalta. He toimivat minulle, kuin mentorit, joilta oppii uusia tapoja, tekniikoita sekä erilaista näkökulmaa asioiden tarkasteluun. Esimiehen sekä ohjausryhmän kanssa tehtävä tiivis yhteistyö antaa varmuutta omalle toiminnalleni. Yhteistyökumppaneista perhetyöntekijät, sosiaalityöntekijät, varhaiskasvatuksen erityisopettajat tai muu mahdollinen taho nousee keskeiseen rooliin työssäni. Yhteistyöllä ja sen keskittämällä saamme parhaan mahdollisen lasta ja perhettä tukevan lopputuloksen.

Erilaiset vastoinkäymiset tuovat kokemusta vaikeistakin asioista ja niiden hoitamisesta. On tärkeää tiedostaa, miten tulee toimia konfliktin sattuessa. Kollegoiden kanssa tiedonvaihto on nostanut esiin asioita, joihin on syytä varautua myös tulevaisuudessa. Olemme miettineet, miksi varhaiskasvatuksen sosionomeja ei haluta ryhmiin ja että kasvattajien puolelta ryhmissä olemisemme on tuntunut jopa kyttäykseltä. Tarkoituksemme ei suinkaan ole kytätä, millä tavoin ryhmässä toimitaan, vaikka se on suuressa roolissa. Tarkastelemme kokonaiskuvaa ja tilanteita, joita näemme. Kokonaistilanne ja yksittäiset tekijät vaikuttavat ongelmien syntyyn ja myös niiden ennakkointiin. Tämä, on se, johon tartumme.

Ammatillisessa mielessä kehityn jatkuvasti. Itsensä ajan tasalla pitäminen on yksi tärkeimmistä tavoitteistani tässä työssä. Minulla on tietoa ja taitoa, jota voin yhdistää auttaen varhaiskasvatuksen henkilöstöä, lapsia ja heidän perheitään. Oman toiminnan jatkuva reflektointi kuuluu asiaan. Oma työ kehittyy myös ajan kanssa. Sen sisältö ja hallinta tuo varmuutta myös toimimiseen työkentällä. Innostukseni tätä uutta toimenkuvaa kohtaan näkyy jo tiedonhaluna, oppimisena ja uusien toimintatapojen jatkuvana etsimisena. Kollegojen kanssa tehtävä tiivis yhteistyö sekä ohjausryhmän neuvot antavat monipuolista kollegiaalista tukea, jonka tiimoilta varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa muokataan. Hanketyön ulkopuolisen varhaiskasvatuksen sosionomin kanssa tehtävä tiedonvaihto sekä työnkuvan kehittäminen on tärkeää. Molemmilla on samat intressit työn kuvan ja työnsisällön kehittämiseen. Saman työnantajan alla toimimisessa on etunsa, ja tätä hyödynnän myös tässä päiväkirjamuotoisessa opinnäytetyössä.

Perhekeskeisyys sekä perheiden ongelmat ja haasteet nousevat arjessa esiin. Haluan olla matalla kynnyksellä tavoitettavissa ja sen vuoksi pidän tärkeänä varhaiskasvatuksen henkilöstön sekä lasten ja heidän huoltajiensa tapaamisia ja kohtaamisia. Tuon itseni näkyviin, kuitenkin tyrkyttämättä apua. Nostan kuitenkin esiin mahdollisuuden, että minuun voi olla yhteydessä, jos haasteita tulee vastaan. Vanhemmuutta mietityttävät asiat ovat luonnollisesti myös työkenttäni. Sosionomiksi valmistumisen kynnyksellä oma into uutta työtä kohtaan on

valtava. Tunnen olevani etuoikeutettu, saadessani olla ensimmäisten joukossa varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa kehittämässä ja kiitän tästä mahdollisuudesta ja luottamuksesta työnantajaani.

Keskeiset käsitteet

Vuorovaikutus- ja tunnetaidot

Omien tunteidensa havaitseminen ja tiedostaminen on tunnetaitojen sekä itsetuntemuksen perustaa vahvimmillaan. Tätä taitoa tarvitaan myös muiden ihmisten tunteiden hahmottamisessa ja vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Omia tunteitaan näkemättä, on haasteellista ymmärtää myöskään toisten tunteita. Kyky tunteiden ymmärtämiseen kattaa kyvyn nähdä niiden syitä sekä seurauksia. Tunteita ymmärtävä henkilö kykenee tekemään arjessa pieniä päätöksiä, eikä erehdy elämän suurissakaan valinnoissa helposti. Tunteiden ilmaiseminen ja sääteleminen täydentävät tunnetaitoja. Tunneilmaisulla tuodaan esiin ne tunteet, jotka ilmaisua tarvitsevat. Tämä tarkoittaa kykyä näyttää myönteisiä tunteita sekä kanavoida hankalia tunteita, jotta ne eivät muutu vahingoittaviksi tunteiksi. Turvallisessa ympäristössä lapsen on mahdollista näyttää sekä käydä läpi kaikenlaisia tunteita, myös omaa heikkouttaan ja haavoittuvuuttaan. Tämä tekee hänestä kokonaisen ihmisen. (Mieli 2021.)

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on kasvatus- ja koulutusjärjestelmämme perusta. Sillä on suuri merkitys lapsen varhaisten vuosien oppimisen ja elämänpolun alun kannalta. Varhaiskasvatus tarkoittaa suunnitelmallista, tavoitteellista kasvatuksen ja pedagogisen opetuksen ja hoidon muodostamaa kokonaisuutta. Tämä on osa suomalaista koulutusjärjestelmää sekä konkreettinen vaihe lapsen kasvun ja oppimisen polulla. Se kattaa ikävuodet vauvasta, eli nollostakaan aina kuuteen vuoteen saakka, jolloin lapsi aloittaa peruskoulun. Tämän johdosta sillä on vahva merkitys lapsen varhaisten vuosien oppimisen kannalta. Tehtävänä varhaiskasvatuksella on tukea lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Se ehkäisee syrjäytymistä, tukee huoltajia kasvatustyössä ja mahdollistaa heidän osallistumisensa työelämään tai opiskeluun. Lapsen varhaiskasvatuksessa oppimat taidot ja tiedot vahvistavat lasten osallisuutta ja aktiivista toimijuutta yhteiskunnassa. Varhaiskasvatussuunnitelmakokonaisuuksien muodostuu valtakunnallisesta varhaiskasvatussuunnitelman perusteista, paikallisista varhaiskasvatussuunnitelmista ja lasten omista varhaiskasvatussuunnitelmista. Jokaiselle lapselle kuuluu kehityksen ja oppimisen tuki, jotka sitä tarvitsevat. Tämä on osa suomalaista laadukasta varhaiskasvatusta. (Opetushallitus 2021, A.)

Yhteistyö

Yhteistyöllä tuetaan lapsen varhaiskasvatusta niin, että lapsi saa oman kehityksensä ja tarpeidensa mukaista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Varhaiskasvatuksen järjestäjällä on vastuu yhteistyön toteutumisesta, suunnitelmallisuudesta sekä tarvittaessa monialaisesta yhteistyöstä. Yhteistyö huoltajien kanssa on merkityksellistä. Sen tavoitteena on yhteinen sitoutuminen lapsen terveen ja turvallisen kasvun, kehityksen sekä oppimisen edistämiseen. Kasvatustyhteistyötä tukee luottamus ja tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Kasvatustyöstä keskustellaan henkilöstön sekä huoltajien kanssa. Yhteistyö on vuorovaikutteista ja edellyttää varhaiskasvatuksen henkilöstöltä aloitteellisuutta sekä aktiivisuutta, huomioiden perheiden moninaisuus, lasten yksilölliset tarpeet sekä huoltajuuteen ja vanhemmuuteen liittyvät kysymykset. Ymmärryksen vahvistamiseksi käytetään tarvittaessa tulkkia. (Opintopolku 2021.)

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa, että varhaiskasvatus toteutuu lapsen tarpeita vastaavasti. Kunnan on varhaiskasvatustilain mukaisesti varhaiskasvatusta järjestäessään toimittava monialaisessa yhteistyössä, joka tarkoittaa omien yhteistyörakenteiden luomista. Yhteistyötahoilla tarkoitetaan niitä alueellisia ja paikallisia toimijoita, joiden kanssa yhteistyön tekeminen on luontevaa. Varhaiskasvatuksessa tehdään yhteistyötä esimerkiksi neuvolan, lastensuojelun sekä muiden terveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden kanssa. Yhteistyön merkitys korostuu, kun jollain tahoista herää lapsesta huoli joko kehityksen tai hyvinvoinnin saralta tai kun tukea suunnitellaan ja järjestetään. (Opintopolku 2021.)

Positiivinen pedagogiikka

Positiivisen pedagogiikan lähtökohtana on halu tukea kokonaisvaltaista hyvinvointia. Pedagoginen suuntaus tähtää siihen, että lapselle tarjotaan sellainen ympäristö ja -työkalut, joilla hän oppii vahvistamaan hyvinvointiaan. Keskeisessä asemassa on luontevahvuudet ja myönteiset tunteet. Positiivinen pedagogiikka opettaa lapselle tunnetaitoja, palautumiskykyä ja omien vahvuuksien tunnistamista, joiden avulla lapsi pääsee kohti hyvinvointia. Tämä on ajankohtaista, sillä mielenterveysongelmien sekä syrjäytymisen ehkäiseminen on osoittautunut nykyaikana vaikeaksi. Jokaisella on luontevahvuuksia, joiden avulla tietyt asiat onnistuvat helposti. Niiden tunnistaminen tarkoittaa, että voi kehittää myös heikompija ominaisuuksia. Positiivinen pedagogiikka tarjoaa lapsille keinoja suoritua tilanteista, joissa he eivät ole vahvuusalueellaan. (Sanomapro 2021.)

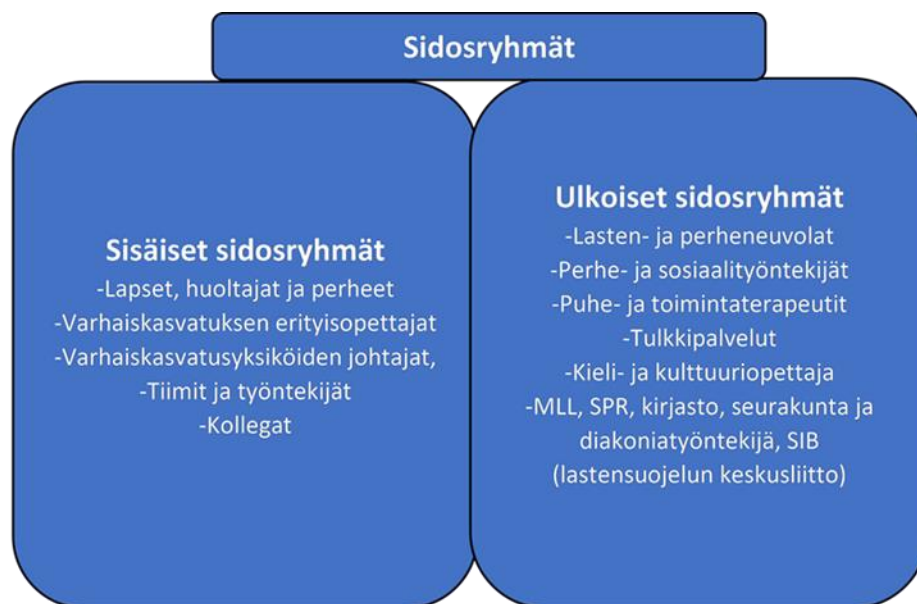
2.2 Sidosryhmät

Työni koskettaa monia jo pelkästään verkostoitumisen ja yhteistyön merkityksessä. Moniammatillisuus nousee työssäni konkreettisesti esiin, joka tukee lasten ja heidän perheidensä hyvinvointia. Työnkuvaa rakennettaessa uskon, että uusia sidosryhmiä nousee vielä esiin. Niitä käytän työssäni monipuolisesti auttaakseni asiakasperhettä. Moniammatillisella yhteistyöllä

saadaan laajempi tuki, jolla perhettä parhaiten voidaan auttaa. Tämä on myös kustannustehokas työtapa. Perheen toivotaan olevan yhteistyöhaluisia, jotta asiaa voidaan hoitaa avoimesti, luottamuksella ja perhettä kunnioittamalla. Sisäisten sidosryhmien yhteistyö on usein lapsilähtöistä ja se nähdään perhettä tukevana toimintana.

Työni kannalta on tärkeää saada palautetta sekä sisäisiltä, että ulkoisilta sidosryhmiltä. Näin ollen voin vaikuttaa rakentavasti ja reflektoiden omaan työhöni entistä paremmin. Palautetta on pyydetty säännöllisesti, jotta sitä voi käyttää apuna työn sisällön parantamisessa. Sisäisiltä sidosryhmiltä olenkin saanut palautetta, että minusta on ollut suuri apu pienryhmittämisessä, lasten vapaassa leikissä sekä pedagogisessa keskustelussa, jossa olen pohtinut varhaiskasvatuksen opettajan kanssa toimintaa muokaten niitä lapsen etujen mukaisiksi.

Yhteistyön merkityksellisyys korostuu siinä, että sitä tehdään eri tahojen suunnilta, vaikka päämäärä on yhteinen. Perheellä voi olla esimerkiksi varhaiskasvatuksen sosionomin tuki lapsen apuna varhaiskasvatuksessa, kun taas perheneuvolassa koko perhettä auttaa sosiaaliohjaaja. Lasten neuvolassa asiasta on tietoinen terveydenhoitaja, joka konsultoi tarvittaessa perheneuvola ja varhaiskasvatuksen sosionomia. Näin perheelle saadaan mahdollisimman laaja apu, jota he tarvitsevat. Yhteistyön tiimoilta on helpompaa koota kaikki asianosaiset yhden pöydän ympärille miettimään, miten lasta tai perhettä tuetaan heille sopivan tehokkaalla tavalla. Työnkuvaani on kuitenkin rajattu niin, että keskittyisin juuri niihin lapsiin ja perheisiin, jotka eivät ole vielä minkäänlaisen tuen piirissä. He saattavat jonottaa esimerkiksi perheneuvolaan, mutta eivät tällä hetkellä saa apua mistään.

Kuva 1: Varhaiskasvatuksen sosionomin sidosryhmät

2.3 Vuorovaikutustaidot

Lasten kanssa vuorovaikutus voi olla monenlaista. Toisinaan kehonkieli kertoo sanomaa kielteisesti, kun toisinaan verbaalisuus paljastaa asian päinvastaisen laidan. Vuorovaikutus saattaa olla keskustelua leikin lomassa, tarinapiirtämistä tai vaikka saduttamista kuvakorttien avulla. Apukuvat vuorovaikutuksessa otetaan käyttöön, ellei kommunikointi onnistu perinteisesti puhuen. Kuvakorttien avulla lapsi voi näyttää ja kertoa minulle asioita. Kuvakortteja löytyykin ryhmistä tällä hetkellä hyvin. Omat tukikuvat kulkevat mukani, jotta saan ne tarvittaessa otettua nopeasti esiin. Mukani on aina myös tunnekortit, joiden avulla saadaan tilanteita selvitettyä, kun lapsi voi näyttää kuvista tunteita, joita kokee. Ujon, pidättyväisen tai mutisti lapsen kohdalla korttien avulla kommunikointi on jopa helpompaa. Näin hänen ei tarvitse jännittää puhumista, mutta asia saadaan silti selvitettyä.

Positiiviset vuorovaikutustaidot ovat keskeinen osa työtäni. Työssäni tarvitaan usein ajatusten ja kokemusten vaihtoa kollegoilta, etenkin tilanteissa, kun toisella on tietoa ja kokemus jostain asiasta. Positiivista tällaisessa työskentelyssä on kollegan rohkaisu, kannustaminen, tuki, kuunteleminen sekä ajatusten ja kokemusten vaihto. Kollegiaalinen tuki on tärkeää myös itselleni, joka peilaan tekemiäni ratkaisuja jatkuvasti reflektoiden. Kollegan tai esimiehen hyväksyntä tietyissä asioissa antaa varmuutta työssä toimiessani.

Ylläpidän ja päivitän jatkuvasti yhteyksiäni muihin työntekijöihin ja kollegoihini. Korona-aikaan palaverit on käytännössä kaikki pidetty etäyhteyksien avulla. Tällaisia on useita viikossa erilaisin kokoonpanoin. Puhelimessa puhuminen ja erilainen ohjaus tätä kautta, on myös keskeinen työtapa. Myös tekstiviestien tai WhatsAppin välityksellä tapahtuva viestittely on kätevä nopeaa ja lähinnä lyhyttä tiedonvaihtoa varten. Sähköpostien välityksellä vaihtuu tietoa, jota on enemmän ja joka ei ole kiireellistä ja akuuttia. Kasvokkain tehtävä vastavuoroinen vuorovaikutus on silti edelleen se kaikkein tehokkain ja luotettavin tapa mieltä yhdessä, esimerkiksi johonkin ongelmaan ratkaisua. Olennaisena osana ammatillisuutta näen työn tekemisessä keskeisenä asiana hyvän työkäyttäytymisen. Se on avointa ja rehellistä sekä siinä on rohkeutta nostaa vaikeitakin asioita esille. Näin pystymme yhdessä puuttumaan epäkohtiin, joita työssä kohtaamme ja koemme haasteellisiksi ja tarvittaessa mieltä niitä uudelleen toimintatapaa muuttaen.

2.4 Työn kehittäminen

Työtehtävien tarkan määrittelyn puuttuessa, olen itse valinnut mielestäni tärkeitä työkenttääni kuuluvia ongelmia, haasteita ja työtehtäviä, jotka nousevat varhaiskasvatuksen lapsiryhmästä tai perheiltä suoraan. Työtehtävien määrittely on jatkuvan kehittämisen alla ja luo haasteita siihen, kenen työnkenttään tietyt asiat kuuluvat. Tärkeää on, että ongelmaan tart-

tuu joku, eikä tule päällekkäisyyksiä. Esimerkiksi minun ja varhaiskasvatuksen erityisopettajan työpanos on jaettava niin, ettei molemmat hoida samaa ongelmaa tietämättään. Tässä tiedonkulku ja yhteistyö on tärkeää.

Varhaiskasvatustyöntekijöiden tiimeiltä kysyttäessä, kuinka he toivoivat minun tekevän töitä heidän kanssaan, saan vastauksen, että ryhmässä toimimalla ja mahdollisesti tiettyihin lapsiin enemmän keskittymällä. Toivon, että syksyllä pidettävissä vanhempainilloissa saan olla mahdollisimman monessa mukana, jotta pääsen konkreettisesti mainostamaan varhaiskasvatuksen sosionomia ryhmissä sekä toimenkuvaani. Haluan vanhempien tietävän, kuka olen ja millaisissa asioissa minuun voi olla suoraan yhteydessä. Epäilen, että meillä on varhaiskasvatuksessa vanhempia, jotka eivät tiedä, mihin kaikenlaisiin arjen haasteisiin he voisivat apuani pyytää. Luonnollisesti olen esitellyt itseni vanhemmille sitä mukaa, kun olen heitä tavannut. Tämän lisäksi he näkevät minut tietynä päivänä lastensa varhaiskasvatustyöntekijänä. Yhteistyötä lisäämällä ja ryhmissä näkymällä varmasti ajan saatossa varhaiskasvatuksen sosionomin rooli vahvistuu ja vakiintuu myös vanhemmille.

Tarve työtehtävien kehitykseen nousee lapsilta, vanhemmilta sekä varhaiskasvatustyöntekijöiden ryhmistä. Työnantajallani uskon olevan myös kanta kehityksen suunnasta. Tällä hetkellä työtehtävät täyttävät kalenteriani kiitettävästi. Minuun voi ottaa suoraan yhteyttä varhaiskasvatustyöntekijään kuuluva työntekijä, perhe itse tai vaikka sosiaaliohjaaja ja pyytää apua, neuvoja tai yhteistyömahdollisuutta. Työpriorisointi on tärkeää, jotta ehdin työni hoitaa ammatillisesti, sensitiivisesti ja tarkasti. Tärkeää on työn rajaaminen niin, että tarkkaan mietitään, kenen työntekijään kuuluu mikäkin työ ja sen sisällöstä vastaaminen. Auttaminen hetkellisesti on aina asiallista, mutta ajan saatossa saattaa käydä niin, että tietty työ siirtyykin omalle kohdalleni myös jatkossa, koska olet hoitanut sen tähänkin asti. Helpompi on tehdä asioita yhteistyössä toisen kanssa, kun työnjako on selvä. Itselläni työ painottuu selkeästi sosiaaliseen puoleen ja sen mukanaan tuomiin haasteisiin.

Toinen haaste työssäni on, ettei minulla ole omaa työhuonetta tai työpistettä. Kuljetan tarvittavia materiaaleja mukana. Puhun puhelimesta tai kirjoitan iPadillä milloin jonkun ryhmätilan pöytiä hyväksi käyttäen tai kahvihuoneessa, jossa ei ole työrauhaa. Arkaluontoisia puheluita soittaessani, joudun etsimään etukäteen tyhjän huoneen tai mahdollisesti siirtymään toiseen varhaiskasvatustyöntekijään, jossa tiedän olevan varhaiskasvatuksen erityisopettajan työhuoneen, jota voin käyttää.

Jokaisella varhaiskasvattajalla sekä varhaiskasvatustyöntekijällä on oltava oma arvoperustansa ja käyttöteoriaansa. Tällä tarkoitan käsityksistä, kokemuksista ja arvoista sekä toteen näytetyistä hyvistä tavoista koostuvaa järjestelmää, minkä mukaan kasvattajat varhaiskasvatuksessa ohjautuvat toimimaan. Ilman näitä voi olla haasteellista tietää, kuinka tulisi toimia. Onneksi

meillä on Varhaiskasvatustalaki, joka määrää varhaiskasvatuksen toiminnalle raamit. (Varhaiskasvatustalaki 540/2018). Sekä opetushallitus, joka säätelee varhaiskasvatustalasuunnitelman perusteita, jonka pohjalta paikalliset varhaiskasvatuksen suunnitelmat laaditaan. (Opetushallitus 2018.) Laadukas varhaiskasvatus edellyttää myös, että tunnetaan uusimpia tutkimustietoja ja hyödynnetään niitä työssä. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuureihin on aikojen saatossa sisäistetty kokemustietoa sekä osaamista. Säännöllisesti on kasvatustalaperinteitä kuitenkin suodatettava tuoreimman alan tutkimustiedon ja laajentuneen ymmärryksen pohjalta, jotta toteutettava pedagoginen toiminta edistäisi lasten hyvinvointia sekä oppimista parhaalla mahdollisella tavalla. Tämä on tärkeää, sillä varhaisvuosien oppimisella ja hyvinvoinnilla, on perusteelliset sekä pitkälle tulevaisuuteen ulottuvat vaikutukset. (Leskisenoja 2019, 14-15.)

2.5 Opinnäytetyön tavoitteet

Tavoitteeni tämän opinnäytetyön aikana on ammatillinen kehittyminen ja varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan kehittäminen. Kerään työnsisältöä lapsi- ja perhelähtöisestä tarpeesta katsottuna ja tuon esille konkreettisia esimerkkejä työstäni. Perheiden tukemiseen haluan työkokemusta erilaisten ratkaisujen, keinojen ja yhteistyön kautta, joiden avulla voin tukea vanhemmuutta. Tiivis yhteistyö varhaiskasvatuksen erityisopettajien kanssa opettaa minulle toimintatapoja varhaiskasvatustaluksessa. Heidän erityispedagogiikan osaamisensa on vankkaa, josta ammennan itselleni oppia, uusimpia menetelmiä ja nykyaikaista työotetta.

Työnantajani saa opinnäytetyöstäni suoraa sisältöä varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaan ja sen kehittämiseen liittyen. Syvennyn olennaisena osana kiusaamisen vastaiseen toimintaan, sosiaaliin- ja vuorovaikutustaitoihin sekä lapsi- ja perhekeskeiseen auttamiseen tarvelähtöisesti. Monipuolinen perheen tukeminen, erilaiset menetelmät ja auttamisen mahdollisuudet nousevat esiin. Verkostoitumisen monipuolinen etu ja perheen tukemisen eri muodot ja toimintatavat siihen avartavat varmasti näkemystä perheen tukemisesta. Uskon, että tämän kautta toimeksiantaja saa selkeää kuvaa varhaiskasvatuksen sosionomin monipuolisesta työnkuvasta ja siitä, mitä kaikkea se sisältää.

Kaikki teksti, jota opinnäytetyöhöni tulee, säilyttää lasten, perheiden sekä työkavereiden anonymiteetin. Selkeitä viittauksia paikkakuntaan ei tule, joten on helpompi puhua työkokemuksistani avoimesti. Työnantajani saa oman lopullisen version opinnäytetyöstäni, kun se on valmis. Toivon, että se auttaa avartamaan varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvaa ja mitä kaikkea se voi myös sisältää. Työtä voi aina kehittää ja uskon, että tämä alkuvaiheen varhaiskasvatuksen sosionomin nimikkeen sisäänajo kestää jonkin ajan. Tässä on myös potentiaalia paljon suurempaan ja laajempaan kokonaisuuteen. Palaan tähän varmasti vielä päiväkirjani sisällössä.

3 Päiväkirja

Keskityn päiväkirjaraportoinnilla työnkuvani keskeisiin asioihin, jotka kuuluvat varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaan, sen sisältöön tai kehittämiseen. Nostan esiin näkökulmia, joista itselläni nousee huoli tai jonka haluan erityisesti nostettavan esiin esimerkiksi kehitettävänä kohteena tai koen sen olevan muulla tavoin tärkeä. Viikoittainen, ohjaamani tyttökerho on aihe, jonka kehityksenkaarta myös seuraan päiväkirjassa. Toivon, että se luo kuvaa siitä, kuinka suuri merkitys on pienillä askeleilla kohti sosiaalista- ja hyvää vuorovaikutusta sekä kaveritaitojen kehittymistä. Tuon mielipidettäni esiin lasten kohtaamisesta ja mitä pidän varhaiskasvatuksessa tärkeänä, myös lapsen ja perheen näkökulmaa ajatellen.

Tyttökerhossa käyn konkreettisesti läpi ystävyyttä ja kaikkea siihen sisältyvää. Hyvät vuorovaikutustaidot ovat keskeinen teema, johon paneudumme jokaisella kerralla eri tavoin. Keskustelemme tasapuolisesti ja vuorotellen, toisten sanomia asioita kunnioittaen. Olen etukäteen miettinyt eri kerhokerroille sisältöä, jotka liittyvät vuorovaikutukseen. Sen tärkeys korostuu monessa ryhmässä, jossa työskentelen. Sanat ovat lapsilla iskeviä ja epäkohteliaita toisinaan ja ne särähtävät aikuisen korvaan negatiivisena. Tätä yritetään minimoida, lisäämällä itsetuntemusta ja tunnistamalla omia vahvuuksia.

3.1 Viikko 1

Viikkosuunnitelma

Tavoitteeni tälle viikolle on valmistella materiaalia, jota voin käyttää ryhmissä, kuten esimerkiksi erilaisia kortteja kaveritaidoista, luonteenvahvuuksista ja tunnetaidoista. Pienryhmätyöskentelyä varten on oltava varasuunnitelmia ja nämä kortit käyvät aina tähän tarkoitukseen. Pehdyn muistin virkistämiseksi kiusaamisen vastaiseen suunnitelmaan, jonka sisältö minun on hyvin tunnettava. Selvitän konkreettisia työhön liittyviä käytännön asioita eli yhteistyötahojen yhteyshenkilöt, jotka kuuluvat toimialueelleni. Yhteyshenkilöistä tärkeimpiä ovat perheohjaaja, sosiaalityöntekijä sekä perheneuvola. Heidän kanssaan haluan luoda työssäni tiiviin ja avoimen yhteistyön, joka tukee asiakasperheitämme.

Maanantai

Ryhmään saavuttuani, siellä oli täysi leikintohina päällä. Muutamilla lapsilla oli työmiesleikki menossa ja osa rakenteli rakennuspalikoilla linnoja. Eräs lapsi tuli pyytämään, että lukisin hänelle kirjaa, johon mielelläni suostuin. Lapsille aikuisen läsnäolo on tärkeää ja he pitävät satujen lukemisesta. Olen sitä mieltä, että lapsille luetaan nykyään aivan liian vähän. Lisää lähde - lukemisen hyöty! Hiljalleen olen oppinut lasten nimiä, joten kommunikointi on luonnollisempaa.

Olen työssä huomannut tarvitsevani erilaisten toimintakorttien lisäksi tukikuvia, jotka ehdin tulostaa ja laminoida valmiiksi. Ne ovat erinomainen apu lapsen kanssa toimimiseen, jolla on puheentuoton tai -hallinnan kanssa haasteita. Korttien avulla voidaan selittää erilaisia arjen tilanteita tai suoritettavia asioita. Muutamalla lapsella on käytössä ruokapaikalla laminoitu ruokailualusta, jossa on tukikuvia. Siitä on helppo sormella näyttämällä kertoa, haluaako ruokaa vähän vai paljon, juoko vettä vai maitoa ja haluaako leivän päälle esimerkiksi juustoa. Kommunikointi Papunetin kuvien avulla onnistuu usein hyvin, josta voidaan tehdä aktiivinen tapa. Kuvien käytössä on oltava tarkka, sillä internetistä löytyvillä kuvilla saattaa olla tekijänoikeussuoja. Mitä vain kuvia ei siis kannata materiaaleissa käyttää.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa keskustelimme muutamasta lapsesta. Sain häneltä vinkkejä erään lapsen ja perheen kanssa toimimiseen. Samalla teimme työnjakoa, jotta emme molemmat käytä työaikaamme samaan asiakastapaukseen. Voimat on näin järkevää yhdistää. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan tuki on minulle konkreettinen ja tärkeä. Voin myös reflektoida työtäni hänen kanssaan niin, että saan siihen uutta näkökulmaa. Koen tällaisen yhteistyön erittäin tärkeäksi. Hän on myös vinkannut minulle erilaisista materiaalipankeista ja kirjallisuudesta sekä erilaisista käytettävissä olevista ohjelmista. Hänellä itsellään on paljon materiaalia, joita voin lainata. Hyväksi havaittujen toiminta- ja työskentelytapojen tiedon vaihtaminen, on itselleni tärkeää. Näin pystyn kehittämään työtäni konkreettisella tasolla.

Tiistai

Olin mukana auttamassa lapsia kynätehtävissä. Lapsen, joka tarvitsee jatkuvasti aikuisen vahvaa tukea, korjasin kynäotetta useamman kerran. Kynätuesta olisi lapselle hyötyä, jotta kynäotteesta tulisi oikea. Toin asian esiin ja sanoin, että kynätukia on hyvä hankkia. Numeroiden hahmottaminen oli lapselle haasteellista, joten pohdimme ja laskimme yhdessä lukuja, sormia apuna käyttäen. Tehtäväni oli tukea lapsen itsesääätelyä ja tunteita, jotka ovat osoittautuneet ryhmässä haasteeksi. Lapsen perhe on saanut SIB-esitteen ja hakemus on jätetty, joten hänen asiansa on viety jo askeleen eteenpäin varhaiskasvatuksen opettajan toimesta. SIB on valtakunnallinen, mutta myös paikkakunnallamme toimiva SOS-Lapsikylän Perhekumppani. Se on tarkoitettu 4-8-vuotiaille lapsille perheineen. Perhekumppani on rinnalla kulkija, joka auttaa, kun arjessa tulee haasteita liittyen esimerkiksi vanhemmuuteen tai lapsen itsesääteelyyn. Perhe saa valita, haluavatko he anoa rinnalleen perhekumppania. Olin tiimin kanssa aikaisemmin jo keskustellut lapsen tarvitsevan apua itsesääteelyyn. Päätimme, että on turha vetää minua uutena ja tuntemattomana ihmisenä perheen asiaan vaan sitä jatkaa heille entuudestaan tuttu varhaiskasvatuksen opettaja. Otan kuitenkin lapsen toiminnasta vastuuta päivisin, ollessani ryhmässä.

Keskiviikko

Olin seuraamassa pienryhmässä lasta, jolle haetaan tukea sekä varhaiskasvatukseen, että kotiin. Pienryhmää seuraamalla tutustuin myös ryhmän muihin lapsiin, kasvattajiin ja heidän vuorovaikutustaitoihinsa. Ryhmässä lapsen havainnointi avaa konkreettisesti mahdollisia ongelmatilanteita, joihin haetaan apukeinoja ja -menetelmiä, joiden avulla haasteita minimoidaan tai poistetaan. Toisessa ryhmässä kävin tervehtimässä uutta lasta, joka oli tällä viikolla aloittanut varhaiskasvatusuransa. Samalla huomioin muitakin lapsia ja hetken leikin heidän kanssaan. Koen tämän kohtaamisen tärkeäksi, jonka vuoksi en halua sitä kiireessä tehdä. Ryhmän aikuisten kanssa kävin pikaisen keskustelun viikon kulusta. Koen tärkeäksi asiaksi esittäytymisen, uuden lapsen tultua ryhmään. On tärkeää, että perhe näkee kasvoni ja yhdistää minut kasvattajiin ja turvallisiin aikuisiin. Ryhmään tuli yllättäen, kesken lounaan jakamisen akuuttitilanne, joten siirryin jakamaan lapsille ruokaa. Näin ryhmän oma, lapselle tutumpi tuttu kasvattaja saatiin kiinnitettyä tilanteeseen. Työn priorisointi sekä maalaisjärjen käyttö on työssäni tärkeää ja koko ajan on oltava intensiivisesti läsnä ja valppaana.

Varhaiskasvatuksen hyvinvointityöryhmän palaverissa käsiteltiin alueelta nousseita vaikutteita lapsista ja perheistä. Suurimpana haasteena koettiin työkenttäni sosioekonominen taso, jota kuormittaa työttömyys sekä vähäosaisuus. Erilaisten työryhmien kokoonpanot ovat tärkeitä. Niissä on yhdistettynä tietoa ja osaamista eri toimialoilta. Yhdessä voimme miettiä erilaisia keinoja, joiden avulla tarjoamme perheille tukea, heidän voimavarojaan vahvistaen. Erilaisien ideoiden esiin tuominen on helppo toteuttaa verkostossa, jossa jokaisella on mahdollisuus esittää mielipiteensä tai nostaa esiin konkreettisen näkökulman. Koen tällaisen yhteistyön merkittäväksi tavaksi kehittää toimintaa moniammatillisesti.

Torstai

Aamupäivällä ehdin tehdä loppuun esittäytymiseni yhteystietoineen varhaiskasvatusyksiköiden ulkoeteisiin. Esittäytyminen vanhemmille on tärkeää, jossa luon kontaktia, annan yhteystietoni ja kerron hieman työnkuvani sisällöstäni. Tässä käyntikortissa korostin työssäni vastaavani lasten hyvinvointia tukevista järjestelyistä, vuorovaikutuksesta, osallisuuden tukemisesta ja vahvistamisesta sekä syrjäytymisen ja kiusaamisen ehkäisystä. Kokonaisuudessaan vastaan perheiden osallisuuden vahvistamisesta ja palveluohjauksesta sekä lasten hyvinvointia tukevan toimintakulttuurin kehittämistä. Työni onkin edistää lasten ja lapsiperheiden hyvinvointia sekä ehkäistä lasten syrjäytymistä. Koen tärkeäksi, että vanhemmat saavat tietoa työni sisällöstä ja tietävät voivansa ottaa yhteyttä, mikäli kokevat haasteita lapsensa kanssa tai haluavat lisätietoa jostain asiasta. Korona pandemian aikana on turvavälien ja maskien käyttö haitannut vanhempien kohtaamista. Uskon tämän muuttuvan siinä vaiheessa, kun epidemia hellittää.

Tänään pidettiin palaveri meetin kautta yhteistyötahon SOS-Lapsikylän SIB-ohjaajien ja varhaiskasvatuksen sosionomien kanssa. Tähän kuului monipuolista tiedonvaihtoa puolin ja toisin.

Pohdittiin mahdollisia yhteistyönmuotoja ja -tapoja, joita voisimme yhdessä kehittää. Mietimme myös, miten rajaamme asiakkaita yhteistyötahojen ja meidän sosionomien kesken. Saimme tilaisuuden puolin ja toisin kysellä, minkälaisella otteella SIB-ohjaajat tekevät työtään, sillä hekin työskentelevät hankerahoituksella. Työmme on monilta osin hyvin samantyyppistä. Sovimme, että matalalla kynnyksellä voidaan puolin ja toisin ottaa yhteyttä, jos kaipaamme konsultatiivista apua tai neuvoja. Tästä yhteistyöstä on ideoita tulevaisuuteen jo kehitteillä.

Perjantai

Selvitin toimialueellani työskenteleviä yhteistyökumppaneita. Sosiaali- ja perhetyön osalta yhteistyö rakentuu tietyn asiakasperheen tapauksen ympärille. Toimin varhaiskasvatuksessa välikätenä, joka yhdistää sosiaalityön ja varhaiskasvatuksen sekä toimin yhtenä perhettä tukevana tekijänä. Tuen lasta arjessa niiltä osin, mitä pystyn. Konkreettisesti tämä tarkoittaa sitä, että toimin ryhmässä tai kahden kesken lapsen kanssa vahvistaen hänen voimavarojaan ja tarjoten erilaisia menetelmiä. Harjoitusten ja yhteisten menetelmien avulla yritän saada lapselle positiivisia keinoja parantaa arkea ja vähentää negatiivista toimintaa.

Mannerheimin lastensuojeluliitto toimii kolmannen sektorin näkyvänä tekijänä paikkakunnalla. Olin liiton paikalliseen yhdistykseen yhteydessä, sillä heidän kanssaan uskoin yhteistyön vahvistavan alueemme lapsiperheiden arkea monin tavoin. Ideani yhteistyöstä otettiin mielellä vastaan ja sovimme, että palaamme yhteistyön suunnittelun tiimoilta asiaan, kun näemme Korona-pandemian hellittävän. Näimme molemmat yhteistyön vahvoja mahdollisuuksia ja alustavia ideoita saimme jo alkuun. Yhteistyöllä pystymme tavoittamaan alueemme lapsiperheitä laajemmin ja työtehokkuus toimijoiden välillä vahvistuu.

Viikkoanalyysi

Tuntuu, että viikko oli täynnä palavereja. Olen tavannut todella tarpeellisia yhteyshenkilöitä verkon välityksellä ja vaihtanut kuulumisia työkentältä. Moniammatillisella toiminnalla ja verkostoitumisella pystymme yhteistyöllä vaikuttamaan monella taholla ja tavalla tehokkaammin. Puhumme moniammatillisuudesta, sillä yhteinen päämäärämme on sama. (Määttä & Rantala 2010, 160). Näin voimme jakaa osaamistamme hiukan eri osa-alueisiin ja työtapoihin. Voi olla, että otan koppia varhaiskasvatuksen puolella lapsesta ja toinen taho, esimerkiksi perheneuvola, ottaa koppia perheestä. Näin tuesta saadaan monipuolinen ja kattava. Varhaiskasvatuksen hyvinvointiryhmä koostuukin pitkälti näistä toimijoista ja yhteiset aivoriihet ovat tärkeitä, jotta saamme jakaa yhteisiä asioita ja ajatuksia sekä miettiä toimintakeinoja lasten ja perheiden tukemiseen. Tästä kehkeytyy osaltani aktiivinen verkostoituminen, jonka avulla työstämme tulee taloudellisesti kannattava. Työtunteja säästetään siinä, missä laitamme työpanoksemme yhteen muokaten esimerkiksi yhteisen keskusteluilan perheille,

joissa iltarutiinit ovat haasteellisia. Uskon, että koronapandemian laannuttua, voimme järjestää yhteistyönä jonkinlaisia tietoiskuiltoja, joissa olisi erilaista sisältöä vastaamaan perheiden tarpeisiin.

Erilaiset yhteistyötahot ja yhteistyöntekeminen alkaa vihdoinkin konkretisoitua, kun olen päässyt tutustumaan ihmisiin, jotka edustavat kaupungin sisällä toista instanssia. Konsultatiivisen avunpyytämisen kynnyks madaltuu, kun tuntee työntekijöitä ja -tahoja enemmän. Esimerkiksi koulujen kiusaamisen vastaisen toiminnan ohjaajan tuki omaa työtäni sekä yhteistyötä ajatellen voi olla erittäin antoisa ja idearikas. Tällainen kokemusasiantuntijuus jäi mieltäni alle, johon palataan toivottavasti myöhemmin hedelmällisellä keskustelulla sekä yhteistyöllä. Esimerkiksi kiusaamisen vastainen työ on mielestäni ajankohtainen, paikasta ja iästä riippumatta. Kiusaaminen muuttaa muotoaan ja siihen tulee mukaan erilaisia variaatioita riippuen ajasta. Yhä pienemmät lapset kiusaavat, mutta he eivät aina tiedosta toimintaansa kiusaamiseksi, ennen kuin kasvattaja sanoittaa asiaa. Tästä syystä pidän tärkeänä, että varhaiskasvatuksessa ryhmän aikuiset jakaantuvat tasaisesti ryhmätiloihin, joissa on lapsia, jotta välittömällä interventiolla voidaan puuttua tapahtumiin hyvissä ajoin. Toivoisin jokaisen varhaiskasvatuksessa tuntevan kiusaamisen vastaisen suunnitelman, jonka avulla voimme yhdessä vähentää kiusaamista.

Varhaiskasvatuksessa lapset hakevat huomiota monella tavalla. Usein äänessä oleva lapsi, joka hakee huomiota myös tekemisillään, saattaa olla epävarma toiminnastaan. Tämä voi olla merkki heikoista ja negatiivisista kotiloista, joissa piilee ongelmia tai puuttuvasta aikuisen huomiosta ja läheisyydestä. Pysin huomioimaan pienen ryhmän kerrallaan ja päästä kahdenkeskisessä tilanteessa keskustelemaan tai leikkimään tietyn lapsen kanssa. Näin pääsen lasta lähemmäksi leikin kautta ja saan keskusteluyhteyden häneen. Yhdessä tekemällä luon luottamusta välillemme, jotta pääsisin syvemmälle lapsen ajatuksiin ja mahdollisiin ongelman aiheuttajiin. Tämä on yksi keinoni toimia ongelman syyn selvittämisessä. Tuon itseni esille myös yhtenä aikuisena, jolle voi murheet vapaasti kertoa. Mielestäni on surullista, että pienet lapset kantavat murheita asioista, joita kotona näkevät tai kuulevat. Tämä ei ole lasten tehtävä.

Lapsen kasvu ympäristöllä on suora vaikutus hänen toimintaansa ja hyvinvointiin. Kotiolo-suhteiden ollessa huolestuttavat, näkyy se varhaiskasvatuksessa lapsen pahoinvointina tai hänen toiminnassaan. Yhteiskunnan arvojen, toimintatapojen ja ylipäätään ilmapiirin merkitys on tämän ikäiselle lapselle suuri, joka näkyy hänen hyvinvoinnissaan. (Määttä & Rantala 2010, 23). Toivoisin, että sukupolvien jatkumona siirtyvä huono-osaisuus katkeaisi. Lapsille ei luotasa-arvoista elämää yhteiskunnallisesti eriarvoiset vanhemmat. Tätä eriarvoisuutta toivoisin voivamme jollain tavalla pienentää. Tosiasia on, että lasten kuulee usein puhuvan siitä, mitä kaikkea ihanaa, materiaalia on kotona. Ilmeistä jo näkee, toisten lasten havahtuvan tällai-

seen. Sama eriarvoisuus näkyy lasten syntymäpäivissä, joita tietyissä perheissä juhlitaan näkyvästi ja toisissa ei ollenkaan, kun siihen ei ole varaa.

Varhaiskasvatusryhmällä voi olla yhteisiä tavoitteita tai sääntöjä, kuten esimerkiksi sellainen, että kaikki otetaan leikkiin mukaan. Ryhmää voidaan auttaa tavoitteisiinsa pääsemisessä, mutta ryhmäilmiö on ymmärrettävä. Ryhmäilmiö koostuukin yksilöiden toiminnasta, ympäristövaikutuksista sekä luonnollisesti ryhmän dynamiikasta, joka muuttuu jatkuvasti. (Jauhiainen & Eskola 1994, 13.) Lapsi voi esimerkiksi kiusata toista lasta jättäen kaverin ulkopuolelle leikistä. Toinen lapsi lähtee tähän mukaan, sillä se näyttää hauskalta. Aikuisen rooli on puuttua kiusaamiseen välittömästi ja kertoa miksi niin ei saa tehdä. Tilanne on käytävä läpi niin, että lasten tunteet sanoitetaan, jotta he oppivat tuntemaan, miltä ja missä tietty tunne tuntuu. Toivoisin ryhmien kirjoittavan ylös sopimansa säännöt ja laittavan ne esille ryhmän seinälle. Kasvattajat voisivat palata sopimukseen aina, kun kiusaamista ryhmässä esiintyy. Tämä opettaa lapsille konkreettisesti yhdessä sovitua säännöistä kiinnipitämistä.

Kommunikointi tiettyjen lasten kanssa toisinaan on haasteellista. Käytössäni on nyt tukikuvat, jolloin kommunikointi helpottuu. Kommunikoinnin haasteet nousevat esiin etenkin suomea toisena kielenään puhuvien lasten kanssa sekä mutismissa. Lapsilla on oikeus sosiaaliseen vuorovaikutukseen, johon jokaiselle yritetään löytää lasta tukeva kommunikointikeino. Päivittäin lapsiryhmässä toimiminen ja lasten kanssa leikkiminen opettaa lapsille paljon, mutta tämä luo haasteita silloin, kun yhteistyötä tukevaa vuorovaikutusta ei ole. Lapsella, joka arjessaan tarvitsee kuvatukia toimimiseensa, on se kirjattava hänen pedagogiseen suunnitelmaansa. Näin lapsen ympärille varhaiskasvatukseen suunnitellaan pedagogista toimintaa, joka tukee lasta. (Sandberg 2021, 41.) On muistettava, että toimiva tiimityöskentely tukee lasta monipuolisesti ja kannustaen koko varhaiskasvatusajan. Positiiviset palautteet nostavat lapsen itsetuntoa ja yrittämisen halua. Tästä syystä palautteisiin on syytä kiinnittää tarkasti huomiota.

3.2 Viikko 2

Viikkosuunnitelma

Tavoitteeni tälle viikolle on saada loput varhaiskasvatusyksiköiden ryhmät alueeltani käytyä konkreettisesti läpi. Varhaiskasvatusyksiköitä vastuullani on neljä, joissa on ryhmiä yhteensä kaksitoista. Haluan vahvistaa lasten kanssa tehtävää yhteistyötä menemällä lasten maailmaan leikin avulla. Lasten mielenkiinnon kohteet tuovat lapsen varhaiskasvatussuunnitelman mukaista apua ja vinkkejä itselleni, mitä voisin sisällyttää minun ja lasten yhteiseen toimintaan. Uskon, että tämä myös luo luottamusta minun ja lasten välille eri tavoin. Tarvitsen tätä luottamusta sen vuoksi, että pääsen lapsen ajatusmaailmaan sekä mielikuviin ja näkemyksiin sille, sekä sen vuoksi, että käyn tietyissä varhaiskasvatuksen yksiköissä vain kerran viikossa, joten tapaan lasta viikon välein.

Toimialueellani on eri kulttuureista tulevia lapsia, joiden äidinkieli ei ole suomi. Tutustun näiden perheiden kulttuureihin, joka avartaa ymmärtämään lasta paremmin sekä sen mahdollisesti mukanaan tuomaa hankaluutta hyväksyä suomalainen kulttuuri. Huoltajien suomen kielen taidosta selviää usein, ymmärtävätkö he kasvattajia, jotka suomeksi kertovat hakutilanteesta lapsen päivästä. Puhumattakaan kaikista tiedotteista, joita varhaiskasvatuksessa jaetaan. Tulkin käyttömahdollisuus onneksi on, jotta perhe ymmärtää toimintaohjeita ja -tapoja.

Maanantai

Aamusta oli palaveri ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan sekä erään lapsen huoltajan kanssa koskien lapsen puheenkehitystä ja negatiivista käytöstä, joka näkyy kiusaamisena. Ennen tätä, kävimme varhaiskasvatuksen opettajan kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa läpi ja pohdimme jo hieman etukäteen, miten voisimme lasta hänen haasteissaan tukea. Palaverissa mietittiin lapsen oireilun syytä ja selviytymiskeinoja siihen. Myös lapsen varhaiskasvatuksen tiimin jäsenet tarvitsevat apua keinojen suhteen, jotta lapsen arki sujuisi paremmin. Näitä mietin vielä myöhemmin iltapäivällä ja tulostin sekä perheelle että ryhmälle omia ohjeita asian tiimoilta. Työnkuvaani kuuluu olennaisena osana lapsen sekä perheen tukeminen kaikin tavoin ja mietin, pitäisikö minun nähdä lapsi toimimassa kotonaan, sillä negatiivisuus ei kuulemma siellä näy.

Päivällä olin unihuoneessa auttamassa haastavammassa tilanteessa, jossa lapsi ei kykene olemaan hiljaa, eikä paikoillaan lepohetkellä. Tämä tuotti itsellenikin haasteita, kun mietin kuumeisesti keinoja, saada lapsi pysymään paikoillaan. Näitä täytyy mieltä myös varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Mielestäni on mietittävä vaihtoehtoa, jossa muilla lapsilla on rauhallinen tilaisuus rauhoittua ja mahdollisesti nukahtaa ilman häiritsevää ääntelyä ja tahallista metelöintiä. Voisiko kyseinen lapsi rauhoittua paremmin muualla, kuin muiden kanssa unihuoneessa, kenties säkkituolissa äänisatua kuunnellen tai kirjaa lukien. Viittaan tällä varhaiskasvatuslakiin, jonka tavoitteissa sanotaan lapsella olevan oikeus varhaiskasvatuslain tavoitteiden mukaisesti edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. (Varhaiskasvatuslaki 540/2018.) Mielestäni lapsen tavoitteiden mukaisesti on osattava tulkita ja soveltaa unihetkeä niin, että se vastaa lapsen tarpeisiin ja on hänen etunsa mukaista. Tällainen lepohetki ei siihen vastaa.

Iltapäivällä oli tiimipalaveri, johon minut pyydettiin mukaan. Keskustelimme, kuinka erään lapsen kohdalla puheterapian saanti on pitkän työn takana. Tarvitaan lausuntoa foniatrian poliklinikalta, jotta Kelalta saadaan puheterapiaa. Tämän kulumiseen saattaa kestää jopa muutamia kuukausia. Mietimme, kuinka lapsen puheen tuotto edistyy liian vähän tässä ajassa, vaikka pitäisi saada välittömänä tukena puheterapia käyntiin. Tuntuu kohtuuttomalta, että lapsen kehityksen ja tuen täytyy odottaa jotain päätöstä. Ennen kuin tämä tulee, voimme tu-

kea lapsen puheen kehitystä huomioimalla sen jokaisessa tilanteessa ja tukemalla lasta monipuolisesti arjen eri haasteissa. Puhuimme ylipäättään lasten käytöksestä ja ryhmän pelisääntöistä. Annoin kehuja tiimille timerin käytöstä sekä tiimityöstä, jota tukee huumori. Tiimi toimii hyvällä asenteella ja vastaanottaa ja antaa toisiltaan palautetta kiitettävällä tavalla.

Tiistai

Eräs tukea tarvitseva lapsi pyysi minua leikkimään kanssaan. Sain leikkiä kotieläimillä, jotka lähtivät kotoaan navetasta hakemaan ruokaa kaukaa vuorilta. Tässä huomasin selvästi lapsen leikinohjausta, joten myöntelin tilannetta ja leikin mukana. Tätä oli toivonut, sillä lapsi on usein hänet arjessa nähtyäni, suhteellisen hiljainen ja vetäytyvä, joten nyt oli leikittävä mukana. Eläimet kokivat matkallaan suuria haasteita, jossa oli rotkoja, kallioita ja joen ylityksiä. Lopuksi eläimet pääsivät onneksi kotiin. Kotimatkan aikana leikkiimme tuli mukaan toinen lapsi. Samassa tämä ensimmäinen sulkeutui ja meni hiljaiseksi. Pohdin itsekseni, kuinka toisen lapsen läsnäolo voi olla näin vahvasti vaikuttava. Leikki jatkui, mutta ei enää niin avoimena, kuin aikaisemmin olimme leikkineet. Jälkikäteen selvisi, että lapsilla on ollut aikaisemmin jo keskinäisiä haasteita. Heidän välillään on kuulemma kilpailua jatkuvasti. Mietin, että haluan näiden kahden lapsen kanssa viettää jossain vaiheessa leikkiaikaa, jotta pääsen syvemmälle tähän heidän kilpailuunsa. Haluan tehdä selväksi, että molemmilla on vahvuuksia, joiden vuoksi he ovat molemmat yhtä arvokkaita ja tärkeitä. Tuntuu pahalta, että tämän ikäiset lapset kilpailevat jo keskenään.

Keskiviikko

Aamusta palaveriin, jossa käytiin läpi sosionomin tähän mennessä rakennettua työnkuva. Kerroin, mitä olin tehnyt, minkälaista apua minulta oli pyydetty, oliko yhteydenottoja perheiltä, ryhmiltä tai varhaiskasvatuksen erityisopettajilta. Kysyttiin jaksamisia ja kuulumisia, jota pidän aina tärkeänä. Tosiasia on, että yksikään tiimi ei toimi ammattimaisesti toisiaan tukien, mikäli väsymys painaa. Palaverista lähdin pienten ryhmään, jossa tuetaan vuorovaikutustaitoja. Lapset, joilla suomi on toisena kielenä, tarvitsevat huomattavan paljon apua ja tukea sekä rauhallista ympäristöä, jossa leikitään ja toimitaan. Aikuisen sanoittaminen on tärkeää, sillä uuden kielen oppiminen on haaste. Tähän vastataan varhaiskasvatuksen tarjoamalla pedagogisilla keinoilla, jotka tukevat kielen kehitystä jo arjessa. Varmistin vielä, että asiat on kirjattu lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

Tänään etsin tietoa ja tein niistä erälle perheille yhteenvetoa, kuvatuksia ja toimintaohjeita. Ehdin tutustumaan erilaisiin kulttuureihin, joita eri lapset edustavat eri varhaiskasvatustilaisuuksissa. Haluan tietää kulttuurista, jota lapset edustavat. Mielestäni on etuoikeus tuntee kulttuuria edes vähän. Tämän avulla yhteys lapseen ja perheeseen saa aivan uuden tason, sillä

voin lähestyä perhettä mahdollisesti heidän kulttuurinsa tavalla toimien ja saada sitä kautta luotua luottamuksellista yhteyttä.

Iltapäivällä seurasin sivusta, kun etukäteen minulle mainitun haasteellisen lapsen hakutilanne koitti. Näin, miten konkreettista ja uuvuttavaa tällainen tilanne perheelle on. Nyt haen apua varhaiskasvatuksen erityisopettajalta sekä internetistä lapsen haasteita ajatellen, sillä oma osaamiseni ei nyt riitä. Kyseessä on tilanne, jossa huoltajalla on yllättävän voimakas vaikutus lapseensa hakutilanteessa. Lapsi heittää ylikierroksille ja takertuu mahdollisiin pikkuseikkoihin, saaden vanhempansa hämilleen ja hiljaisiksi. Vanhempien on otettava vastuu lapsen kasvattamisesta ja lempeästi, mutta määrätietoisesti näytettävä, että vanhemmat päättävät mitä tehdään ja missä kohtaa. Lapsilähtöinen, mutta aikuisjohtoinen tilanne tuottaa parhaan mahdollisen lopputuloksen, jossa myös lapsella on turvallista toimia ja olla.

Torstai

Paras osio päivästä oli sadun lukeminen lapsille. Luen kirjoja niin usein, kuin mahdollista, sillä sitä tehdään varhaiskasvatuksessa liian vähän. Lukeminen vaikuttaa lapsen puheenkehitykseen positiivisesti, jonka uskon olevan suoraan verrannollinen sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja näin ollen vähentävän kiusaamista. Viereeni sohvalle yritti tunkea kahdeksan lasta, joista väistämättä osa jäi kuuntelemaan sohvan selkämyksen taakse ja yksi lapsi kiipesi syliini. Kilpailutilanne syntyi, kun kaikki eivät nähneet reaaliajassa kirjan kuvia. Kerroin näyttäväni kuvat kaikille siinä vaiheessa, kun sivu on luettu. Tämä riitti lapsille selitykseksi, vaikka aiheutinkin pientä tönimistä. Luimme sadun Lumikista ja seitsemästä kääpiöstä, josta nousi mielenkiintoisia kysymyksiä lapsilta, kuten, että miksi kääpiöt ovat eri näköisiä kuin Lumikki ja prinssi? Kummastusta herätti Lumikin vaatteet, jotka eivät ole kuten prinsessoilla yleensä. ”Ne näyttävät hassuilta ja vanhoilta”, sanoi yksi lapsista. Perustelin vastaukseni, että Lumikin vaatteiden kuuluikin näyttää vanhoilta. Hän oli vallastaan syösty prinsessa, joka eli työläiselämä kääpiöiden kanssa. Sadun idea on, että prinsessasta tehdään tavallisen näköinen neito. Lapset selvästi pohtivat vastaustani ja jäivät miettimään sanojani. Yksi lapsista sanoi minulle vielä iltapäivällä, että hän olisi mieluummin Prinsessa Ruusunen, kuin Lumikki. Kysyin häneltä syytä tähän, johon hän vastasi, että halusi mieluummin kauniin pinkin juhlapuvun, kuin tavaliset vaatteet. Tämä oli huvittavaa, mutta kertoo lasten tavasta ajatella ja nähdä maailmaa.

Perjantai

Autoin lapsia pukeutumisessa heidän ulos lähtiessään. Heillä on erilaisia rutiineja siinä, kuinka päälle puetaan. Muutamat lapsista käyttivät apunaan tukikuvia, jotka selkeyttivät puettavia vaatteita ja pukemisjärjestystä. Lapsista osa selviytyi tilanteesta lähes itsenäisesti, mutta muutamilla aikuisen läsnäolo ja kannustaminen oli tärkeää, jotta pukeutuminen onnistuu.

Keskustelin varhaiskasvatuksen opettajan kanssa lasten haasteista ja tuen tarpeista, joihin pystyisin vastaamaan. Näitä oli vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot sekä leikkitaitojen tukeminen. Lasten omaehtoinen negatiivinen käyttäytyminen tietyissä tilanteissa mietitytti. Muuttamalla lapsella on kotona opittua mallintamista vanhemmilta sisaruksilta, mutta on myös niitä, jotka hakevat käytöksellään aikuisen huomiota. Positiivinen tukeminen ja palaute, on tässä tilanteessa se, josta lähdetään liikkeelle. Pystymme tukemaan lasta positiivisin keinoin, jotka luovat positiivisuutta ja hyvää ympärilleen. Lapsi huomaa, että hänen hyvällä käytöksellään on suuria ja parempia vaikutuksia toimia, kuin vanhalla negatiivisella tavalla.

Viikkoanalyysi

Koen erittäin tärkeäksi osaksi työtäni huolen esiin nostamisella, jolla voimme vaikuttaa asioiden kehitykseen tai muotoon. Toivoisin, että jokainen vanhempi näkisi ja hyväksyisi lapsensa juuri sellaisena yksilönä, kuin hän on. Häntä ei tarvitse yrittää laittaa muottiin, jonka muovaamana hänestä tulee vanhempiensa toiveiden kaltainen. Jokainen lapsi kehittyy omaa tahtiin ja tarvittaessa erilaisten apukeinojen ja menetelmien tukemana. Vanhempien ymmärrys oman lapsensa tuen tarpeista saattaa toisinaan hämärtyä erinäisistä syistä. Yksi tällainen syy on, ettei suostuta näkemään ja hyväksymään lapsen avun tarvetta ja luullaan, että lapsi leimataan jostain syystä. Monia lapsen tuen tarpeeseen vastaavia sisällöllisiä pienryhmätoimintoja voidaan toteuttaa ryhmän sisällä, mutta osaan näistä tarvitaan erillinen ulkopuolinen tuen tarjoaja. Hänen antamiaankin vinkkejä voidaan silti käyttää hyödyksi ryhmän toimintaa ja sen sisältöä ajatellen.

Alkuviikosta pidetty palaveri huoltajan ja varhaiskasvatuksen opettajan kanssa onnistui hyvin. Saimme pohdittua yhdessä lasta koskevia asioita, ja huoltaja sai kerrottua itseään huolestuttavista seikoista. Lapsella oireet liittyvät selektiiviseen mutismiin ja muihin liitännäisoireisiin, joka virallisen luokituksen mukaan kuuluu lapsuuden psyykkisten häiriöiden kategoriaan. (Mielenterveystalo, 2021). Lapsi puhuu avoimesti kotona, muttei varhaiskasvatuksessa ollessaan. Uskon, että saamme tiiviillä ja avoimella yhteistyöllä perheelle tukea antavia, konkreettisia apukeinoja ja toimintatapoja. Huoltaja kysyi mielipidettämme siitä, jos hän varaisi ajan lääkärille. Perhettä mietityttää suuresti lapsen haasteet. Huoltaja kertoi olevansa epävarma toimimisestaan lapsensa kanssa ja haluaisi tietää, pystyisikö lääkäri kertoa hänelle jotain, joka saa vanhempien mielen rauhoittumaan. Puolsimme asiaa, mikäli se perheen huolta vähentäisi. Perhe itse on avoimena ja haluaa ottaa apua vastaan, joten tästä on hyvä lähteä rakentamaan tiivistä yhteistyötä. Lapsen varhaiskasvatusryhmä saa myös menetelmiä toimimiseen ja kuvautet otetaan aktiiviseen käyttöön. Yhteistyö vaatii tavoitteiden asettamista, luottamuksellista ja avointa yhteistyötä. Nyt yritetään kannustaa lasta haasteista ylipääsemiseen pienin askelin. Jälkikäteen kuulin, että lapsi oli saanut lääkäriltä lähetteen lastenneurologille, joten vanhempien huoli varmasti helpottuu hieman. Lapsen haasteet ja vaikeudet lähtevät nyt tarkempaan

tutkimukseen, mikä on hyvä asia. Tällä tavoin saadaan lapselle mahdollisesti vahvempaa tukea myös varhaiskasvatukseen. Jälkikäteen huoltaja on kiitellyt meitä ehdottamastamme palvelusta, jossa lapsen asioita puitiin. Hän kertoi, että oli saanut siitä tukea omaan toimintaansa sekä rohkeutta varata lääkäriaika. Tällainen yhteistyö on luonut luottamusta perheen ja varhaiskasvatuksen välille. Uskon, että se on madaltanut varmasti huoltajien kynnystä ottaa esiin vaikeita asioita. Tällaista yhteistyötä toivoisin enemmän varhaiskasvatuksen ja perheiden välille. Yhteisenä päämääränä on lapsen tukeminen ja hyvinvointi, jota voimme luottamuksellisella ja tiiviillä yhteistyöllä vain parantaa.

Nykyaikana on paljon erilaisia puheen- ja kielenkehityksen haasteita. Haluaisin, että varhaiskasvatuksessa luettaisiin lapsille enemmän satuja, novelleja tai vaikka runoja. Kotona tällainen toiminta jää nykyään erittäin vähäiseksi, joka on sääli. On olemassa erilaisia tapoja ja keinoja tutustua kirjallisuuteen. Mikäli vanhemmalla on esimerkiksi lukivaikeus, tai lukeminen muuten takkuu, voi katsella lapsensa kanssa kirjasta vain kuvia ja keskustella niistä. Olen tottunut tapaan, jossa lapsille luetaan päivittäin ryhmissä satuja ja lepoaikalla pidempi satu- tai tarina. Tämä auttaa toisia lapsia jopa rentoutumaan ja rauhoittumaan paikalleen. Nyt tuntuu siltä, että unisadutkin lepoaikaan on vaihtuneet puhelimesta soitettavaan rauhoittavaan musiikkiin. Eikö lepoaikalla pystytä enää lukemaan, eikö sitä haluta tehdä vaikeita asioita johtuu. Lukeminen ja kirjasta keskustelu on aivan keskeistä puheenkehityksen, sanavaraston laajenemisen sekä vuorovaikutuksen näkökulmasta katsottuna. Tämän luulisi olevan varhaiskasvatuksessa keskeistä arka ja asia, johon panostetaan.

Lapsen saaminen avunpiiriin voi kestää yllättävän kauan. Resurssit eivät pysty vastaamaan tarpeeseen, kun puhutaan esimerkiksi puheterapiaan pääsystä. Ei ole lapsen edun mukaista, että hän joutuu odottamaan tällaista mahdollisesti useamman kuukauden ajan. Lapsen puheenkehitys tarvitsee jatkuvaa preppausta harjoittelulla, suujumpalla, aikuisen puheen mallintamisella sekä puheen kuulemisella. Tähän pyritään vastaamaan varhaiskasvatuksessa erilaisilla tehtävillä, harjoituksilla ja suullisella kommunikoinnilla. On palkitsevaa huomata, kuinka lapsi kehittyy ja oppii lisää äänneitä ja oikeita sanoja. Lapset, joilla on puheessa esimerkiksi kehityksellistä häiriötä, joutuvat helposti ryhmässä leimatuiksi tai syrjinnän kohteeksi. Varhaiskasvatusryhmän on oltava valppaana ja puututtava tällaiseen toimintaan välittömästi, mikäli kiusaamisen tunnusmerkkejä näkyy. Tätä oma työni ennaltaehkäisee juuri tämänkaltaista toimintaa ohjaten lapsia sosiaalisissa- ja vuorovaikutustilanteissa. Kerran teimme lasten välisen sopimuksen siitä, millä tavoin toinen lapsi voi ymmärtää, mitä toinen kertoo, jos puhe on epäselvää ja jättää aikuisenkin kohdalla kysymysmerkkejä ilmaan. Nämä kaverukset ottivat tavakseen piirtää asia taululle ja ohjata kädestä pitäen toista leikkiin, johon toivoi kaveria. Ryhmän seinille kiinnitettiin myös kuvatuet, joiden avulla kommunikointi helpottui koko ryhmän kesken.

Vuorovaikutusta lasten kanssa kohtaan monenlaista. Tähän vaikuttaa omalta osaltaan lapsen ikä, olotila, meneillään oleva toiminta, luonne ja tietenkin myös kasvattaja, jonka lapsi kohtaa. Ihan pienten lasten välisessä vuorovaikutuksessa leikkien lomassa, huomaa selvästi toisen arvostamisen ja kuuntelun sekä vastavuoroisuuden puhuessa. Hieman vanhemmilla lapsilla tulee jo toisen keskustelun päälle puhumista, kuuntelemattomuutta sekä toisen kommunikointiin vastaamatta jättämistä. Olisin luullut, että asia olisi ollut toisin päin. Tutuille aikuisille lapset tietävät jo entuudestaan, kuinka toimitaan ja mikä on normi. Vieraita aikuisia usein koetellaan ja testataan, mitä kaikkea saa ja ei saa tehdä. Tästä voi tulla väärinymmärryksiä monelta eri taholta. Siksi toivon, että ryhmien yhdessä sopimat ryhmäsäännöt, olisi ryhmässä esillä. Tästä olisi helppo tarkastaa, mikä on ryhmässä sallittua. Mikäli itse olen tilanteessa, jossa en tiedä saavatko lapset tehdä pyytämäänsä asiaa, menen ryhmän omalta aikuiselta kysymään. En halua sallia sellaista, joka on ryhmässä kiellettyä. Tässä on kyse siitä, että aikuisten on vedettävä yhtä köyttä ja pysyttävä yhdessä sovituisissa säännöissä.

Erityisesti juuri lapsilla, joilla on tarve vahvempaan tukeen, ohjaukseen ja aikuisen läsnäoloon jo arjessa, on positiiviset onnistumisen kokemukset varhaiskasvatuksessa tärkeitä. Heidän kokonaisvaltainen hyvinvointinsa varhaiskasvatuksessa, suojaa lasta paremmin myös tulevalle koulutiellä, kun lasta kannattelemalla hän kokee onnistumisen tunteita sekä positiivisuutta, joilla taistellaan esimerkiksi mielenterveyden haasteita vastaan. (Puukari, Lappalainen, Kuorelahti 2017, 143.) Moniammatillisessa ja tiiviisti kodin kanssa tehtävässä yhteistyössä lapsen ja perheen etu ja tuki keskiöön nostaen, voidaan pitkäjänteisesti ja pidemmällä aikavälillä edistää lapsen mielenterveyttä ja pienentää sen mahdollisia riskitekijöitä. Positiiviset asiat kumoavat negatiiviset, nostaen lapsen omanarvontuntoa ylöspäin. Tämä on keskeinen asia, jota huomioin ja johon panostan työssäni. On muistettava lasten mallintavan aikuisilta, eli positiivisin keinoin arjessa elämisellä ja käyttäytymisellä, voimme jokainen vaikuttaa siihen, miten lapset meidät näkee ja mitä he oppivat. Tässä myös sosiaaliset vuorovaikutustaidot ovat keskeisinä mukana, joita harjoittelempa varhaiskasvatuksessa päivittäin. (Puukari, Lappalainen, Kuorelahti 2017, 152.)

3.3 Viikko 3

Viikkosuunnitelma

Tavoitteeni on aloittaa pienryhmätoiminta, jolla tuen yksilöllisesti, että pienryhmässä lapsia ja vastaan heidän tarpeisiinsa. Lasten osallisuus on keskeinen teema tällä viikolla. Vakiinnutan työtapani kysyä huoltajilta, lapsilta ja kasvattajilta, mitä heille kuuluu. Haluan, että aito välittäminen näkyy ja avata näin mahdollisuuden keskusteluun. Tiimien hyvinvointi on keskeisessä roolissa työssäjaksamisessa, joka näkyy päälle päin. Kysymällä kuulumisia, avaan keskustelumahdollisuuden asioille, jotka mietityttävät kasvattajia tai tiimejä. Tiimien toimintaan vaikuttaa varhaiskasvatusyksikön toimintakulttuuri, jolla on suora yhteys myös ryhmän

lasten hyvinvointiin. Toimintakulttuuria on edistettävä niin, että se parantaa työssäjaksamista ja vähentää kuormittumista. Avoin dialogi sekä positiivinen, rakentava työote kaikkien toimijoiden kanssa, edesauttaa näiden toteutumista.

Maanantai

Tyttökerho alkoi tänään. Kerhon tarkoituksena on tukea lasten välistä positiivista vuorovaikutusta ja kaveritaitoja sekä mallintaa hyvää käytöstä ja ehkäistä kiusaamista. Kyselin tytöiltä kuulumisia ja sain valtavan ryöpyn vastauksia. Annoin jokaiselle oman puheenvuoron, jonka turvin huolehdin, että kaikilla oli mahdollisuus osallisuuteen. Olin tytöille tulostanut paperille kuvakehykset, joihin jokainen tyttö sai piirtää omakuvan. Olisin halunnut kiinnittää nämä ryhmän seinälle esille, korostaen kerhomme yhteisöllisyyttä, mutta tämä ei ollut käytännössä mahdollista. Kaverikorttien avulla mietimme ystävyyttä ja ystävän tekoja. Aloitimme tyttökerhon katsomalla videon pellestä ja tytöstä, sekä heidän välisestä ystävydestään. Tämä oli mielestäni sopiva alustus kerhon toiminta-ajatukseen ja tutustumiseen nähden.

Tiistai

Ryhmään saapuessani kysyin ensimmäisenä kuulumisia. Saman tien olinkin apuna jakamassa aamupalaa, sillä henkilökunnasta oli yllättäen joku pois. Minulta kysyttiin, oliko asia minulle ok ja myönsin, sillä auttamiseni palveli koko ryhmää juuri sillä hetkellä. Aamupalalta siirryin lasten kanssa leikkimään, ennen aamun palaveria. Siinä vaihdoimme kuulumisia. Toin esille muutaman epäkohdan, jotka olivat nousseet esiin viime viikolla. Sosionomin työnkuvan sisältö varhaiskasvatuksessa, joka usein sekoitetaan varhaiskasvatuksen erityisopettajan työhön, on epäselvä tiimeille. Hankerahoituksella työskenneltäessä on tärkeää, että työpanokseni kohdennetaan tiettyyn tarkoitukseen, kuten varhaiseen puuttumiseen ja kiusaamisen ehkäisyyn. Näen varhaiskasvatuksessa myös lasten välisen sosiaalisen vuorovaikutuksen haasteet, joihin haluan omalta osaltani panostaa.

Keskiviikko

Pienryhmän kotileikissä sain olla hoitaja ja pukea nukeille vaatteita päälle, pestä pyykkiä ja laittaa ne kuivausrumpuun kuivumaan. Tietenkin osa vaatteista ripustettiin pyykkipojilla pyykkinarulle. Kotileikki on monen lapsen lempileikkipaikka tässä ryhmässä. Kyselin lapsilta, miksi he pitivät kotileikistä niin paljon ja he hymyilivät minulle. Yksi tyttö sanoi minulle ”no siksi” ja toinen sanoi siellä olevan kivoja ruokia. Kotileikinurkkauksesta löytyy nukkeleikkiin nukkeja, vaunuja ja vaatteita. Sieltä löytyy myös astioita, ruokia sekä pieni hella. Pieni ruokapöytä tuoleineen taitaa olla kuitenkin se leikin sydän. Siinä istutaan jokaisella leikkikerralla ja syödään. Kyselin lapsilta, puuttuuko heidän leikistään jotain tai toivoisivatko he saavansa

sinne tiettyjä asioita lisää. Leikin lomassa yritän lapsia näin osallistaa hankittavien lelujen tiimoilta. Koen tärkeäksi kysyä lasten mielipiteitä siitä, mitä he toivoisivat leikissä olevan. Usein kuitenkin käy niin, että lelutilauksia tehdessä aikuiset päättävät, mitä tilataan. Mielestäni tämä voisi olla lapsilähtöisempää toimintaa, jonka toin myös tiimissä esille.

Tässä kotileikissä lapset pääsääntöisesti viihtyvät pitkään. Leikki tapahtuu suhteellisen pienessä eteistilassa, jossa lapsien leikkiessä ja leikin tiimellyksessä ehtii tapahtumaan paljon. Kasvattajien kanssa mietimme vaihtoehtoja havainnoida tilannetta paremmin. Lähinnä muutamien lasten kohdalla, juuri heidän käytöksestään nousevien epäselvyyksien ratkaisemiseksi. Ehdotin, että iPadin voisi laittaa kauemmas hyllylle nauhoittamaan leikkiä. Näin tiimi pääsisi jälkikäteen katsomaan nauhoitetta ja pohtimaan, tapahtuuko leikissä jotain erityistä juuri ennen, kuin lapsi käyttäytyy tietyllä tavalla. Hyvä puoli on se, että nauhoitteessa voidaan palata useampaan kertaan tiettyyn leikinkohtaan, jotta havainnointi onnistuu.

Torstai

Sain olla mukana päiväpiirissä laulamassa ja leikkimässä. Lounaan lähestyessä eräs lapsista alkoi reagoimaan johonkin liikehännällä ja levottomuudella, eikä pysynyt enää paikallaan. Pian mielteisiini vastattiin, kun yksi kasvattajista tuli kertomaan, että lounaana olisi Puutarhurinpataa ja pöydät odottivat valmiina ruokailijoita. Yksi kerrallaan lapsia päästettiin syömään kertomalla lapsen etu- ja sukunimi kontinkielellä. Esimerkiksi Liisa Jussilasta tulee Juusa Lissilä. Kontinkieli oli tuttu jo omasta lapsuudestani, mutta olen unohtanut jo koko kielen, kun sitä en ole käyttänyt vuosikymmeniin. Mieleton idea, josta sai kiinni myös lapset, joilla on kielenkehityksen kanssa haasteita. Tämä vakuuttaa minut siitä, että kasvattajilla on takataskussaan erilaisia hauskoja vinkkejä, joiden mukaan toimitaan tilanteen mukaan. Viimeiseksi tilaan jäi lapsi, joka oli jo aikaisemmin levoton. Sain kuulla, että aistiyliherkkyytensä vuoksi hän ei pysty tänään osallistumaan ruokailuun yhdessä muiden kanssa. Lapsi kieltäytyy kokonaan maistamasta ja syömästä kyseistä ruokaa. Tämä toistuu kuulemma kyseisen lapsen kanssa, tiettyjen ruokalajien kohdalla joko lounaalla tai välipalalla, joiden ominaishaju tuottaa lapselle pahaa oloa niin, että hän meinaa oksentaa. Mietin, että tähän täytyi olla joku vaihtoehto.

Pohdin kasvattajan kanssa, onko lapselle riittävää antaa lounaalla esimerkiksi näkkäriä, maitoa ja salaattia. Tällä tavoin lapsi pärjäisi kuitenkin välipalaan saakka niin, että saisi jotain syötyä. Ehdotin, voisiko lapselle laittaa oman istumapaikan ruokailutilan ulkopuolelle, johonkin sivuun niin, että hänen olisi mahdollisesti helpompi edes jotain syödä. Tätä kokeiltaisiin. Lapsen kotona tiedettiin yliherkkydestä, joka pohjasi hienosti mahdollisuutta keskustella huoltajien kanssa asiasta ja kysyä heidän ja lapsen mielipidettä ehdotuksestani. Pyysin kasvattajia kirjaamaan ne ruokalajit, jotka aiheuttavat tällaisen reaktion. Mielestäni on tärkeää

siedättää lasta vähitellen erilaisten ruokien tuoksuihin ja mahdollisesti myöhemmin makuihinkin. Koin tässä eettistä ristiriitaa. Lapsen reaktio on niin voimakas, että näen sen enemmän negatiivisena vaikutteena. Tällaisissa tilanteissa haasteellisuuden tekee myös tiimin tarkkaan mitoitettu henkilökunta. Pystyykö yksi kasvattaja irtautumaan muusta ryhmästä lapsen kanssa syömään erilliseen tilaan, jotta sosiaalinen vuorovaikutus säilyisi. Tai pystyykö kyseinen lapsi olemaan samassa ruokapöydässä ryhmätilan ulkopuolella sellaisen lapsen kanssa, jolla on lautasellaan voimakkaasti tuoksuvaa ruokaa, jota kyseinen lapsi kammoaa. Näin saisimme hänelle kaveriseuraa samaan pöytään. Auttaisiko tilannetta se, että muutama lapsi tosiaan istuisi erillisessä paikassa, johon mahdollisesti olisi edes katsekontakti ruokailutilasta, vaikka siihen ei jokaisella kerralla pystyisi kasvattaja irtautumaan.

Perjantai

Menin yllätyksenä ryhmään, jossa lapset ehdottivat innoissaan, että pelattaisiin Inkan Aarretta. Pelissä huomasin, kuinka eri tavoin lapset kestävät häviämistä. Yksi lapsi suuttui, kun tuli rosvo, joka vei kaikki rahat. Toinen lapsista tyytyi laskemaan tyytyväisenä seteleitään ja kolmas halusi olla ainoastaan pankkiiri, muttei halunnut pelata. Pelasimme tällä tavoin nelistään peliä jonkun aikaa. Ympärillemme kertyi lapsia, jotka halusivat mukaan seuraavalle pelikierrokselle. Jäin jälkikäteen vielä pohtimaan pelituokiotamme, joka antoi lapsille paljon ja vaati itseltäni vähän. Tällaisia hetkiä on lisättävä. Lapset oppivat peleissä tärkeitä taitoja, kuten häviämistä, sääntöjen noudattamista, kaveritaitoja sekä tunteiden säätelyä. Päällimmäiseksi asiaksi yritän aina nostaa kivan pelihetken lasten kanssa, jotta lapset oppisivat nauttimaan myös pelihetkestä.

Viikkoanalyysi

Tyttökerho meni pitkälti suunnitelmien mukaan ja mielestäni meillä oli onnistunut aloitus. Kyselin tytöiltä, minkälaista toimintaa he kerhosta odottivat tai onko heillä toiveita sen sisällöstä. Tyttöjen osallisuus suunnitteluun on mielestäni tärkeää. Pedagogiikka on helppo yhdistää tekemiseen, kun tarkkoja toimintaohjeita ei ole, vaan voimme rauhassa suunniteltua muokata. Aikamme kului kuin siivillä. Meillä oli 40 minuuttia aikaa varattuna tähän kaikkeen, mutta olisimme voineet jatkaa kauemmin. Tytöt olivat myös sitä mieltä, että kerho päättyi liian nopeasti ja pyysivät, että tekisimme vielä jotain. Kerroin heille, kuinka iloinen olin heidän asenteestaan, mutta on parempi säästää seuraavalle kerralle myös kiva tekemistä. Oli mielenkiintoista tutustua tähän viisikkoon paremmin. Ymmärsin, miksi varhaiskasvatuksen erityisopettaja oli ehdottanut minulle tyttökerhon pitämistä. Heillä vuorovaikutuksensa on nopeaa, negatiivisella tavalla iskevää ja epäkohteliasta. He hakevat verbaalisella taistelulla ja ilkeilyillä huomiota ja asemaa sekä kilpailevat keskenään. Tyttökerhoon idea nousikin tyttö-

jen välisestä vuorovaikutuksesta ja sanailusta. Uskon, että tyttöjen käytökseen osaltaan vaikuttaa mallioppiminen vanhemmilta sisaruksilta, jota nyt yritän kitkeä pois.

Varhaiskasvatuksessa lapset saavat usein valita, mitä he haluaisivat tehdä tai leikkiä. Vaihtoehtoja on monia aina legoleikeistä kotileikkiin ja kädentaitoihin. Toisinaan on tilanteita, jossa lapset hakeutuvat aikuisen lähelle, eivätkä halua tai keksi tekemistä. Mielestäni on hyvä, että lapsi osaa sen aikuiselle kertoa, kuten myös se, että lapsi tuntee tylsyyttä. Tärkeää on juuri tunnistaa tunne, miltä tylsyyttä tuntuu. Tänä päivänä lapset eivät tätä tunnetta siedä ja tästä syystä myös lepo hetkelle rauhoittuminen on tähän suorassa yhteydessä. Kasvattaja voi tietenkin ehdottaa tekemistä tai vaikka yhdessä pelattavaa peliä. On myös niitä lapsia, jotka omasta tahdostaan hakeutuvat leikkimään yksin ja pitävät yksin leikkimisestä. Hieman näistä monilla huoli nousee. Enemmän huolta aiheuttaa kuitenkin lapset, jotka eivät syystä tai toisesta pääse leikkeihin mukaan. Tästä lapselle tulee väistämättä huonommuuden tunne. (Sinkkonen 2020, 151). Jokainen haluaa kuulua ryhmään tai joukkoon, eikä olla erilainen ja hyljeksettä. Tämä on varhaiskasvatuksessa työskentelevien kasvattajien vastuulla, että tämänkaltaiseen toimintaan puututaan välittömästi ja sitä ennaltaehkäistään kaveritaitoja tukien. Tällaisen lapsen kanssa saa usein mielekkään pelituokion aikaiseksi. Ennen pitkää siinä on ympärillä muitakin lapsia seuraamassa peliä ja ilmoittamassa, että haluaisivat tulla mukaan pelaamaan seuraavalle kierrokselle. Kasvattaja toimii tässä samalla houkuttimena, jonka läsnäolo ja olemus saavat ympärillä olevat lapset kiinnostumaan tekemisestään. Näin on helppo yhdistää lapset samaan peliin tai toimintaan. Aikuiselta tämä vaatii sensitiivisyyttä, ennakoitua ja oikean paikan valitsemista, mikäli tarkoitus on saada muita lapsia mukaan toimintaan ja huolehtia, ettei kukaan jää yksin. Lasten kanssa yhdessä tekeminen opettaa hyviä vuorovaikutus- ja käytöstapoja. Tästä syystä jokainen varhaiskasvatuksen työntekijä on roolimalli ja esimerkki lapselle.

Varhaiskasvatus sosiaalisena ympäristönä tarjoaa lapsille monenlaisia ihmissuhteita, haasteita sekä opeteltavia asioita. Lapsilla uusien taitojen oppiminen on kognitiivinen ja sosiaalinen prosessi, josta kokemuksilla on ohjaava rooli. Puhe ei lapsella kehity ainoastaan kypsymisen avulla, vaan tässä tarvitaan harjoittelua ja positiivinen kasvuympäristö, jossa lapsi kuulee puhetta. Ainoastaan juuri puheen harjoittelulla lapsen puhe voi kehittyä, sanavarasto laajentua sekä puheen ymmärrys lisääntyä. (Karjalainen, Lindroos, Matero & Simola 2020, 12.) Tämä on yksi syy sille, miksi luen lapsille satuja, aina kun siihen on mahdollisuus. Tästä hyötyy kaikki lapset äidinkielestä riippumatta. Pienryhmittäminen on yleistä ja hyväksi havaittua toimintaa. Tällä saadaan aikaan myös enemmän keskustelua ryhmässä. Pidättyväisemmänkin lapsen puhumiskyky madaltuu, kun vierellä on esimerkiksi viisi ryhmäläistä kahdeksantoista sijasta. Etuna on, että jokaiselle lapselle on helpompaa antaa huomiota ja aikaa, sekä huomioida lasten osallisuus yksilöittäin. Lapsilta on myös helpompaa kysyä kuulumisia ja kuunnella heidän toiveitaan, kun toimitaan pienryhmässä. Näin pystytään tukemaan myös lapsen sanavaraston kasvua

ja kielen kehittymistä vahvemmin. Lapsilta nousevaa oma-aloitteisuutta pidän tärkeänä. Tämän myötä he oppivat, että heillä on oikeus omaan mielipiteeseen ja sitä arvostetaan. (Niskanen 2021, 127). Pidän tärkeänä kysyä lasten mielipiteitä. Tällä tavoin nostamme osallisuuden uudelle asteelle ja voimme yhdessä vaikuttaa asioihin, jotka meitä kaikki koskettaa. Tämän myötä kehityskohteet ja muutokset osallisuuden myötä saavat tärkeän merkityksen.

Lapset mielellään vaikuttavat asioihin ja haluavat kertoa niistä mielipiteensä. Tätä mielestäni voisi tuoda vielä enemmän esille ja antaa heille erilaisia mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja. Tästä hyvänä esimerkkinä on lasten kokoukset, joissa käsitellään lasten asioita ja he saavat olla osallisena niistä päättämässä. Lapset eivät osaa pyytää aikuisilta asioita, joita he eivät ole kokeilleet tai nähneet aikaisemmin. Miten voi pyytää jotain, kun ei edes tiedä sen olemassaolosta tai sen suomista mahdollisuuksista mitään. Varhaiskasvatuksen tulee olla varhaiskasvatuslain mukaista toimintaa, johon vaikuttaa myös päiväkodin, ryhmän sekä lapsen oma varhaiskasvatussuunnitelma.

Lasten mukaan ottaminen arkeen ja mielipiteiden kuuleminen antavat lapselle merkityksen hänen tärkeydestään. Lapset osallistuvat mielellään kaikkeen mahdolliseen sekä auttavat mielellään, jos siihen vain tilaisuuden saavat. Lapsen asema varhaiskasvatuksessa onkin vähitellen vahvistunut ja lasten sekä kasvattajien välinen valtasuhde on kriittisen tarkastelun kohteena. Lasten odotetaan olevan enemmän aktiivisia ja aloitteellisia toimijoita, jotka rakentavat omaa ymmärrystään vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. (Hujala & Turja 2020, 41.) Yhtenä päivänä sylissäni olleesta palikkapurkista hajosi pohja, ja palikat putoilivat vierien lattiaa pitkin. Ensin tuli yksi lapsi, jota seurasi toinen ja he tulivat minua oma-aloitteisesti auttamaan ja keräämään palikoita kanssani. Kiitin ja kehuin heitä oma-aloitteisuudesta sekä auttamisesta, josta tuli itselleni hyvä mieli. Tiedän myös, että ennen Korona-pandemiaa lapset mielellään pyyhkivät tiskirätillä pöytiä ruokailun jälkeen sekä siivosivat lattioita lattiaharjan kanssa. Kaikki tällaiset oikeat työt ovat lasten mielestä kivoja tehdä, sillä he haluavat tehdä aikuisten kanssa samoja asioita. Kopiokoneen käyttö esimerkiksi tiedotteiden kopioimisessa on ollut lapsille yksi suurimmista elämyksistä, kun he saavat olla mukana laittamassa paperin lazialustalle ja painaa muutamaa nappia. Lasten ihmetykseksi, he ovat saaneet toimittaa vielä paperitkin ryhmään perille. Ylpeys ja ilo näkyy lapsen kasvoista ja olemuksesta jo kaukaa.

3.4 Viikko 4

Viikkosuunnitelma

Tavoitteeni on tällä viikolla leikkiä lasten kanssa, rakentaa sen kestävyyttä ja monipuolisuutta, pelata ja keskustella. Näin voin vahvistaa lasten osallisuutta ja kuulluksi tuleamista, heidän toiveitaan kuunnellen. Haluan tutustua eri kulttuureihin, joita alueellani olevissa var-

haiskasvatusyksiköissä olevat lapset edustavat. Tämä auttaa ymmärtämään haasteita perheissä, suomen kulttuurin kohtaamisen ja kielen hallinnan kannalta. Mietin myös tasa-arvoisuuden lisäämisen erilaisia vaihtoehtoja omasta näkökulmastani.

Maanantai

Ehdin leikkimään pitkän tovin lasten kanssa Barbieilla. Ihmettelimme yhdessä, että mihin Barbieilta katoaa usein toinen kenkä. Kenkäpareista tallessa oli vain toinen pari kengistä noin puolella kenkäpareista, joita oli reilut kymmenen. Saimme Barbieille hotellileikin, jossa käy hienoja vieraita sulkapuuhiineen, aurinkohattuineen ja iltapukuineen. Lasten parissa leikki saa aivan uudenlaisia käänteitä. Yht'äkkiä joku voi saada syntymäpäivälahjan ja joutua sairaalaan, mutta hänet pelastaa prinssi. Yritin kyseenalaistaa, miksi sairaalasta pitäisi prinssin joku pelastaa, eikö lääkärit tee tehtävänsä hoitaakseen pelastusosuuden. Leikkikaverini olivat sitä mieltä, että ainahan joku pelastetaan ja sen on oltava prinssi. Tämä on lapsen tapa nähdä maailmaa. Aikuisen tuki leikeissä vastaa lapsen tarpeisiin ja vastaavasti nostaa ihmettyksen ja ällistyksen tasoa. Esimerkiksi aikuisen pieni pelonkirkaisu tai leikki-itku leikin keskellä voi jopa huvittaa tai ihmetyttää lasta. Leikin on oltava lapsen tasoinen, sillä muuten hän ei kykene siihen vastaamaan. Leikkiin oli helppo yhdistää tyhjä laatikko, joka toimi hotellina. Pienet värikkäät helmet olivat herkkuja, joita hotelli tarjosi asiakkailleen. Hotellin viereen tuli elokuvateatteri, joka kasattiin tyhjistä vessapaperirullien hylsyistä. Kankaan palasesta tehtiin tanssilattia hotellin tanssialiini. Eläinlaatikosta kaivettiin lemmikkejä leikkiin mukaan, joista muutama mahtui Barbien kassin sisään. Lapset jaksoivat sinnikkäästi kyhätä leikkiä kokoon, josta kehuin heitä. Heidän tokaisunsa minulle oli ”me tehdään tätä aina”, joka kiteytti minulle sen, että tällainen oli heille jokapäiväistä. Aikuisen roolissa ei ehkä aina osaa katsoa lasten leikkiä oikealla tavalla, jotta sen ymmärtäisi. Leikissä mukana ollessa sen sijaan saa vahvempaa havainnointia siitä, kuinka paljon lapset tekevät töitä leikin eteen. Tällaisen jälkeen toivoo, että se ehtivät vielä jopa leikkiä hienosti rikastetuilla puitteilla ja säästää leikkiä myöhempää hetkeä varten. Näin pitkäkestoisen leikin mahdollisuus olisi realistista.

Tiistai

Olin lasten mukana laivaleikissä. Leikkiin oli koottu pitkiä penkkejä laivaksi, pahvilaatikko toimi pitsauunina, jonka sisälle lapset olivat askarrelleet itse pizzoja. Ihana idea! Leikin rikastuttaminen tällä tavoin tuki lasten omatoimisuutta ja kekseliäisyyttä. Mielettömän ihana leikki, joka muokkautui päivän mittaan leikkijästä riippuen. Lasten ja aikuisten yhteistyö leikin rikastuttamisessa on tärkeää, sillä kasvattaja voi vastata lapsen tarpeeseen tietyn materiaalin tai idean avulla. Tätä toivoisin näkeväni varhaiskasvatuksessa vieläkin enemmän.

Keskiviikko

Sain olla mukana keppiheppaleikissä. Mietimme yhdessä, mitä kaikkea hevoset tarvitsevat tullaan tallissa toimeen. Mitä ne syövät ja juovat, missä nukkuvat ja tarvitsevatko ne jotain pehmustetta karsinaansa. Otimme iPadilla selvää, mitä kaikkea tietoa löydämme hevosista. Löysimme paljon kuvia ja tietotekstiä, jota luin lapsille. Kokosimme erilaisia materiaaleja ja välineitä, jotka kuvasivat talliympäristöä hevosineen. Tällaiseen lapset tarvitsevat aikuisen ja teknologian apua, mutta voivat itse päättää, kuinka haluavat leikkiään rakentaa ja rikastuttaa. Haluaisin, että lapsilla olisi aikuisen tuella mahdollisuus etsiä tietoa internetistä, joka koskee heidän leikkiään. Tuntuu, ettei tähän anneta lapsille mahdollisuutta vaan helposti kuulee lauseen ”voitte miettiä, mitä kaikkea tallissa voisi olla”. Tämä ei luo tasa-arvoa lasten välille. Aikuisen tehtävä on vastata lapsen tarpeeseen tietää lisää asiasta ja kannustaa ottamaan selvää. Nykyteknologian puitteissa, tähän varmasti löytyisi jokin ratkaisu, ellei ryhmän omaa ipadiä ole mahdollista käyttää. Yhdessä asiaa selvittämällä lapsi oppii myös pyytämään aikuiselta apua. Mielestäni tämä tukee lapsen oppimista ja tiedonhakua parhaimmillaan.

Torstai

Seurasin kotileikkiä leikkiviä lapsia, joilla tiedän olevan hyvät kotiolo. Heitä tuetaan harrastusten ja vapaa-ajan vieton mahdollisuuksien kanssa ja vanhemmat viettävät heidän kanssaan aikaa. Kotoa löytyy paljon leluja ja omalla kotipihallaan tekemistä. Näillä lapsilla on tilaisuus kehittyä ja viettää vapaa-aikaansa elämässään tasapainoisina ja vanhempien tukemina. Tätä edes auttaa vanhempien hyvä työllistymistilanne sekä tukiverkostot. Jari Sinkkosen kirja laittoi miettimään, miten määritellään onnellinen lapsi. Jos lapsi ei ole kokenut muuta kuin kurjuutta, huono-osaisuutta ja köyhyyttä, osaako hän haaveilla edes onnellisuudesta ja mahdollisista ilon kokemuksista. Toimialueelleni kuuluu perheitä, joiden sosioekonominen tilanne on keskenään jo erilainen. Varhaiskasvatukseen tulee vastata jokaisen lapsen tarpeeseen, mutta oltava kaikille tasapuolinen ja lasten aseman keskenään tasa-arvoinen. Tämä luo haasteita sille, kuinka riittävä ja monipuolinen on varhaiskasvatuksen tarjoama sisältö.

Perjantai

Sain olla mukana mahtavassa ja rikastetussa pizzerialleikissä. Siinä leivottiin pizzoja ja annettiin joko CocaCola- tai Sprite-tölkki pizzan mukana. Lapset olivat itse tehneet pizzapalat paperista ja värittäneet niihin erilaisia täytteitä. Matala, pitkänmallinen pähvilaitikko toimi pizzauunina, jonka päällä oli vaihtorahalipas. Pizzauunin vaihtoehtona oli grilli, jossa sai pyytää pizzansa paistettavan niin halutessaan. Tähän leikkiin voisi helposti yhdistää hyvät pöytätaavat sekä rahankäytön ja -arvon. Hyvänä asiana näin tässä leikissä sen, että jokainen leikissä mukana oli ja jakoi jonottaa vuoroaan paikallaan jonossa. Nostin lapsille peukkuni pystyyn sen

merkiksi, että homma oli hyvin hoidettu ja annoin kehuja leikkirauhasta. Peukku pystyy toimii kaikenikäisillä ja kertoo positiivisesta toiminnasta. Tämän osaa kanssani toimivat pienet ja isommat lapset sekä aikuiset.

Viikkoanalyysi

Tällä viikolla hiihtoloman vuoksi ryhmien yhdistämisellä haettiin kustannustehokkuutta ja mahdollistettiin osalle työntekijöistä lomamahdollisuus. Nyt oli uudelleen yhteisöön sopeutuminen ja sen luomien mahdollisuuksien hyödyntäminen. Huomasin, että lapset, joilla on enemmän tuen tarvetta, olivat jännittyneempiä kuin normaalisti omassa tutussa ryhmässään. Tällaisessa uudessa, vaikkakin väliaikaisessa kokoonpanossa, lapsen ei ole aina helppo toimia. Jokaisella lapsella on oikeus kasvattajan apuun ja tukeen, jotta lapsi tuntisi olonsa turvallisiksi ja saisi olla oma itsensä. (Järvinen & Mikkola 2015, 29). Kyselin lapsilta lautapelin pelaamisen lomassa, mitä he olivat mieltä siitä, että olimme vieraan ryhmän tiloissa, jossa oli myös vieraita lapsia ja kasvattajia. Saamani vastaukset olivat hyvin erilaisia. Muutama vierasti tuntemattomia lapsia, ihmetteli heidän puhettaan tai käytöstapojaan. Yksi sanoi asian olevan ihan okei ja muutama lapsi sanoi, että olisi mieluummin omassa, tutussa ryhmässään. Huomioin vastauksista huolimatta sen, ettei kukaan lapsi jäänyt leikkien ulkopuolelle. Pohdin, että olisi ollut ihanteellista aloittaa viikko jollain yhteisellä leikillä tai hetkellä, jolloin lapsille olisi kerrottu, mitä viikolla tehdään sekä ketä kasvattajia ja lapsia ryhmässä olisi. Näin olisi voitu pienentää lasten kokemaa jännitystä. Lapsilla on yksilölliset tarpeet ja niihin vastaaminen tuo haastetta, mikäli ryhmä koostuu osittainkin vieraista kasvattajista ja lapsista. Kasvattaja pystyi tarjoamaan erilaisia tekemisen mahdollisuuksia, mutta lapsi itse sai valita mieleisensä. Lasten yksilöllinen tukeminen ja kannustaminen kaverisuhteiden luomiseen, vaaatii myös kasvattajalta turvallisen yhteishengen luomista. (Vehkalahti 2007, 6-7.) Moni lapsi haki selvästi kasvattajan läheisyyttä ja huomiota ihan vain jutellakseen. Tähän oli oiva tilaisuus paneutua, sillä ryhmätilanteessa oli väljyyttä. Keskustelin paljon lasten harrastuksista, mistä he pitävät ja mitä he haluaisivat tällä viikolla tehdä. Pystyin keskittymään yhteen lapseen kerrallaan ja aivan kiireettä, kun tähän kerrankin oli aikaa.

Viikon lepoaika aiheutti mielestäni merkittävää pohdintaa lasten keskuudessa. Hiihtoloman takia ryhmiä oli yhdistetty, joka tarkoitti sitä, että lepoaikatkin olivat muutamille vieraat. Osa meni sänkyihin nukkumaan, kun taas osa lepäsi patjoilla toisessa huoneessa. Lapset miettivät, miksi osan piti nukkua ja osa sai vain levätä. Syy, että eskarilaiset eivät enää nuku, ei tuntunut olevan hyvä selitys. Lasten osallisuus nousee, kun heidän kanssaan keskustelee ja kuuntelee, mitä mieltä he ovat asioista. On erittäin tärkeää, että lapset ovat osallisena heitä koskevissa asioissa. Lasten aktiivinen rooli varhaiskasvatuksessa kertoo heidän toiveistaan ja siitä, mikä heille on merkityksellistä. (Järvinen & Mikkola 2015, 17.) Tämä korostui erityisesti tällä viikolla, ryhmien yhdistämisen johdosta. Kaikille lapsille lepoaika päivän aikana ei ole

itsestään selvyys, että kaveritaitoihin kuuluu myös antaa toisten levätä.

Lapsilähtöiseen toimintaan liittyy lapsen huomioiminen yksilöllisesti. Pedagogisten sisältöjen sekä erilaisten teemallisten kokonaisuuksien olisi rakennuttava niin, että niissä näkyy lasten kiinnostuksen kohteet ja mahdolliset aikaisemmat kokemukset, jotka mahdollistavat aloitteellisuutta ja tiedon rakentumista aikaisemman opitun perustalle. (Hujala & Turja 2020, 40.)

Osallisuus ja vuorovaikutus ennaltaehkäisee mahdollista kiusaamista ja syrjäytymistä tulevaisuudessa, kun lapsi saa erilaisia toimintatapoja mallikseen. Kasvattajan tuki ja tunteiden sanoitus on erittäin tärkeää. Tästä syystä menin mukaan leikkimään kolmen lapsen kanssa kotileikkiä, joiden jo etukäteen tiesin tarvitsevan apua leikin sujumisessa kolmisin. Helposti riita-tilanteita syntyy varsinkin silloin, kun kasvattaja ei leiki mukana ja toista lasta ei ymmärretä. Otin leikissä vahvasti tunteet mukaan, sanoitin ja näytin ne selvästi. Tämä tarttui nopeasti lapsiin, joista yksi sanoikin hänellä olevan masu kipeänä, kun on äitiä ikävä ja kova nälkä. Kysyin häneltä, että missä tunne tuntuu ja hän näytti ylävatsaansa. Varmistin, että tuntuuko tunne hyvältä vai pahalta. Lapsi mietti hetken ja sanoi, että pahalta. Kerroin, että negatiiviset ja kurjat tunteet tuntuvat usein pahoilta. Mietimme yhdessä mikä auttaisi asiaan. Toinen lapsista sanoi, että jos lähdetään vaikka kävelyille vauvan kanssa, josta mahakipuileva lapsi ilahtui. Positiivisen ja negatiivisen tunteen havainnointi on tärkeää, jotta lapsi oppii tunnistamaan, mikä tuntuu hyvältä ja mikä pahalta.

Lapset pohtivat usein keskenään, mitä leikkisivät tai haluaisivat tehdä. Moni valitsee jonkin pelin, jota pelata kaverin kanssa. Pelit saavat nopeasti ympärilleen seuraajia, jotka kiinnostuvat myös itse pelin pelaamisesta. Näin jo pelkkä pelin nostaminen pöydälle, avasi monelle oven pelin maailmaan ja yhteiseen kivaan tekemiseen. Kaikilla lapsilla on mahdollisuus pelata pelejä, joita ryhmästä löytyy. Toisinaan käydään lainaamassa pelejä myös naapuriryhmistä, vaihtelun vuoksi. Peli saattaa olla osallistava ja yhdistävä tekijä lapsille, jotka eivät ennestään toisiaan kovin hyvin vielä tunne. Näin lapset saavat nauttia osallisuudesta sekä yhdessäolosta vertaistensa kanssa ja kasvattajat ovat turvana mukana. (Järvinen & Mikkola 2015, 13.) Pelejä on varhaiskasvatuksessa laidasta laitaan, eli jokainen varmasti löytää sieltä mieleisensä pelin. Kasvattaja toimii tässäkin vetonaulana. Hän pystyy helposti omalla toiminnallaan innostaa lapsia peleihin mukaan.

Lasten omaehtoisessa leikissä korostuu usein omat mielenkiinnon kohteet, vaikka edelleen on voimassa myös sukupuolisidonnaiset leikit. Tytöt pitävät usein kotileikistä ja pojat auto- ja ritarileikeistä, mutta nämä jaot voivat vaihdella leikkijöistä riippuen. Varhaiskasvatuksessa leikkejä pyritään jakamaan eri tiloihin, säätelemään kasvattajan avustuksella leikin volyyymiä sekä lasten toimintaa leikeissä, mikäli siihen koetaan tarvetta. Joskus leikit yltyvät rajuksi, jolloin aikuisen on mentävä väliin rauhoittamaan tilannetta. (Hujala & Turja 2020, 70.) Toisi-

naan kasvattajaa tarvitaan myös leikissä mukana, sillä toisinaan on oltava aktiivinen sanoittaja ja ohjaaja, koska tunteiden käsittely vaatii usein vielä apua. Tästä syystä on tärkeää, että kasvattajat jakautuisivat lasten leikkeihin mukaan. Kasvattaja voi samalla leikkiä rikastuttaa liittämällä siihen tarvikkeita, tavaroita tai osa-alueita. Usein lapset keksivät itsekin tavaroille erilaisia korvikkeita. Jos paikalle tuodaan esimerkiksi pussillisen tyhjiä, erilaisia pahlavilaatikoita tai kangastilkkuja, niin näistä rakennetaan nopeasti taloja tai kukkapenkkejä. Helposti vihreästä kankaasta saadaan nurmikenttä tai tyhjistä talouspaperirullan hylsystä viemäriputki Turtleseille. Lasten mielikuvitus on tässä vain rajana. Kasvattajan tehtävänä on mahdollistaa tällainen leikki, joka tukee lapsen mielikuvituksen tuotetta tarjoamalla erilaisia välineitä leikin rikastamiseen.

Lasten leikkien rikastuttaminen avaa konkreettisesti leikkitaitojen kehittymistä ja pitkäkestoiseen leikkiin kannustamista. Monipuolinen leikki vaatii erilaisia aineksia onnistuakseen. Lasten omien mielipiteiden ja haluamien asioiden huomioiminen leikissä on tärkeää. Kasvattajan on tärkeää huomioida lasten kehitysvaiheiden mukanaan tuomat muutokset, joiden mukaan myös kasvattajien on mietittävä toimintaansa vastaamaan lapsen tarpeita. (Hujala & Turja 2020, 75.) Esimerkiksi laivaleikissä huomasin, kuinka sitä jaksettiin leikkiä kokonaisen päivän verran, kun siitä löytyi monia erilaisia ja -sisältöisiä rikastettuja osia. Laivassa pystyi pizzauunin ansiosta kokkaamaan pizzoja paistounissa. Pizzat olivat lasten omatekemiä, eli he innostuivat niitä valmistamaan paperista ja värittämään niille erilaisia aineksia, joita pizzoissa on. Niiden paistaminen ja syöminen toi konkreettisesti normaalielämän vaatimia, kuten hyviä ruokailutapoja servietteineen ja lautasineen. Limutölkitkin oli askarreltu paperista ja sai valita, mitä halusi juoda. Leikissä esiintyi ilmeitä ja eleitä sekä ääniä, kun ruoka maistui niin hyvältä. Yhteiset havainnot ruoista tukivat yhteisöllisyyttä leikissä sekä sosiaalista vuorottelua. (Hujala & Turja 2020, 77.) Lasten osallisuus näkyi selvästi, sekä siitä syntyvä ilo ja into leikkiä kohtaan. Tähän leikkiin osallistui minun lisäksi useampia lapsia kerrallaan. Ihanaa oli huomata päivän aikana, että samaan leikkiin palattiin aina uudestaan. Iltapäivällä siihen oli tullut mukaan kaloja, joita laivasta ongittiin. Lapset olivat tehneet onget paperia rullaten ja narusta, jonka päähän oli kiinnitetty pieni magneetti. Lattia toimitti meren virkaa, jossa uiskenteli lasten askartelema, eri värisiä paperikaloja, joilla oli tarrasilmät ja klemmari selkävänä. Näin saatiin ongittua hyvä kalasaalis, jotka paistettiin laivan nokassa olevassa grillissä. Laivaan oli askarreltu muun muassa ”Auki” ja ”Suomalaista pizzaa” -kyllit. Sieltä oli mahdollisuus ostaa pizzaa myös mukaan, mikäli tulet toisella veneellä viereen. Se, halusitko pizzoja paistettavan pizzauunissa vai grillissä, oli ostajan valinta. Leikissä lapset kykenevät nauttimaan siitä, että voivat itse vaikuttaa leikin kulkuun ja sisältöön sekä tilanteisiin, joilla saadaan toimintaa aikaiseksi. Leikkiminen on ainoa tapa, jossa lapset voivat käyttää valtaansa. (Järvinen & Mikkola 2015, 46.) Tästä leikintäyteisestä viikosta ja yksilöllisestä lasten huomioimisesta jäi hyvä mieli. Viikon edetessä sain pelikavereita lautapeleihin helposti, mistä olin tyytyväinen. Lapset sopeutuvat helposti uuteen ympäristöön, joka tällä viikolla saatiin todeta.

Perheiden sosioekonomiselle asemalle ja lasten geeniperimälle ei voi mitään. Näihin vaikuttaa osaltaan vahvasti kulttuurisidonnaisuus sekä erilaiset kansalaisuudet. Toimialueellani on perheitä suomesta sekä muualta suomeen tulleita. Ei ole helppoa ymmärtää tai sisäistää suomalaista tapakulttuuria, saati kieltä. Varhaiskasvatuksessa näkee paljon eri kulttuureiden törmäyksiä suomalaisten ja suomalaisuuden kanssa jo pelkästään kielitasolla. On muistettava, että Suomen perustuslakiin on kirjattu monikielisyys ja arjessa elämmekin useamman kielen kanssa. (Karjalainen, Lindroos, Matero, Simola 2020, 22). Kommunikointi saattaa olla haastavaa, kun yhteinen kieli on heikko. Suomi toisena kielenä olevilla lapsilla tämä näkyy epävarmuutena. Kädestä pitäen näyttäminen tai kuvien avulla kommunikointi, saattaa helpottaa lapsella puheen ymmärtämistä. On tarkkaan mietittävä, miten toimia, jos kasvattaja ei ymmärrä lasta, joka ei osaa aina ilmaista, mitä haluaa. Tästä syystä suomen kielen oppiminen lapselle sekä hänen huoltajilleen on erittäin tärkeää. Mutta tärkeää on myös, että kasvattajat tuntevat lapsen edustamaa kulttuuria edes auttavalla tasolla.

Varhaiskasvatuksen sosionomina voin tarjota kulttuurista riippumatta, kasvuympäristössä kaikille lapsille yhteistä tekemistä tasapuolisesti esimerkiksi leikkien avulla. Niihin liittyvien lasten lorujen ja -laulujen muodossa, lapset oppivat kuin itsestään suomalaisia sanoja. Tällä tavalla kielellinen sosiaalistuminen leikeissä liittyy olennaisena osana lasten kielelliseen kehitykseen. (Karjalainen, Lindroos, Matero, Simola 2020, 22). Koen, että ulkoilu-aikaan voisi ohjattua tekemistä jo yhteisöllisyyden puitteissa kehittää, vaikka leikittämisen merkeissä. Yhteisöllisyyden tukeminen varhaiskasvatuksessa on tärkeää. Lapsille tarjottavien puitteiden on luotava erilaisia mahdollisuuksia lasten leikkeihin ja oppimiseen sekä kannustaa kokeilemaan uusia asioita. Toivon, että syyskaudella pääsisimme jo leikkimään ilman koronan tuomia rajoituksia. Kehitysideoita yhteisöllisyyteen minulla on paljon, joita olen tuonut esiin varhaiskasvatusryhmissä. Toivon, että yhtenä lisänä saisimme lapsille tarjottua päiväkotimurteen ja -vaarin, joiden merkitys varhaiskasvatuksessa nousee etenkin niiden lasten kohdalla, joilla isovanhemmat asuvat kaukana tai heitä ei ole ollenkaan. Ideaan kuuluu myös, että toivoisin näiden päiväkotimurteen ja -vaarien tuovan nostalgiaa, kertomuksia ajasta, jolloin he olivat itse pieniä ja niitä leikkejä, joita silloin leikittiin. Varmasti heiltä kumpuaa tarinoita omasta lapsuudestaan, joita he voisivat meille jakaa esimerkiksi tarinatuokioiden muodossa. Uskon, että tämänkaltaisen toiminta voisi olla vapaaehtoista, mutta en silti halua pois sulkea palkallistakaan mahdollisuutta. Toivon, että joku yhteistyötaho voisi tarjota tällaista toimintaa. Vastavuoroisesti varhaiskasvatuksessa olevat lapset voisivat käydä esimerkiksi laulamassa joulu- tai joululauluja tai esittelemässä rakkaita pehmolelujaan vanhusten palvelutalossa. Tämänkaltaiset yhteistyöt ovat tärkeitä ja toivon, että osa saadaan toteutumaan.

Lapset tarkkailevat jatkuvasti varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria ympärillään. Näin he opettelevat tulkitsemaan ja suodattamaan tapoja ja seurauksia. (Kangas, Lastikka & Karlsson

2021, 23.) Tämän vuoksi kasvattajan toimintamallit lasten ohjauksessa sekä omassa käytössänsä ovat tärkeitä. Lapset mallintavat meitä kasvattajia, joka näkyy myös monissa lasten leikeissä. Lasten keskinäistä vuorovaikutusta on tuettava jokaisessa vaiheessa pitkin päivää. Kaksikielisyys sekä Suomi toisena kielenä oleville lapsille, tämä on tuhlahaaste. He yrittävät pinnistää ymmärtääkseen toisten lasten ja aikuisten puhetta ja toimintakulttuuria. Lasten leikeissä tämä korostuu suuresti ja näitä onkin aikuisen syytä tarkkailla. Lapsia on usein autettava tunteiden sanoittamisessa sekä toisten lapsien puheiden ymmärtämisessä. Lasten keskinäisiin leikkeihin on kasvattajien kannattavaa mennä mukaan, sillä niistä kumpuaa helposti eriäviä mielipiteitä ja mahdollista kinaa, joka johtuu kulttuurien törmäyksestä, mutta myös kielimuurista, kun leikkikaveria ei ymmärretä.

3.5 Viikko 5

Viikkosuunnitelma

Ryhmissä tavoitteeni on saada lapset osallistumaan ja innostumaan tekemisistämme, jotta yhteisöllisyys ja kaveritaidot nousisivat mukaan kantavaksi teemaksi. Tällä viikolla otan tyttökerhossa kaveritaitojen tukemista ja osallistan lapset miettimään kanssani kaveritaitoja ja niiden tarkoitusta. Samalla vahvistan positiivista vuorovaikutusta, antaen välittömän positiivisen kehuksen lapselle. Ryhmien toimintakulttuuriin toivoisin positiivista pedagogiikkaa enemmän. Varhaiskasvatuksen sosionomina tehtäväni on olla malliesimerkkinä toimiva kasvattajana. Tuon esiin lasten kanssa leikkimisen tärkeyden ja lasten kohtaamisen. Tällä tavoin vähennän konfliktien mahdollisuutta ryhmässä, jota sattuu usein juuri lasten keskinäisessä leikissä, jossa kasvattaja ei ole läsnä. Mietin työnkuvani kehittämistä ja sen sisältöä.

Maanantai

Viisi tyttökerholaista oli odottamassa, kun saavuin aamulla ryhmään. Aloitimme yhteisen osuuden Kim-leikillä, jossa lapset valitsivat pussista kymmenen esinettä pöydälle, painoivat ne mieleen ja laittoivat silmät kiinni. Tällä välin poistin yhden lelun pöydältä. Tytöt avasivat silmänsä, jonka jälkeen he pohtivat, mikä esine joukosta puuttuu. Leikki oli hauska aloitus ja loi yhteisöllisyyttä sekä laukaisi jännitystä. Kävimme läpi tunnetaitokortteja, joiden avulla mietimme erilaisia kiusaamistilanteita ja niistä aiheutuvia konflikteja. Kiusaaminen ei tunnu koskaan hyvältä. Tästä olimme kaikki samaa mieltä.

Lepohetkellä olin ryhmässä auttamassa levottoman adhd-lapsen rauhoittumista. Mietin, miten hienoa olisi päästä lapsen pään sisälle ja nähdä sekä kuulla ajatukset, äänet ja ulkopuolinen ympäristö lapsen silmin. Rauhoittuminen on tällaiselle lapselle haasteellista. Toisinaan saattaa toimia jalkapohjien, selän- ja jalkojen hierominen, toisinaan pelkkä silittely, kun lapsi jo nukahtaa. Sitten on niitä päiviä, kun unihuone ei ole hiljainen eikä rauhallinen. Lapsen omissa

käsissä olevan lelun pyörittely saattaa auttaa. Tällaisia tilanteita on seurattava ja pohdittava tiimin kanssa yhdessä, mitä voimme asialle tehdä, jotta unihuoneeseen saadaan leporauha. Jäin pohtimaan, riittäisikö tällaiselle lapselle lyhyempi lepo hetki tai vaikka satutuokio sen sijaan. Pitääkö lasten maata patjalla vai voisiko lepo hetki olla köllöttelyä tyynyillä satua kuunnellen tai hiljaisia hommia tehden. Lepo hetken jälkeen oli vapaan leikin hetki. Lapset alkoivat omatoimisesti leikkimään lepo hetkeltä pois tultuaan. Sain syliini erään lapsen, joka oli vielä väsynyt, muttei halunnut enää levätä. Hän istui tyytyväisenä sylissäni, kun silittelin häntä ja hänen pehmokoiraansa. Kyselin pehmokoirasta kaikenlaista, kuten mistä hän oli sen saanut ja minkä ikäinen se oli. Lapsi kertoi, että pehmokoiraa oli hänelle hyvin rakas ja rutisti sitä lujaa rintaansa vasten. Mietin itsekseen, oliko rauhattomalla lepo hetkellä tällainen vaikutus sylissäni olevaan lapseen vai halusiko hän kenties vain läheisyyttä ja huomiota, syliini kaivutessaan. Yritin lapselta kysellä näistä asioista, mutta hän ei osannut minulle vastata.

Tiistai

Sain olla pienryhmässä mukana, jossa leikittiin tuttuja leikkejä. Suutari räätäli -leikissä kokeilimme, kuka pomppii pisimpään yhdellä jalalla. Kannustus ja into oli keskeisessä roolissa. Leikistä joutui pelistä pois henkilö, jolla osui toinen jalka lattiaan tai jalka vaihtui toiseen kesken hyppimisen. Liikuntaa ja kehon tuntemusta, musiikkia ja sanoja sekä mietintätehtäviä ja havainnointia samassa hetkessä. Sosiaalisen vuorovaikutuksen tärkeys nousee esiin hyvissä taidoissa leikkiä ja pitää kavereiden kanssa hauskaa. Lapsella oleva turvallinen olotila näkyy siinä, kuinka hän toimii ja oppii sallivassa ilmapiirissä. Ihana huomata, että lapsilla ei ollut merkitystä sillä, kuka voitti tai hävisi, vaan yhteinen kiva tekeminen oli tärkeintä ja se näkyi.

Iltapäivällä oli sosionomien palaveri, jossa mietimme työnkuvan lähtökohdan kartoittamista ja sitä, mitä haluamme saavuttaa hankityön aikana. Ideoita siitä, millä tavoin pääsemme aktiivisesti eteenpäin, nousi useita. Pohdimme, miten meidän palkkaamisellamme mahdollistettaisiin laaja-alaisen perhekeskeisen hyvinvointityön osaaminen ja sen kehittäminen koko kaupunkia kattavaksi. Lopputuloksena meillä oli suuria pohdintoja ja pieniä muistiinpanoja. Odotamme näille ohjausryhmältä palautetta, tietääksemme, mihin ja miten jatkamme.

Keskiviikko

Pelasin erään lapsen kanssa Colorama-lautapeliä, jossa harjoitellaan värejä ja muotoja vuorotellen. Tämä oli kiva peli ja sen lomassa ehti jutella muuten väreistä ja muodoista. Pelasimme myös muistipeliä, jossa huomasi lapsen huijausyritykset selvästi. Kerroin hänelle, ettei ole reilua pelaamista, mikäli hän yrittää huijata. Hän ymmärsi, kun sanoin, että minulle tulee siitä paha mieli. Loppupeli menikin reilusti pelaten. Jälkikäteen ryhmässä ihmeteltiin, kuinka olin saanut lapsen pelaamaan kanssani. Hän ei kuulemma koskaan halua pelata. Kerroin, että ehdotin pelaamista ja annoin hänen valita pelin. Sain kasvattajalta vastauksen ”ai jaa, no

mutta hän valitsi pelin, jossa hän voittaa”. Olin hetken tyrmistynyt, sillä en nähnyt kommentilla yhteyttä pelihetkeemme. Toiveeni on, ettei tämänkaltaiset oletukset ole yleisiä kasvatustajien keskuudessa. Itse koin tämän alentavan lapsen arvoa lapsena ja pelaajana.

Torstai

Pääsin leikkimään dinosauruksilla lasten leikkiin. Mukana oli lentäviä ja maata myöten kulkevia dinosauruksia. Tämä leikki olisi tarvinnut rikastuttamiseen lisätarvikkeita, muttemme löytäneet kuin legot kiviksi, eläinlaatikosta aitoja reunoiksi ja pahvilaatikko luolaksi. Dinosaurukset olisivat halunneet uida, johon olisimme tarvinneet kangaspalan tai sinistä paperia. Pienillä jutuilla leikistä on helppo saada monipuolisempi ja kiinnostavampi. Hienoa oli havaita, että lapsilla oli sopuisa leikki, vaikka kaikki dinosaurukset eivät olleet äänettämiä ja kilttejä. Näillä lapsilla vuorovaikutus toimi loistavasti. He ymmärsivät toistensa tekemisiä, kuten esimerkiksi, että yksi dinosaurus putosi rotkoon ja kuoli eli toisin sanoen putosi penkiltä lattialle. Toiset dinosaurukset juoksivat apuun, mutta oli jo liian myöhäistä. Nyt kuolleen dinosauruksen päälle laitettiin legoja, jotta se saadaan haudattua. Olen nähnyt tässä ryhmässä aikaisemmin dinosauruskirjoja ja mietin, kumpuaako leikki kenties niistä. Se oli todentuntuinen. Olin lasten todellisuudentajuisesta leikistä aivan hämilläni, etenkin hautauskohdasta.

Varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa keskustelimme tänään siitä, miten näemme varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan. Olimme yhtä mieltä, että se on nimenomaan perheiden ja lasten tukemista arjessa ja tarvittaessa eteenpäin ohjausta. Varhaiskasvatusryhmissä olen vuorovaikutuksen ja kaveritaitojen ohjaajana sekä tuen lapsia niiden toteutumisessa. Työnkuvani on nimenomaan varhaista puuttumista, ennen kuin ongelmia mahdollisesti syntyy. Huolen puheeksi ottaminen on kuitenkin kaikkien kasvattajien tehtävä. Mikäli lapsen kasvu tai kehitys vaarantuu tietynlaisesta vanhempien toimesta tai huolimattomuudesta, on työtämme tehdä lastensuojeluilmoitus. Pohdimme, että liian usein joudumme näitä ilmoituksia tekemään ja onko jokin keino, jolla näiltä vältyttäisiin. Uskallan väittää, että lapsiperheiden varhaisella tuella on suuri merkitys. Tietynlainen huoli vanhempien pärjäämisestä lapsiperheikana näkyy varmasti jo varhaisessa vaiheessa. Vanhemmille toivoisin enemmän tukea arkeen, sen haasteisiin ja jaksamiseen. Tähän panostamalla saavuttaisimme varmasti suuria säästöjä.

Perjantai

Olin suunnitellut päivälle yksilötoimintaa muutamalle lapselle vuorovaikutustaidoista, mutta toisin kävi. Henkilöstövajeen vuoksi menin ryhmään leikkimään lasten kanssa legoilla. Näin pystyin tukemaan samalla myös tiimiä yhtenä paikalla olevana lisääkuisena. Lapsella, jonka kanssa leikin, ei ole suomen kieli äidinkielenään. Hän haki leikkiin vauvanuken, jolla oli syntymäpäivä, joten lauloimme hänelle onnittelulaulun suomeksi. Tämän jälkeen vauva sai legoista rakentamiamme lahjapaketteja, joiden värejä mietimme yhdessä. Värien opettelu on helppo

yhdistää näin leikkiin. Rakensimme legoista lahjapaketteja ja nauroimme niiden hassuja muotoja. Mietimme, mitä niiden sisällä voisi olla, kun muoto on tietynlainen. Tämän lapsen kohdalla puhe on tärkeää kielenoppimisen kannalta, joten rauhallinen kahdenkeskinen leikki sopi tähän tarkoitukseen loistavasti. Leikki piti lopettaa ulos lähdön vuoksi. Päätimme, että vauva sai jäädä nukkumaan, sillä hän oli väsynyt juhlija. Oli ihanaa kuulla lapsen sanavarastoa, sillä en tiennyt sitä kovin tarkasti ennen tätä päivää. Huomasin, että puhuessani lapsi ei ymmärtänyt jokaista sanomaani sanaa. Hänen kulmansa menivät aavistuksen verran kurttuun, kun hän kuuli sanan, jota ei ymmärtänyt. Tästä syystä puhuin hitaammin ja käytin selviä ja helppoja sanoja. Arjessa lasten kanssa, joilla suomi on toisena kielenä ja heikompi, kuin oma kotikielensä, on puhuminen ja lukeminen tärkeää. Suomen kielen sanojen opettelu onnistuu parhaiten arjessa, sekä lorujen ja laulujen muodossa, jossa tulee toistoa.

Viikkoanalyysi

Tyttökerhossa tulemme koko ajan tutummiksi, joten kerhokerratkin varmasti ovat jatkossa rennompia. Meille kehittyy omanlainen toimintakulttuuri ja yhteisö, johon me kerhon jäseninä kuulumme. Uskon, että tämä yhteisö oppii pitämään toisistaan huolta ja leikkimään keskenään positiivisen vuorovaikutuksen ilmapiirissä. Tytöt oppivat kaveri- ja tunnetaitoja, jotka tukevat heidän positiivista toimimistaan leikeissä. Uskon heidän oppivan myös ottamaan toisiinsa vahvemmin leikeissä huomioon, sillä tätä harjoitteleme paljon. Kyselen tytöiltä jokaisella kerralla toiveita seuraavalle kerralle, sillä toivon heidän osallistuvan tällä tavoin kerhon suunnitteluun ja haluan heidän mielipiteidensä voivan vaikuttaa sisältöön. Osallisena suunnittelussa uskon, että siitä saadaan mielekkäämpää ja tyttöjä tukevampaa, kun suunnittelen toiminnan tukevan pedagogisia lähtökohtia.

Mietimme tyttöjen kanssa, mikä aiheuttaa tietynlaisen tunteen, jotta tulee ylilyöntejä, kuten esimerkiksi toisen satuttamista. Tytöt osasivat hyvin sanoittaa ärtymyksen tunteen, joka tuntuu käsissä ja päässä. Yksi tytöistä kertoi alkavansa pihisemään, kun ärsyttää. Sitten vain suuttuu ja tönäisee. Mietimme, saako toisia satuttaa, jos kovasti suuttuttaa. Yhteisymmärryksessä mielipiteemme oli sama, ettei ketään saa satuttaa koskaan, missään tilanteessa. Tämän ikäisillä lapsilla sosioemotionaaliset haasteet ja vaikeudet tunteiden ja käyttäytymisen säätelyssä, ovat uhmakkuus ja aggressio yleisiä. Tästä syystä tarve on kasvanut aikaisempaa enemmän ja monipuolisemman erityisosaamisen ammattilaisille. Itsesäätelytaitoja harjoitellaan jatkuvasti. Oman käyttäytymisen hillitseminen, kuten toiminnan, äänenkäytön, käytöksen sekä tunteiden säätely vaativat jatkuvaa harjoittelua. Vuoron odottaminen ja pettymystilanteet on lapsille toisinaan haasteellisia. Näistä ja näihin liittyvistä tunteista, on lapsen hyvä saada kokemusta pienestä pitäen. Aikuisen tehtävä tässä on olla lohduttamassa sekä ohjaamassa tunteiden hallintaa ja tarjota tunteidenhallintakeinoja, kuten sanoittamista ja liikenevalomallia. (Kiviluote 2019, 18-19.)

Puhuimme yleisesti kiusaamisesta ja siitä, mitä tehdään, kun kiusaamistilanne saadaan ratkaistua. Tytöt tiesivätkin, että täytyy pyytää anteeksi ja selvittää tilanne. Tätä varhaiskasvatuksessa tehdäänkin aikuisen tukemana ja ohjaamana. Selvitämme yhdessä mitä tapahtui ja miksi, ketkä olivat mukana ja lopuksi mietimme, kuinka lapset olisivat voineet toimia toisin. Lopuksi tulee aina anteeksi pyytäminen. Näitä harjoitellaan jatkuvasti ja mielestäni on tärkeää tuoda nämä vanhemmille tiedoksi, kun niitä tapahtuu. Tässäkin avoimuus on suuressa roolissa ja huoltajan tieto, että asia on jo selvitetty, eli sitä ei tarvitse puida enää kotona.

Lasten välisissä leikeissä kiusaaminen nousee helposti tavaksi. Kiusaamisen muodot tänä päivänä ovat moninaiset, ja tätä löytyykin välillisenä sekä välittömänä kiusaamisena. Kasvattajien esimerkillinen käytös on avainasemassa lasten jatkuvassa oppimisessa. Ryhmän yhteiset säännöt ja kasvattajien yhteneväinen linja niissä pitäytymisessä, nostaa moraalien ja eettisen kasvun merkitystä. Kasvatuskumppanuus sekä tiivis yhteistyö vanhempien kanssa auttaa lapsia sisäistämään ja pitämään kiinni sovitusta yhteisistä säännöistä. Lasten osallistaminen ryhmän sääntöjen luomisessa on tärkeää. Niitä on käytävä läpi ja päivitettävä tasaisin väliajoin lasten kanssa. On muistettava, että lapset ovat valtaosa ryhmää, joten heidän osallisuutensa on oltava näkyvää. Ryhmän sääntöjen olisikin näin suotavaa olla näkyvillä ryhmän seinällä jokaiselle kasvattajalle tiedoksi ja yhtäläisen toimintatavan varmistamiseksi.

Törmään työssäni toisinaan siihen, että syynä toisen lapsen kiusaamiselle, saattaa olla viha. Lapsi ei aina osaa käsitellä tunteitaan hyvin ja osa on niitä, jotka tarvitsevat kasvattajan sanoittamista kiusaamistilanteissa. Jälkikäteen lapsesta kumpuava tunnereaktio voi olla sekava ja tähän on kasvattajan vastattava turvallisesti ja lasta kunnioittaen. (Nurmi 2013, 23.) Yhdessä pohtimalla saadaan lapselle ymmärrys siitä, ettei ketään saa satuttaa, vaikka olisi kuinka vihainen. Lasten tuntemus ja ennakointi näissä tilanteissa on tärkeää. Kasvattajana on hienoa huomata ne hetket, joissa vuorovaikutustilanteet alkavat sujua paremmin. Lapsi on oppinut oivaltamaan uuden toimintatavan tai -mallin. Tässä pedagoginen työ ja mielekkyyttä sitä tehtäessä nousee esiin konkreettisesti ja tuo positiivisia tuntemuksia onnistumisista. (Cantell 2010, 160.) Tämänkaltaiset oppimistilanteet ovat päivittäisiä, joihin joudun itsekin puuttumaan ja sanoittamaan erilaisia tilanteita. Sinnikkyys ja asioiden toisto tuovat lopulta toivottua lopputulosta.

Toivoisin kaupungin mahdollistavan lapsille uusia leikkivälineitä, joiden avulla päästään tukemaan varhaiskasvatussuunnitelman mukaista leikkiä ja sen toteuttamista. Varhaiskasvatussuunnitelmaan perustuen lapsilla on oikeus leikkimiseen, oivaltamiseen sekä osallisuuteen. Leikin merkitys kasvavalle lapselle ja sen pedagogiset mahdollisuudet hyvinvoinnin ja oppimisen edistämisessä, on varhaiskasvatuksessa ymmärrettävä. Leikin on oltava lasta motivoivaa ja hänelle iloa tuottavaa toimintaa. Samalla lapset oppivat uusia taitoja sekä luovat merkityksiä itsestään sekä ympäröivästä maailmasta. (Opetushallitus 2021.) Leikillä on tärkeä merkitys

kehittyvälle lapselle, joka saa siitä mielihyvää oman mielikuvituksensa ja luovuuden keinoin. Se kehittää mielikuvitusta ja sen avulla lapsi voi oppia asioita sekä itsestään, että muista. Oppimista tukevat innostus, yhdessä tekeminen sekä lapsen omien taitojen haastaminen, jotka kaikki löytyvät leikistä. Leikin muodot vaihtuvat lapsen kasvaessa ja kehittyessä. Myönteistä ilmapiiriä luovat sanaleikit, laulut sekä hassuttelu, jotka taas osaltaan tukevat lasten hyvinvointia sekä oppimista. (Niskanen 2021, 151.) Leikin rikastuttaminen on konkreettisesti tärkeää, sillä se tukee leikin kehitystä ja antaa lapsille energiaa jatkaa leikkiä eteenpäin. Toivoin, että varhaiskasvatuksessa pystyisimme vähentämään kasvattajien sääntöjä siivottavista leikeistä, mikäli se on mahdollista leikin jatkumoa ajatellen. Toiveenani on, että vanhat legot voisivat saada kavereikseen hieman uudempia legoja, jotka ovat lapsille tuttuja tiettyjen Disney-hahmojen tarinoista. Nyt näen, kuinka vaivihkaa ja äänettömästi henkilökunta ostaa itse tarvikkeita ja leluja tai tuovat niitä kotoaan, jotta lapsille olisi uudempiakin vaihtoehtoja vanhojen jo kuluneiden tavaroiden joukossa.

Lapset leikkivät mielellään keskenään, mutta toisinaan hekin haluavat leikkiä yksin ja rauhassa. Mikäli lapsi leikkii aina yksin, huoleni nousee. Muussa tapauksessa menen hetkeksi tiedustelemaan, että mikä leikki hänellä on menossa ja mitä siinä tapahtuu. Osoitan aitoa kiinnostusta lapsen leikistä ja tekemisestä, jolloin hän usein avautuu minulle muistakin asioista. Seuraan leikkiä hetken aikaa ja saatan istahtaa mukaan leikkimään, mikäli saan siihen lapselta luvan. Lapset, jotka usein jäävät leikeissä syrjään tai jopa yksinään ovat kiitollisia, kun joku huomaa heidät. Heidän ilmeistä, eleistä ja puheesta huokuu mielihyvä, jos joku tulee leikkiin mukaan. Lapsilla on oikeus, että heidät otetaan huomioon, kuunnellaan, hyväksytään ja ymmärretään. Tämä onnistuu vain, kun ollaan lapsen lähellä. (Niskanen 2021, 107.) Usein kasvattajan vanavedessä leikkiin on muitakin tulijoita. Tämä on hyvä silloin, kun lapsi toivoo saavansa leikkiseuraa. Kasvattaja on tässä sisäänheittäjän roolissa, jotta lapsia saadaan leikkiin mukaan. Usein aikuisjohtoisen leikin aloitus toimiikin hyvin, mikäli puitteet, ympäristö ja leikkijöiden taidot riittävät leikin jatkamiseen. On muistettava, että osa lapsista tulee perheistä, joissa saattaa olla monia sisaruksia ympärillä ja meteli sen mukainen. He saattavat nauttia yksinolostaan ja leikeistään. Tätä on kunnioitettava, mikäli lapsi näin haluaa tehdä. Sosiaaliin taitoihin liittyen vetäytyville lapsille on erityisesti hyötyä juuri sosiaalisten taitojen opettamisesta mallioppimisen kautta. Rakennetekijöillä on yhteys sosioemotionaalisten taitojen kehitykseen. Tarkastelun kohteena ovat varhaiskasvatuksessa toimivien opettajien koulutus, aikuisten sekä lasten välinen todellinen suhdeluku, lapsiryhmän koko sekä opetuksen suunnittelu. Sosioemotionaalisten taitojen tukemiseen tarvitaan varhaiskasvatuksessa selkeitä, systemaattisesti käytettäviä välineitä, menetelmiä sekä opetusmateriaaleja. Näiden lisäksi tarvitaan tietoa sosioemotionaalisten haasteiden tunnistamiseen. (Kiviluote 2019, 21.)

Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan kehittäminen on laaja käsite ja tämän viikon palaverissa pääsimmekin vasta alkuun. Tehtäväämme kuuluu tuoda varhaiskasvatustyksiköille apua perheiden tukemiseen ja vuorovaikutukseen. Kiusaamisen ehkäisy sekä kaveritaidot nousevat

esiin arjessa ja niihin tällä hetkellä panostetaan ryhmissä jo arkitilanteissa. Yhtä mieltä olimme siitä, että lapsille aikuisen esimerkillinen käytös on tärkeää. Huoltajien ja lasten arvokas kohtaaminen ja dialogisuus on normi, eikä poikkeus. Tätä keskustelua ja pohdintaa jatkamme myöhemmin. Kotiläksynä mietimme jokainen, millä keinoin voisimme mitata kannattavuutta, onko se kuitenkin kysely lapsille ja perheille. Hanketyö on rahoitettu osittain hankerahoituksella ja sen on oltava kannattavaa, jotta siihen panostetaan myös tulevaisuudessa mahdollisesti hankkeen jatkumisella. Varhaisella puuttumisella ja ennaltaehkäisyllä, kun voidaan säästää lastensuojelupalveluista jatkossa suuria summia tämänkaltaisella toiminnalla, jota mekin teemme. Koimme tärkeäksi nostaa esille ryhmistä nousevia epäkohtia ja puuttua niihin. Esimiesten kanssa tehtävä yhteistyö on arvokasta ja tukevaa. Ammatillista kasvua ja varmuutta työhön tuo saamamme palaute ja havainnoimamme asiat, joihin voimme rakentavasti vaikuttaa. Korona-pandemia tuo haasteita yhteisölliseen toimintaan perheiden kesken. Huoltajille suunnittelemamme vertaisryhmätoiminta ja ohjatut tuokiot, joissa pohdinta, keskustelu ja ohjausosuus perustuu vierailevan luennoitsijan aiheeseen. Huoltajien mielessä pyörii samankaltaiset ongelmat ja haasteet lastensa kasvatuksen kanssa. Heillä voi olla uhman, käytöksen tai lapsen impulsiivisuuden kanssa erinäisiä ongelmia. Kasvatukseen liittyviä asioita voimme yhdessä pohtia keskustellen huoltajien kanssa ja yrittää saada vertais-tukea antavan ja kannattelevan verkoston näiden ihmisten kanssa, osaksi toimivaa arkea. Yhteisöllisyydellä on suurta merkitystä etenkin yksin lapsen kanssa eläville huoltajille. Tällainen toiminta on suunniteltu siihen vaiheeseen, kun Korona-pandemia hellittää.

3.6 Viikko 6

Viikkosuunnitelma

Tavoitteeni on saada lapset toimimaan pienryhmissä kaverisuhteita tukien ja toisia kannustuen. Tunteiden säätely ja sosiaaliset taidot ovat kantavana teemana. Selvitän verkostotyön ja verkostoitumisen mahdollisuuksia sekä tukimuotoja perheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Viikolle osuu monta palaveria, jossa verkostoitumisen tärkeys nousee esille. Varhaiskasvatuksen sosionomin yhteistyö perheiden kanssa on merkityksellisessä roolissa. Tätä vahvistan entisestään keskustelemalla näkemieni vanhempien kanssa kysyen, mitä heille kuuluu.

Maanantai

Tyttökerhon aloitimme tyttöjen toiveella, eli Kim-leikillä. Seuraavaan tehtävään olin valmistellut lauseita, jotka liittyivät siihen, miten kaverille puhutaan kauniisti tai rumasti. Esimerkiksi ”tule meidän kanssamme leikkimään” ja ”miksi sulla on noin rumat vaatteet?”. Tytöt saivat kertoa lauseista, kumpaan kategoriaan ne heidän mielestään kuuluivat. Pohdimme myös, mitä äänenpainot ja kehonkielet merkitsevät kuulijalle. Tytöt saivat värittää värityskuvan Lego Friendsin viidestä tytöstä, joka kuvasti tämän tyttökerhon kokoonpanoa. Tytöt olivat

värityskuvasta kiitollisia. Tästä kerhokerrasta jäi hyvä mieli. Tuntui, että tytöille olisi uponnut tänään lisääkin mietittävää ja tehtäviä, mutta olen ajallisesti kerhon pituutta rajannut puoleen tuntiin. Tuntuu hyvältä, kun tyttöjen välinen vuorovaikutus paranee koko ajan.

Tiistai

Aamusta oli puolentoista tunnin ohjausryhmän palaveri. Sain paljon tärkeää ja päivitettyä tietoa varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäväkuvasta. Kaupunkimme palvelupäällikkö oli palaverissamme mukana, mikä tuntui hienolta. Hän pitikin oman puheenvuoronsa heti alkuun, sillä joutui poistumaan tietyssä kohtaa palaveriamme muihin tehtäviin. Hänen sanomansa asiat olivat tärkeitä ja konkreettisia. Hän painotti, että keskittyisimme hiljaisiin ja syrjään vetäytyviin, aggressiivisiin ja haasteellisesti käyttäytyviin lapsiin niiden kaveri- ja leikkitaitojen ohella, joita opetamme. Tämänkaltaisesta käyttäytymisestä lapsista on noussut kentältä huolenaihetta ja näiden lasten kiinnipidot pitää saada pois tilanteiden ennakoinnilla tai muulla ratkaisevalla tavalla. Puhuimme myös siitä, mikä on mielestämme sopiva prosenttimäärä työajasta, joka meidän tulee käyttää lapsiryhmissä. Tätä jäin pohtimaan, sillä lukua ei tullut ilmi. Itselläni tämä luku on varmasti 80 prosentin luokkaa työajasta, jonka lapsiryhmissä viettän. Mielestäni työni toimii tehokkaimmin ryhmissä ja juuri lasten kanssa toimiessa.

Keskiviikko

Pääsin lukemaan dinosauruskirjoja lapsen kanssa, joka on ollut hiljaisempi kuin muut lapset kyseisessä ryhmässä. En tiedä johtuuko tämä siitä, että pojalla on puheentuotossa suuria haasteita ja häneltä puuttuu useita kirjainäänteitä. Tämä voi olla suuri häpeän aihe pienen lapsen kohdalla, kun hänen puhettaan ei ymmärretä. Kyseinen lukutuokio oli kuitenkin suurenmoinen saavutus, sillä pääsimme keskusteluyhteyteen ja sillä tavoin hän uskalsi minulle puhua omalla kielellään. Jälkikäteen hän puhui minulle pitkin päivää erilaisissa tilanteissa, joissa kohtasimme. Olin onnellinen tästä asiasta, sillä jollain tavalla olimme ylittäneet tietyn kynnyksen. Kommunikointimme on nyt luonnollisempaa ja sitä on aikaisempaa enemmän.

Kahden lapsen kanssa olin autoleikissä, jossa toimin yhdistävänä tekijänä leikkijöiden välillä. Lapsilla oli omat yksittäisleikit, vaikka olimme automatolla. Lähdin kääntämään leikkiä niin, että saimme aikaan yhteisen leikin, jota molemmat vielä harjoittelevat. Sokkeloin leikissä johdattaen lapsia esimerkiksi sairaalan suuntaan, kun leikissä sattui auto-onnettomuus. Paikalle tarvittiin toisen lapsen ajama ambulanssi sekä toisella oleva kuorma-auto hinaajaksi. Lapsen maailma on täynnä mielikuvitusta ja seikkailuja. Tässä leikissä autot kolaroivat sekä räjähtelivät jatkuvasti siihen malliin, että suuremmatkin autot lentelivät kauemmaksi. Pohdin, onko lapsilla kenties isompia sisaruksia kotona. Vaikutti, että lapset olisivat voineet pelata esimerkiksi autopeliä, jossa autot kolaroivat ja räjähtelivät. Jostain nämä räjähdykset

kumpuavat, sillä niitä tuli molemmilta lapsilta tasaiseen tahtiin. Saimme leikissä ostettua kaupasta limua ja jätskiä sekä ajamaan niin kovaa, että poliisit lähtivät perään ja veivät van- kilaan. Vaikeinta lapsille oli ottaa toiset leikissä olijat huomioon, sillä toiminta oli suurim- maksi osaksi minäkeskeistä. Saimme rakennettua leikkiin legoista siltoja, taloja sekä bensa- aseman. Näiden ympärille leikkimme perustui. Lapset olivat leikistä iloisia ja sitä ehdittiin leikkiä reilun puolen tunnin ajan.

Ilmapäivällä oli aluepalaveri, jossa pohdittiin seuraavien viikkojen toimintaa työni kannalta. Pohdimme, nouseeko joku varhaiskasvatusyksikkö mielestäni niin paljon muista, että siihen täytyisi panostaa entistä vahvemmin. Päätimme, että sijoitun seuraavien viiden viikon ajan eri viikonpäiville samoille varhaiskasvatusyksiköille, kun nytkin. Minulla on viikonpäivät jaet- tuna neljän varhaiskasvatusyksikön kesken. Toin muille tietoon palvelupäällikön eilisiä tervei- siä. Itse näen voimakasta tarvetta sosiaalisten- ja vuorovaikutustaitojen ohjaukseen sekä tun- netaitokasvatukseen. Toin esiin, että työssäni olen tavannut yllättävän paljon hiljaisia ja ve- täytyviä lapsia, joista itselleni nousee huoli pärjäämisestä, kasvamisesta sekä kehityksestä. Puutteelliset vuorovaikutustaidot kuormittavat lasta eikä hänellä ole välttämättä keinoja, joi- den avulla leikkiä toisten lasten kanssa. Näihin aion puuttua.

Torstai

Pääsin lasten leikkeihin mukaan telttaretkelle. Unihuoneeseen oli tuotu valtava kangas telтта- kankaaksi, jonka kulmissa oli narut tuolien jaloissa kiinni, ajaen telttakeppien virkaa. Sisäpuo- lella keskellä telttaa oli pitkä paperirulla, jota oli tiukasti teipattu ympäriltä. Se piti telttaa keskeltä ylhäällä. Teltassa oli viltti, johon pääsimme istumaan. Ulkopuolella oli kukikas viltti, jonka päällä oli keltaisia ja ruskeita huopakankaan palasia sekä oransseja ja punaisia pahvin palasia. Nämä kuvasivat nuotiota ja kaikki nuotion värit oli hienosti saatu mukaan leikkiin. Nuotion vieressä oli leikkikeittiöstä haettu kattila, jossa oli sinisiä huopapalasia, jotka kuvasi- vat vettä. Mahtavaa! Nuotion sammutukseen oli todella varauduttu ja välineet sitä varten pai- kalle haettu. Nuotiota varten oli leikattu paperista vaahtokarkkeja sekä makkaroita, jotka oli puuvärillä väritettyjä. Nämä liimasimme puukeppeihin, jotka kuvastivat paistotikkuja, joiden päässä herkut olivat. Sammutimme unihuoneesta valot, jotta saisimme yöllistä pimeää tun- nelmaa. Paistoimme makkaroita nuotiolla ja juttelimme telttakokemuksista, kun mukaan tup- sahti lisää lapsia. Hekin halusivat olla tässä mielettömän upeassa leikissä mukana. Monikaan lapsi ei yllätyksekseni ollut koskaan paistanut makkaraa tai vaahtokarkkeja nuotiolla. Siinä makkaroita grillatessamme ja juttellessamme, osa lapsista kömpi telttaan lepäämään. Äkkiä joku lapsista sanoi ”varokaa, susi!”. Menimme osa telttaan piiloon ja osa piiloutui viltin alle, joka oli nuotion vieressä. Onneksi tämä susi taisi jättää meidät rauhaan, sillä hetken päästä pääsimme kömpimään ulos kuka mistäkin suojasta nauraen. Jatkoimme grillaamista. Nyt jos-

tain kuului todella suden ulvontaa, ensin hiljaa, mutta koko ajan voimistuen. Lapset ihmettelivät hetken asiaa ja yksi kiljaisi. Samalla lailla pakenimme taas telttaan ja viltin alle piiloon sutta. Unihuoneen raollaan olevan oven takana oli ryhmän kasvattaja, joka oli kuullut leikkimme kulun. Hän oli laittanut puhelimestaan suden ulvontaa kuulumaan. Tämä lisäsi leikkiimme todentuntuista jännitystä. Tämä kerta nauratti lapsia kovasti. Ennen kuin ehdimme kömpimään pois piiloistamme, unihuoneen ovi aukaistiin. Ryhmän kasvattaja oli siinä puhelin kädessä ja kysyi, oliko kukaan pelästynyt sutta? Tämä kokemus oli lapsille mielekäs ja se toi telttaretkelle lisää jännitystä ja antoi lapsille varmasti ikimuistoisen kokemuksen. Tämä leikki oli yksi upeimmista, missä olen koskaan saanut olla mukana. Lasten silmät loistivat leikin lomassa ja he olivat todella innoissaan paistamassa makkaraa. Osallisuus oli nostettu uudelle tasolle itse tehtyjen eväiden ja nuotion muodossa. Voi että, kun lapset vietäisiin luontoon kokemaan tällaista ihan oikeasti. Juuri se on elämys lapselle, jos mikä. Yön yli teltassa nukkuminen olisi lapsille ikimuistoinen kokemus, joka jättää selkeän muistijäljen lapsiin. He varmasti muistaisivat vanhempana, miltä teltassa nukkuminen tuoksui, miten sade on ropissut kattoon ja kuinka silloin sai valvoa hieman pidempään. Lämmin muisto jäisi myös makkaran grillaamisesta nuotiolla ja siitä, kuinka ei malttanut odottaa sen kuumenemistä. Vaahtokarkit varmasti kyllä kruunaisivat kokemuksen. Yhdessäolo lasten ja vanhempien välillä sekä yhteisten muistojen luominen jää mieleen. Näihin muistoihin palaa mielellään vielä vanhempanakin. Ehkä tämä on sitä kuuluisaa katoavaa perinnettä, jota jälkipolvessa ei tule valitettavasti kaikki kokemaan.

Perjantai

Jäin juttelemaan erään hiljaisen lapsen kanssa käytävälle, kun hän rakensi linnaa muoviosista. Kyselin, että mitä ihanaa hän rakentaa. Lattialla oli jonkinlainen linnan rakennussarja, josta hän kokosi linnan raunioita. Seassa oli erilaisia muurinosia, kiinnityspaloja, rautaikkunaruutuja, vanhan näköisiä puuovia, puutasoja ja -luukkuja. Lapsen vieressä lattialla oli suuri purjelaiva ilman purjetta ja tiesin, että se liittyi jotenkin tähän leikkiin. Kehuin hänen rakennustaitojaan, sillä tuotos oli melkoinen. Lapsi kysyi, haluaisinko tulla hänen kanssaan rakentamaan, johon mielelläni suostuin. Olen nähnyt tämän lapsen leikkivän aikaisemminkin yksin ja siksi vastasin mielelläni hänen kutsuunsa myöntävästi. Rakensimme yhdessä linnan, joka ei tosin tullut vielä valmiiksi, ennen kuin oli aamu-ulkoilun aika. Lapsen ehdotuksesta, jätimme rakennuksen siihen paikkaan, sillä hän jatkaa sitä myöhemmin. Tämä lapsi oli tohkeissaan rakentelustamme. Hän kertoi rakentelun aikana, kuinka hän pitää ritareista ja vanhoista aarrejahteista, joita tällaisissa linnoissa voi tehdä. Hän ei kuulemma koskaan ollut käynyt oikeassa linnassa, mutta kovasti toivoi joskus sellaiseen pääsevänsä. Toivon, että hän saisi joskus toteuttaa haaveensa ja pääsisi linnaan, jossa on haarniskoja, erilaisia vanhoja karttoja ja muuta linnoihin liittyviä välineitä ja asioita, sekä ennen kaikkea sen historia. En ollut nähnyt tätä linnaa ryhmässä aikaisemmin, joten en osaa sanoa, oliko se toisesta ryhmästä lainassa vai

kenties ollut piilossa ja nyt nostettu vaihtelun vuoksi esiin, kun jotain jo tutumpaa nostetaan vuorostaan piiloon. Tästä rakentelusta jäi todella hyvä mieli itselleni ja mietin vielä myöhemmin pojan tuikkivia silmiä, kun hän puhui ritareista ja linnoista.

Kävin eräässä ryhmässä tiedustelemassa erään perheen väliaikakuulumisia. Satuin paikalle oikeaan aikaan, sillä asiakasperheeni vanhempi oli juuri tullut lastaan hakemaan. Kyselin heidän kuulumisiaan nyt, kun on hetki kulunut siitä, kun mietimme yhdessä perheessä kokeiltavia keinoja, jotka auttaisivat koko perhettä.

Viikkoanalyysi

Viikko meni nopeasti, ja siihen osittain vaikutti se, etten ollut saanut suunnittelemaani toimintaa pidettyä. Tiimeissä oli sairauspoissaoloja, jotka vaikuttivat kokoonpanoon ja siihen, että lasten kanssa ulkoiltiin paljon. Näitä suunnittelemani tuokioita en voinut viedä ulos, joten ne jäivät pois. Ehkä pystyn niitä pitämään ensi viikolla.

Pitämässäni tyttökerhossa alkaa selvästi nousta positiivisen vuorovaikutuksen- ja kaveritaitojen merkitys. Näistä muistuttelen jatkuvasti arjessa, mutta myös tytöt ovat alkaneet muistuttaa toinen toisiaan. Tämä on malli, jonka toivon jäävän ryhmään elämään sen jälkeen, kun oma työni päättyy. Toivon, että lapsille jää kokemus siitä, että kavereista pidetään huolta monella tavalla. Tyttökerholaiset ovat selvästi jo oma yhteisönsä, jolta alkaa löytämään kaveritaitoja, kun niihin annetaan tarpeeksi positiivisia malleja ja kannustusta. Tässä kasvattajan rooli on merkittävä. Näille tytöille on ollut selvästi apua tunnetaitojen harjoituksista, keskustelusta sekä pohdinnoista pienellä porukalla. Muutamassa viikossa tyttökerhossa sekä aktiivisessa vuorovaikutuksessa ja positiivisten vuorovaikutustaitojen kannustamisessa arjen keskellä on näkyvissä selvää parannusta. Tytöt ovat oppineet toisistaan uusia puolia ja kokeneet ryhmän ehkä jopa kiinnostavaksi ja kantavaksi voimaksi. Heitä yhdistää tässä tietynlainen teema ja yhteys, kun muut lapset kyselevät kiinnostuneina, että mitä he tekivät tänään minun kansani. He ovat ylpeitä saadessaan kuulua tähän porukkaan, joka tekee tiiviisti yhteistyötä keskenään. Meillä on myös hauskoja hetkiä, jotka nostavat tunnelmaa ja antavat turvallisen ympäristön siitä nauttimiseen. Tämä tyttöporukka alkaa selvästi ryhmäytyä omanlaisekseen. Kun saan näiden tyttöjen välisen luottamuksen toisiinsa vieläkin paremmaksi sekä vahvistettua heidän kaveritaitojaan pysyviksi, uskon, että he saavat siitä hyviä eväitä tulevaisuuteen. (Järvinen & Mikkola 2015, 32-33.)

Tunnetaidot ovat yksi alue kokonaisvaltaisesta tunne-elämän pätevyydestä, johon kuuluu eri osa-alueita. Tunteita voidaan luokitella eri tavoin, kuten tunneperheittäin, jolloin tarkoitetaan keskenään samankaltaisia tunteita, kuten suru, mielihäpe ja pettymys. Perustunteiksi on nimetty ilo, suru, pelko, viha, hämmennys ja inho. Nämä tunnistetaan eri kulttuureissa,

mutta tunteiden näyttämässä ulospäin, on suuria kulttuurieroja. Varhaislapsuudessa tunnetaitojen opettamisella on todettu olevan hyötyä. (Kiviluote 2019, 22.) Pikin tunnetaitokirjasta kävimmekin tyttöjen kanssa läpi kuvia, joissa oli erilaisia tunteita. Mietimme, miltä tunteet näyttävät ja missä se tuntuu. Tämä osio sai lapset hiljaisiksi ja mietteleäiksi. Oliko heidän kenties vaikea miettiä asiaa, vai oliko asia sellainen, joka laittoi miettimään erilaisia tilanteita? Koskettivatko kuvat lapsissa kohtaa, joka luo epävarmuutta tai ahdistusta? Selvästi näillä kuvilla oli yhteys pahaan mieleen ja alakuloon, sillä ne olivat sävyiltään synkkiä. Lapset osasivat kertoa, koska heillä itsellään on tullut paha mieli. Eräs lapsi sanoi mielestäni osuvasti, että paha mieli tulee silloin, kun ei pääse haluamaansa leikkiin mukaan.

Selvitin muutamia perheisiin liittyviä asioita toisesta ryhmästä ja tapasin erään huoltajan, jonka kanssa meillä on ollut erilaisia apukeinoja käytössä hänen lapselleen. He jonottavat jatkotutkimuksiin, mutta odotusajalle räätälöimme erilaisia keinoja, joita he kokeilevat kotona. Hän oli tyytyväinen saamiinsa neuvoihin, joita perhe oli kokeillut ja päässeet hyvin tuloksiin. Olin itse iloinen, että perhe on saanut apua tilanteeseensa, joka näkyi päivittäin myös varhaiskasvatuksessa. Juuri tämänkaltaisen asiakaslähtöinen työ on palkitsevaa. Tarkoitin tällä asiakkaiden tilanteista ja tarpeista nousevia sekä asiakkaan osallisuuden sekä asiantuntijuuden huomioimista palveluprosessissa, jota tuen. (Helminen 2017, 33.) Pidämme asiakasperheen kanssa tiivistä yhteyttä puolin ja toisin. Mikäli tilanne muuttuu, mietimme tuolloin myös mahdollisia laajempia toimenpiteitä, kuten esimerkiksi perheneuvolan mukaan ottamista, jolloin pidämme laajemman palaverin. Lapsen edistymisestä kotona kerroin lapsen ryhmän kasvattajille, jotta tiedonkulku on ajan tasalla. Seuraamme edelleen lapsen toimintaa ja käyttäytymistä varhaiskasvatuksessa sekä pidämme tiivistä yhteyttä huoltajiin. Tähän mennessä olen heiltä kysynyt aina tavattuamme, että mitä heille kuuluu. Avoin ilmapiiri on ollut huoventavaa varmasti kaikille osapuolille ja nyt olemme menneet suuren askeleen eteenpäin. Tästä on hyvä jatkaa yhteistä ja luottamuksellista taivalta.

Työelämätaidot pohjautuvat jo opittuihin elämänhallintataitoihin. (Karjalainen, Lindroos, Matero & Simola 2021, 67). Mitä enemmän ihmisellä on työkokemusta erilaisista ympäristöistä, ja mitä enemmän hän on kokenut ja nähnyt elämässään erilaisia asioita, on hän vahvempi ja valmiimpi vastaamaan erilaisiin haasteisiin. Kukaan ei silti osannut odottaa Korona-pandemian kaltaista aaltoa, joka toi tullessaan näin massiiviset turvatoimet. Koronan mukanaan tuomaa yleistä väsymystä on ollut selvästi havaittavissa työyhteisöissä. Olen kahvihuoneissa kuunnellut ja keskustellut henkilökunnan kanssa siitä, kuinka kaikki toivoo, että pääsemme normaaliin arkeen pian takaisin. Pelkästään maskin tai visiirin käyttäminen työssä väsyttää, mutta maskilla on myös raskasta hengittää työpäivän ajan. Visiirin käyttö tuottaa itselleni päänsärkyä. Sen kanssa kuulen oman ääneni niin voimakkaana korvissani, etten pysty sen kanssa puhumaan. Lasten kanssa työskenneltäessä koen, että molemmat vaihtoehdot hanka-

loittavat työskentelyä. Maskissa on huono puoli se, ettei lapsi näe kasvattajan kasvoja kokonaan. Tämä on erittäin tärkeää juuri niiden lasten kohdalla, jotka hyötyvät suun liikkeiden näkemisestä sekä ilmeistä. Eräät lapset, joilla on Suomi toisena kielenä, katsovat tarkkaan suun muotoa ja liikettä, kun haluavat oppia sanomaan oikein tai uusia sanoja. Tällaisiin tunteuksiin ei osattu varautua, ennen kuin Korona maailmanlaajuisesti iski. Mielestäni on hyvä, että yhteisö kannattelee jaksamaan tässä vaikeassa, yhteiskuntaa kohdanneessa, maailman laajuisessa Korona-pandemiassa.

Lasten huomiontarve on valtava ja aikuisen on siihen vastattava. Olen tarkemmin seurannut syrjään vetäytyviä ja hiljaisempia lapsia, jotka jäävät usein leikistä ulkopuolelle tai hakeutuvat leikkimään yksin. Tässä ei aina suinkaan ole kyse siitä, etteikö lapsen leikkitaidot riittäisi leikkimiseen porukassa vaan siitä, että he eivät tahdo leikkiin, joka ei johda alkua pidemmälle. Pitkäkestoisen leikin mahdollistaminen lapsille on tärkeää. Tämä vaatii myös ryhmän aikuisilta joustoa sekä kaveritaitojen tukemista. Näitä tilanteita on varhaiskasvatuksessa paljon, jossa tarvitaan aikuisen apua, mutta kasvattaja saattaa olla kiinni toisessa leikissä tai hoitaa muuta tärkeää asiaa. Aikuisia ei yksinkertaisesti riitä kaikkiin leikkeihin mukaan tukemaan lasten vuorovaikutus- ja leikkitaitoja. Tämän johdosta konflikteja lasten kesken syntyy suhteellisen usein. Tällä viikolla olen nähnyt, kuinka resurssipula on vaikuttanut omalta osaltaan leikin mahdollistamiseen sekä pienryhmittämiseen. Tällaiset päivät vaativat järjestelyjä uudelleen, joka taas luo paineita varhaiskasvatuksen tiimille, jolla on vastuu pedagogisesta toiminnasta. Pienryhmien toiminnassa on saatettu alun perin jakaa lapset tarkoituksenmukaisesti sekä osaamisen tasoisesti eri ryhmiin, jotka ovat tukeneet erityisesti tiettyjen lasten toimintaa. Pienryhmien uudelleen järjestämisellä resurssipulan vuoksi näen haasteellisuutena sen, että pienryhmästä tulee suurempi ja samalla haavoittuvasempi. Yksilökohtaisia vahvuuksia ei aina pystytä näissä tilanteissa ottamaan huomioon. (Järvinen & Mikkola 2015, 43.) Lasten tuen tarpeet otetaan kyllä huomioon, mutta yksi kasvattaja ei ehdi vastaamaan tässä tilanteessa lasten esittämään aikuisen huomion tarpeeseen. Tällaisiin tilanteisiin toivoisin enemmän väljyyttä, jotta puuttuvan aikuisen sijaa olisi helpompi korvata jollain toiminnalla riittävin aikuisresurssein.

Mietin, että liittyykö lapsien huomiontarve aikuisen ikävään, vai siihen, että he haluavat itselleen leikkikaverin, jonka kanssa ei tule riitaa. Lasten vanhempien toivoisin leikkivän lastensa kanssa enemmän ja viettävän heidän kanssaan aikaa. Lapsilla on selvästi ikävä myös vanhempiin ja heidän yhteistä aikaansa, joka näkyy varhaiskasvatuksessa myös pieninä sylihetkinä, joilla pyritään lohduttamaan lapsen ikävää vanhemmastaan. Yhteistä kivaa keksimällä ja tekemällä, päivä saadaan kulumaan nopeammin ja oman vanhemman näkeminen on aina vain lähempänä. On myös niitä lapsia, joilla toinen vanhemmista on paljon pois kotoa esimerkiksi työnsä puolesta. Varhaiskasvatuksessa kasvattajat elävät arkea lasten kanssa ja tästä syystä on tärkeää, että lasten päivään kuuluvista asioista kerrotaan avoimesti huoltajille. Esimerkiksi

se, että huoltaja kuulee lapsellaan olleen kova ikävä pitkin päivää voi aiheuttaa tietyllä tavalla toivotun reaktion vanhemmalle, joka havahtuu tähän tietoon. Lapset ovat kuitenkin yksilöitä ja reagoivat asioihin erilaisin tavoin. Aikuisten on osattava lukea lapsista lähteviä signaaleja, jotka kertovat tietyistä asioista. Tähän yhtenä ratkaisukeinona on lapsen kanssa keskusteleminen kahden kesken tai pienellä porukalla. Usein siinä vaiheessa, kun lapsi istuu sylissäni ja saa olla siinä rauhassa, hän avautuu jostain mieltä painavasta asiasta. Tehtäväni on kuunnella ja vastata lapsen tarpeeseen. On tärkeää, että lapsi saa tuntea olevansa yksilöllinen ja hyvä juuri sellaisena, kuin hän on.

3.7 Viikko 7

Viikkosuunnitelma

Tavoitteeni on huomioida lapsia yksilöllisesti. Tässä on keskeisenä teemana oikeanlainen vuorovaikutus ja lasten oikeus aikuisen huomioon ja aikaan. Haluan lasten tuntevan itsensä arvostetuksi juuri sellaisina, kuin he ovat. Kantavana teemana on tukea lasten vuorovaikutustaitoja. Tällä viikolla hahmottelen uusia työmuotoja syksyä ajatellen, sillä ne pitää saada käynnistettyä pikaisesti syyskauden alettua.

Maanantai

Tyttökerhossa kävimme tyttöjen kanssa läpi erilaisia vahvuuksia. Käytin vahvuusvaris -kortteja, joiden avulla pohdimme, miltä mikäkin vahvuus näyttää. Mietimme, millaisia erilaisia vahvuuksia tytöistä löytyisi, jokainen kun on omanlainen ja ainutlaatuinen. Kortit vetivät tytöt puoleensa ja he mielellään katselivat varista erilaisissa asennoissa. Tämänkaltaisen toiminta kiinnostaa tyttöjä, josta he ovat itse kiinnostuneita.

Olin lasten mukana kotileikissä. Leikki tarvitsi aikuisen sanoittamista ja tulkintaa. Samoilla lapsilla on ollut myös aikaisemmin haasteita, sillä kaikki eivät ymmärrä yhtä hyvin suomen kieltä. Olin sanoittamassa ja selvittämässä kiistaa, joka saatiin selvitettyä. Kyseessä oli väärinkäsitys. Pelasin myös korttipeliä lasten kanssa. Hankaluuksia tuottaa se, että kielitaito vaikuttaa niin vahvasti vuorovaikutustaitoihin negatiivisesti. Suomen kielen oppimisen tukeminen on varhaiskasvatuksessa erittäin tärkeää. Näin lapsi kykenee nopeammin sisäistämään normit ja säännöt, joita käytetään. Tämä tukee lapsen kasvua, kehitystä sekä oppimista.

Tähän päivään mahtui paljon lasten sylittelyä. Oli niitä, joilla oli äitiä ikävä, yhdellä vaikea perhetilanne ja toisella harmitus, kun ei saanut pitää vapaapäivää vaan piti tulla päiväkotiin. Kaikissa näissä tilanteissa auttoi hetken sylittely ja juttelu, jonka jälkeen lähdimme yhdessä pelaamaan tai leikkimään jotain kivaa, jotta murheet unohtuisivat.

Tiistai

Menimme varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa lapsen kiinnipitotilanteeseen auttamaan, jossa kasvattaja oli jo hetken pitänyt lapsesta kiinni, rauhoittaakseen lapsen toiminnan. Teimme kiinnipitäjien vaihdon. Lapsi oli hikinen ja puhisi kiukkuaan. Kyseessä oli sääntöjen rikkominen, jonka lapsi oli tehnyt toistamiseen. Hänet oli komennettu jonossa viimeiseksi, josta hän karkasi juosten pois. Hänet juostiin kiinni ja haettiin takaisin paikalleen, jonka seurauksena hän alkoi lyömään ja potkimaan. Otettaessa tiukemmin kiinni, hän alkoi riuhtomaan itseään irti ja yritti purra. Tästä kiinnipito alkoi ja sitä kesti vain hetken. Lapsi rauhoittua tilanteessa silminnähdessä, kun hänelle puhuttiin rauhallisesti ja selitettiin, miksi pidimme hänestä kiinni. Kerroimme, ettemme halua, että hän satuttaa itseään tai meitä. Heti, kun hän rauhoittui, päästäisimme irti. Aloimme kevyesti irrottamaan otettamme lapsesta, jolloin hän jäähmettyi paikalleen sohvalle, jossa istuimme. Tilanne oli nopeasti ohi. Jälkikäteen purin tilannetta ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan sekä varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Pohdimme sitä, mikä laukaisi tilanteen niin, että jouduimme kiinnipitoon. Nämä kiinnipidot ovat niitä, mitä on yritettävä välttää ennakoimalla tilanteita. Kiinnipidot täytyisi saada kokonaan pois varhaiskasvatuksen toiminnasta.

Keskiviikko

Lapset olivat lähdössä aamupäivällä ulos ja olin tarkoituksella mukana pukemistilanteessa, joka on tuottanut ryhmälle haasteita. Lapset helposti sanovat, etteivät osaa laittaa esimerkiksi takkinsa vetskaria kiinni. Kasvattaja vastaa tähän niin, että lapsi saa ensin itse yrittää, jonka jälkeen hänelle näytetään mallia ja laitetaan vetoketjun alkuosan valmiiksi kiinni. Tästä vaiheesta lapsi voi ottaa kiinni vetoketjusta ja yrittää itse vetää vetoketjua ylemmäs ja näin tavoitella asiaa, jota opettelee. Lasten tukeminen ja kannustus on tärkeää. Pienin askelin opitaan, kun lasta tuetaan omatoimisuuteen, ilman kiirettä, positiivisen tunnelman vallitessa. Tärkeää on, että lapsella on rauha aikuisen tuella harjoitella.

Torstai

Aamulla olin lapsen seurana aamupalalla juttelemassa ja kyselemässä kuulumisia. Lapsen kohtaaminen oikeanlaisella rauhoittavalla ja kunnioittavalla otteella on erittäin tärkeää. Kuuntelin kasvattajan ja lapsen keskustelua siitä, miksi lapselle ei maistu aamupala ja täytyisi jotain pystyä syömään, jotta jaksaa lounaalle saakka touhuta. Lapset eivät halua olla vaikeita, heillä ei vain ole aina keinoja toimia oikein. Varhaiskasvatuksessa on opetettava lapselle keinoja, joiden avulla hän pärjää elämässä. Pääpainona oppimiseen on sosiaaliset- ja vuorovaikutustaidot. Kasvattajille muistuttelenkin, että ammattitaitoa on ammatillisuus kaikissa tilanteissa.

Kasvattaja asettaa itsensä välillä asemaan, jossa hän määrittelee tapahtumaa omasta näkemyksestään, mutta lapsen näkemystä ei oteta huomioon. Yleistäviä ilmauksia kuulen myös paljon.

Perjantai

Lähdin ryhmään, jossa lapset olivat täyden leikin touhussa. Kohdistin katseeni lapseen, joka askarteli hiljaa yksinään ja menin hänen luokseen kysymään vakiolauseeni, mitä ihanaa hän touhusi. Korostan lapsille positiivista tai ihanaa sanaa tällaisissa yhteyksissä, sillä se tekee heidän sen hetkisestä touhustaan lapsen näkökulmasta arvokasta. Kyseisen lapsen näen joko leikkimässä kavereiden kanssa tai yksinään askartelemassa. Hänessä on jotain piirteitä, mikä tuo pientä huolta lasta kohtaan. Lähestyn asiaa keskustellen lapsen kanssa.

Ilmapäivällä ehdin pitää kaksi palaveria. Ensimmäinen palaveri oli varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa, jossa mietittiin erään ryhmän lasten tuen tarpeita ja sitä, miten voin olla heitä tukemassa. Ryhmässä on monta lasta ja tuen tarpeet ovat hyvin erilaiset. Löytyy haasteita leikkitaitojen ja vuorovaikutuksen tukemisesta aina rauhoittumisen vaikeuteen asti ja kaikkea siltä väliltä. Teimme rajaa sille, mikä kuuluu varhaiskasvatuksen erityisopettajan ja mitkä varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaan. Sovimme tekevämme yhteisen jaettavan Googlen Drive tiedoston, jotta voimme jokainen sitä täydentää. Se näkyy varhaiskasvatuksen erityisopettajalle, varhaiskasvatuksen opettajalle, minulle sekä päiväkodin johtajalle. Pysin lupaa jakaa tiedoston myös omalle esimiehelleni, joka huolehtii kanssani siitä, että tuen sellaisia lapsia, joiden haasteisiin minut on palkattu. Tämä turvaa myös tiedonkulkua sekä oikeusturvaa niin, että sovitut asiat toteutuvat ja jokainen pitää niistä kiinni.

Toinen palaveri oli perheneuvolan henkilöstön kanssa, jossa mietimme yhteisiä toimintatapoja. Asiakkaiden ohjaus varhaiskasvatuksesta perheneuvolaan kuuluu työnkuvaani ja siksi palaveri oli tärkeä. Loin uusia kontakteja sekä tutustuin henkilöstöön ja perhekeskusten päällikköön. Oli mielenkiintoista kuulla heidän toiminnastaan ja mitä kaikkea perhekeskus sisältää.

Viikkoanalyysi

Vahvuuksien avulla pyrimme nostamaan esiin onnellisuuden ja hyvinvoinnin huipputilaa. Tällöin emotionaalinen, sosiaalinen sekä psykologinen hyvinvointimme on korkeimmillaan. Positiivisen psykologian avulla voimme löytää loputtomia mahdollisuuksia, jotka avautuvat ja johdattavat meitä kohti hyvää ja täyttä elämää. (Leskisenoja 2019, 18.) Haluan vahvistaa tyttöjen vahvuuksia, jota tekevät heistä yksilöllisiä ja vahvoja. Tyttökerhossa siis askartelimmekin tällä viikolla vahvuustoteemit kopioimistani kuvista. Näistä tulee jokaisen tytön henkilökohtainen, oma vahvuuskirjanmerkki. Toteemissa on erilaisia eläimiä, jotka kuvastavat erilaisia

vahvuuksia. Tytöt saivat valita näistä itseään omasta mielestään kuvaavat eläimet, halutesaan värittää ne, leikata irti ja liimata kartongille toteemin muotoon, eli pystysuoraan ja päällekkäin. Lupasin heille, että laminoisin ne tytöille ensi kerraksi. Idea on, että vahvuudet ovat muistuttamassa siitä, että he ovat ainutlaatuisia yksilöitä. Tytöt olivat kirjanmerkistä innoissaan ja askartelutuokio oli selvästi piristävää. Heidän toiveensa oli katsoa video ystävydestä, jonka katsoimme ensimmäisellä kerhokerralla. Video on lämminhenkinen ja siinä lauletaan sopivasti ystävydestä, joten tämä sopi minulle hyvin.

Viikkoon osunut haasteellinen unihuonehetki laitto mieltäni miettimään, mikä on sopivan pituinen lepopohetki eri ikäisille lapsille. Entä kuinka paljon lapsi huoltajiensa kanssa pystyy vaikuttamaan siihen, kuinka lapsen lepopohetki toteutetaan ja otetaanko tässä lapsen osallisuutta huomioon. Pohdin, onko tarpeellista makuuttaa lapsia tuntia vai riittäisikö kenties puoli tuntia, jota itse puoltaisin. Myös se, onko huone täysin hiljainen, soiko siellä hento musiikki vai luetaanko siellä satua, voi saavuttaa eri tavoin lapsille rauhoittumisen hetken. Mieleeni nousi lukemattomia kysymyksiä, joihin toivon saavani vielä vastauksia. Itse kannatan sadun lukemista, sillä lapsille pitäisi muutoinkin lukea enemmän. Rauhoittuminen onnistuu toisilla helposti ja toiset lapset vaativat siihen esimerkiksi hierontaa pallolla, maalitelalla tai käsillä. Itse kannatan sadun lukemista, sillä lapsille luetaan tänä päivänä aivan liian vähän. Uskon, että rauhoittava lukuääni antaa keskittymisen mahdollisuuden sekä uppoutumisen sadun maailmaan. On olemassa kuitenkin erilaisia tapoja ja keinoja, jotta lapsille voitaisiin lukea enemmän sekä varhaiskasvatuksessa, että kotona. Mikäli vanhemmille tuntuu vaikealta lukea satuja, voisi katsella lapsensa kanssa kirjoista vain kuvia ja keskustella niistä. Toivon, että lapsille luetaan päivittäin varhaiskasvatusryhmissä erilaisia satuja, runoja tai novelleja sekä lepopohetkellä myös pidempi satu. Nyt tuntuu siltä, että luetut sadut lepopuoneessa ovat vaihtuneet puhelimesta soitettavaan rauhoittavaan musiikkiin tai hiljaisuuteen. Tästä asiasta haluan tiimien kanssa keskustella, sillä tämä tuntuu olevan yllättävän yleistä. Haluan selvittää, miksi tähän on päädytty ja näkeekö tiimi sen ainoana oikeana vaihtoehtona. Tänä päivänä toivoisin lapsille kielen rikkautta ja monimuotoisuutta. Sanavaraston laajentuminen auttaa lasta vuorovaikutuksessa, kulttuurin ymmärtämisessä sekä leikin rikastuttamisessa.

Lasten yksilöllinen huomioiminen on ollut tällä viikolla yksi seikka, johon olen panostanut ja kiinnittänyt huomiota. Ryhmissä on paljon lapsia, jotka joko omasta tahdostaan tai muista syistä ovat leikkimässä tai touhuamassa yksinään. Nämä ovat niitä lapsia, joista olen jopa tiettyllä tavalla huolissani. Viikosta toiseen tuntuu siltä, että samat lapset leikkivät yksinään. Varhaiskasvatuksessa tuetaan ihmisarvoa ja yksilöä, jossa sosiaalinen oikeudenmukaisuus on lähtökohtana. Yksinäisen lapsen leikkiessä koen, että hän tuntee olevansa hyljeksitty ja yksin. Ihmisarvoa on kunnioitettava huomioimalla lapsi positiivisesti. (Talentia 2021, 7.) Tuntuu, että näille lapsille leikkikaveri on tervetullut, mutta jostain syystä niitä leikkikavereita ei juurikaan ole tyrkyllä. Tämä on todella surullista. Näille lapsille täytyy yrittää saada kavereita

yhteiseen leikkiin. Tämä sotii kaikkia eettisiä arvojani vastaan ja haluan tähän muutosta. Siinä vaiheessa, kun leikin lapsen kanssa kahden ja leikkimme on saanut hyvän alun, kiinnostaa se muitakin lapsia. He alkavat pikkuhiljaa kerääntyä ympärille leikkiämme seuraamaan ja ilmaisevat haluavansa mukaan leikkiin. Näen asian niin, että tiettyä lasta voidaan vieroksua, mutta kun aikuisen kanssa hän saa leikin aikaiseksi, on siihen tunkua. Keskittymällä lapsen sosiaalisiin vuorovaikutus- ja kaveritaitoihin huomaan, että se onkin syynä yksin leikkimiseen. Puutteelliset taidot johtavat siihen, ettei kyseisen lapsen kanssa tykätä leikkiä. Hänet usein joko ymmärretään väärin tai pidetään sellaisena, joka vain sählää ja kiusaa, eikä osaa leikkiä. Tässä on aikuisten autettava leikkiä alkuun ja mieluummin oltava mukana, mutta vähintäänkin tiiviisti leikkiä seurattava ja tuettava, jotta se onnistuisi. varhaiskasvatuksen sosionomin arvoja säätelee pitkälti sosiaalialan ammattieettiset arvot ja etiikka, joiden lähtökohtana on ihmisen voimavarojen ja vahvuuksien huomioiminen sekä yhdenvertaisuus. Mielestäni yksin leikkivä lapsi on otettava ammattietiikan perusteiden mukaisesti huomioon. Kukaan ei halua olla yksin. (Talentia 2021, 7.) Opetussuunnitelmien perusteet painottavat pedagogiikkaa yhä enemmän juuri lapsen omassa henkilökohtaisessa suunnitelmassa. Lapsi kehittyy yksilönä sekä tietenkin yhteisön jäsenenä varhaiskasvatuksessa. Kasvatuksen, opetuksen sekä ohjauksen avulla lapsi kykenee tulemaan vahvemmin tietoisemmaksi itsestään, omista vielä kehittyvistä taidoistaan, osaamisestaan sekä luonnollisesti ympäröivästä maailmasta. (Sandberg 2021, 19.) Tämä lapsi kaipaa paljon apua ja lisää rohkeutta toimimiseen vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Positiivisen palautteen antamisella voimme innostaa sekä motivoida häntä oppimaan ja rohkaistumaan lisää. Hän tarvitsee vahvempaa aikuisen tukea jokapäiväisessä toiminnassaan. Otan asian puheeksi varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa.

Puhetta tukevia ja korvaavia kommunikointijärjestelmiä on paljon. Ne voidaan jakaa manuaalisiin, graafisiin sekä kosketeltaviin ja tunnusteltaviin merkkeihin hyödyntäviin järjestelmiin. Kuvat ovat helposti ymmärrettäviä, muokattavissa olevia ja hahmotettavia ja niiden muistiin palauttaminen on helppoa. Kuvien käyttö vaatii vastaanottajalta kärsivällisyyttä, hyväksyntää ja halua vastaanottaa viestejä, sillä se on selvästi puhetta hitaampi kommunikaatiokeino. (Karjalainen, Lindroos, Matero & Simola 2020, 175.) Käytämme varhaiskasvatuksessa paljon tukikuvia. Lapsilla, joilla suomi ei ole äidinkieli esiintyy usein haasteita kielen ymmärtämisessä ja puheessa. Tällä viikolla kotileikissä sattunut pieni väärinymmärrys aiheutti kiistatilanteen, jota selvitin. Pyysin lapsia kertomaan, mitä tapahtui. Osapuolet saivat kertoa, miten tilanne näyttäytyi heidän silmissään. Sanoin lapsille, että aikuista kannattaa pyytää paikalle, mikäli kiistaa tulee. Tulevaisuus näyttää, olivatko he ymmärtäneet asiani, vaikka kykenivätkin sen toistamaan. Kotileikissä oli selvästi yksi lapsi, joka oli johtaja ja muut alempia toimijoita. Selitin, ettei johtaja voi määräillä sitä, mitä kaikki leikkivät, vaan heidän on tehtävä se yhdessä. Tässä tarvittiin minua antamassa esimerkkiä tilanteesta. Leikki jatkui ja seuraavaksi riitaa tuli vauvanukeista, joita ryhmässä on kaksi, isompi ja pienempi. Lapset tahtoivat molemmat pienemmän vauvan, sillä isompi on kuulemma ruma, eikä sillä haluttu leikkiä. Kysyin,

mitkä vaatteet olivat kaikkein kauneimpia nukkejen vaatelaatikossa. Lapset esittelivät minulle vaatteita toinen toisensa perään. Valitsin niistä muutamat, jotka puin isommalle nukelle päälle. Otin molemmat nuket vierekkäin syliini ja sanoin, että minun mielestäni ne olivat nyt kyllä ihan yhtä nättejä molemmat. Nyt molemmat lapset kykenivät tekemään valintansa näiden nukkejen kesken ja riita loppui. Selitin heille, että meillä on vain nämä nuket, joilla voimme leikkiä. Jos tulee riitaa, eikä osata sopia tai haeta aikuista paikalle on mietittävä, voidaanko kotileikkiin päästää lapsia leikkimään ilman aikuista, joka selvittää vastoinkäymisiä ja riitoja leikissä. Tällainen selvittely verottaa leikkiajasta osan pois. Lapset osasivat hienosti pyytää anteeksi toisiltaan. Itse olin puhunut niin, että suu oli aivan kuiva. Loppuleikki alkoi sujua jo paremmin. Paljon oli sanoittamista ja tilanteiden selvittelyä tässä leikissä, mutta juuri aikuista tarvitaan tämänkaltaisissa leikeissä mukana.

Aikuisen tehtävä on auttaa lasta oppimaan uusia asioita, joita elämässä tarvitaan. Tänään nähtiin joukkovoiman merkittävä teho, sillä ne, joita yleensä puetaan ja autetaan, osasivat ihan itse laittaa suurimman osan vaatteista päälleen. Aikuisen tehtävä on keksiä erilaisia tapoja, joiden avulla pukeminen onnistuu sujuvammin. Näin lasten omanarvon tunne nousee, kun he huomaavat oppivansa asioita. Tällä kertaa käytin muutaman lapsen kohdalla iPadiin ladattua timeria eli kellonaikaa, johon saa ajastettua haluamansa ajan, joka näkyy lapselle reaaliajassa. Aika alkaa siinä raksuttamaan ja ruudusta tulee pikkuhiljaa esiin eläin, jonka lapsi sai alussa valita. Tällä kertaa siihen valikoitui tiikerin kuvan ja ajastin viisi minuuttia aikaa. Timer kisasi lapsen kanssa siitä, kumpi on ensin valmis, näytöllä tiikerin koko kuva vai pukeutunut lapsi. Aikuisen mukana eläytyminen ja kannustaminen on tärkeää, jotta lapsella on koko ajan tunne, että hän toimii oikein ja on hyvä siinä, mitä hän tekee. Toisille timerin käyttö ei toimi vaan he tarvitsevat esimerkiksi kuvatukia pukemisjärjestyksen selventämiseen. Lapsella voi olla omassa lokerossaan tai eteisen seinällä kuvat, joita hän seuraa yksi kerrallaan. Mistä hän aloittaa, mitä hän tarvitsee ja mikä on pukemisjärjestys. Kuva kerrallaan hän oppii toimimaan ja jossain vaiheessa kuvat jäävät pois, sillä pukemisjärjestys on vakiintunut. Kuvissa on hyvänä puolena mielestäni myös se, että lapsen kanssa voi konkreettisesti käydä ulko-ovella katsomassa, minkälainen sää ulkona tällä hetkellä vallitsee. Tarvitaanko sadevaatteita tai lisäksi villahaalaria talvihaalarin alle, jos on kova pakkanen. Yhdessä havainnoimalla ja pohtimalla, lapsi oppii, että kylmällä pakkassäällä topataan vaatteita päälle ja lämpimillä ilmoilla puetaan kevyemmin ja lisätään vielä ehkä aurinkorasvaa. Konkreettinen yhdessä tekeminen auttaa lasta oppimaan.

Olen tällä viikolla kiinnittänyt huomiota siihen, kuinka lapset puhuvat toisilleen negatiivisesti. Tartun usein lauseisiin, joissa kuuluu toisia lapsia alentava tai jopa vähättelevä sävy. Kerron lapselle, että se kuulostaa korvissani todella kurjalta ja jopa minulle tulee siitä paha mieli. Teen selväksi, että kaveri, jolle on sanottu rumasti, tuntee takuulla samoin, kuin minä. Lasten kahdenkeskisissä leikeissä näitä kuulen paljon. Kun kasvattaja on leikissä mukana, asia

voidaan selvittää heti. Onkin toivottavaa, että aikuiset ryhmissä levittäytyisivät lasten leikkeihin. Näin ymmärrys lapsia ja heidän leikkejään kohtaan kasvaisi ja samalla opetustilanteet saadaan konkreettisiksi, kun ongelmakohtiin voidaan puuttua välittömästi. Leikki on lasten työtä ja aivan konkreettinen osa varhaiskasvatusta. Leikin avulla lapsi oppii monia asioita, kuten vuorovaikutus- ja kuuntelemisen taitoja sekä sääntöjä. Sosiaalisten taitojen kehittyminen leikeissä, on tärkeässä roolissa. Siinä opitaan neuvottelu- sekä kommunikointitaitoja ja opitaan katsomaan asioita toisen leikkijän näkökulmasta. Leikeissä lapsi oppii vastaanottamaan empatiaa muilta leikkijöiltä, joka on mentalisaation kehityksen kannalta tärkeää. Leikki nähdäänkin pedagogisena toimintana ja positiivisten tunteiden välittämisenä toisia kohtaan. Varhaiskasvatussuunnitelmassa nostetaan leikin osuus merkittävälle tasolle. Leikin ilo sekä hyvään leikkiin keskittyminen kannattelee niin lasta, kuin aikuistakin varhaiskasvatuksessa. Yhteisleikit viestittävätkin lapselle, että hänen maailmansa on arvokas. Aikuisetkin voivat saada leikistä voimia omaan työhönsä sekä voimistaa mielikuvitusta. Näin vahvistetaan työhyvinvointia myös aikuisen osalta. (Kangas, Lastikka & Karlsson 2021, 145.)

Minussa herättää huolta lapsi, joka on välillä iloinen ja naurava, mutta toisinaan vetäytyy yksinään askartelemaan omia juttujaan. Mielialojen nopeat ailahtelut lapsella mielestäni kertovat epävarmasta olotilasta. Tästä otan selvää, sillä tapaus herättää minussa jonkinlaista huolta. Lapsi askarteli paperista leikellen norsua, jolle tuli punainen sydän ja sateenkaaren väriset jalat. Lapsella on uskomattoman hyvä itsekuri saksien käytössä. Hän hartaasti ja tarkasti leikkasi norsua irti paperista, pieni osa kerrallaan. Näin hän varmisti haluamansa näköisen lopputuloksen, joka oli upea. Kysyin, että onko tällä norsulla kaveria, johon sain vastauksen, että se on vasta syntymässä. Lapsi pyysi, että pitäisin kiinni piirustuslevystä, jonka muodon avulla hän saisi paremmin piirrettyä paperille norsun uuden ystävän. Hän piirsi varmoilla otteilla ja oli lopputulokseen tyytyväinen. Hän leikkasi otuksen irti paperista. Sillä oli selvästi pää, vartalo, jalat sekä kädet, jotka toimivat tuntosarvina pään yläpuolella. Lasta nauratti hassunkurinen lopputulos ja yhdyin hänen nauruunsa. Sanoin, ettei kukaan olisi voinut keksiä parempaa ystävää norsulle, kuin hän. Hän oli selvästi mielissään sanomastani. Näille kahdelle ystävykselle, hän keksi pienen tarinan, jonka kirjoitin paperille hänen kertomanaan. Sadutuksen jälkeen sain kuulla, että tarinassa olikin minä ja hän. Olin aivan sanaton. Tämä oli häneltä kaunis ele, joka oli hienosti sanottu ja joka kosketti. Olen nähnyt tämän lapsen aikaisemminkin askartelevan yksinään ja käynyt usein hänen luonaan katsomassa hänen tuotoksiaan. Hän on todella taitava ja taiteellinen. Omien sanojensa mukaan, hän harrastaa askartelua. Jostain lapsen sisältä kumpuaa surumielisyys ja välillä totiset kasvot peittävät alleen iloisen ilmeen. Nyt näin, että lapsella on jokin asia, joka häntä painaa. Kyselin, mitä hän on touhunnut viikonloppuna. Hän tokaisi minulle, että askarrellut ja hymyili. Tämä askartelu on jonkinlainen pakokeino jostain. Jälkikäteen kuulin, että lapsen vanhemmat ovat eronnet. Tässä kohtaa palaset loksahivat paikalleen ja tajusin, että askartelu oli keino surra ja käydä tunteita läpi.

Varhaiskasvatuksessa näkyy osallisuuden toimintakulttuurissa lasten ja henkilöstön voimaantuminen. Tämä näkyy uskomisena omiin oppimisen ja opettamisen kykyihin sekä siihen, että tulee hyväksytyksi ja arvostetuksi. Toiminnalliset menetelmät luovat voimaantumisen kokemuksia, kun niissä toteutuu aktiivinen osallisuus, yhteisöllisyys sekä dialogisuus. Olennaista on, että varhaiskasvatuksen ilmapiiri on turvallinen ja toisia arvostava. Kunnioitusta ja luottamusta täytyy myös olla, mikäli haluaa, että lapset uskaltavat haluamistaan asioista kertoa. Lapset seuraavat mielellään toisten lasten toimintaa ja mallintavat sitä. (Kangas, Lastikka & Karlsson 2021, 144.) Toivon, että varhaiskasvatuksessa henkilökunta kokee, että voi omalla positiivisella toiminnallaan luoda myönteisiä keinoja ja tunteita lapsille, jotka näitä vielä harjoittelee. Tämä on jatkuva prosessi, jossa kasvattaja on mallintamisen keskiössä jatkuvasti.

Perheneuvola ja sosiaalitoimi ovat vahvoja yhteistyökumppaneita varhaiskasvatusyksiköissä. Yhteistyömme on tiivistä asiakasperheiden ympärillä ja tarvittaessa pidämme yhteisen kokouksen asiakasperheen kanssa saman pöydän ympärillä. Uskon, että saamme kehitettyä tiivistä yhteistyötä vastaisuudessakin, jolloin voimme saavuttaa laajemman tuen asiakasperheille. Mahdollisuutena nostin esiin yhteiset infotilaisuusillat, johon voisin osallistua varhaiskasvatuksen puolelta ja kanssani siihen tulisi joku perheneuvolan puolelta kertomaan heidän työstään. Tarvittaessa voisimme hyödyntää kokemusasiantuntijoita ja muita alan ammattilaisia, jotka voisivat luennoida tietystä teemasta, joka tukee lapsiperheiden hyvinvointia ja arjessa selviytymistä.

3.8 Viikko 8

Viikkosuunnitelma

Työn kehittäminen on kantava teema tällä viikolla. Kehitän työnkuvaani aluksi selvittämällä mahdollisuuksia, työtapoja tai -keinoja, joilla voin tukea lapsia, vanhempia ja perheitä. Selvitän, pystyisinkö tukemaan vanhempia vahvemmin jollain tavalla. Tiedonkulku on mielestäni selkeä asia, jota voi parantaa. Yhteisellä jaettavalla Googlen Drive tiedostolla voidaan tavoittaa ihmisiä tiedolla, joiden kanssa tiedosto jaetaan. Tämän otan konkreettiseksi osaksi työtäni, johon voin laittaa myös havaintoja ja tapahtumia tiedoksi muille. Tärkeän tiedon jakaminen on konkreettista ja tärkeää, mutta myös tiedoston ajan tasainen päivitys sekä sitoutuminen sen käyttöön kaikilta osapuolilta.

Maanantai

Tyttökerhossa viimeistelimme laminoimani vahvuuskirjanmerkit, johon tytöt valitsivat mieleisensä langanvärit, jotka nuoritettiin ja solmittiin kirjanmerkkeihin. Ihastelimme yhdessä valmiita kirjanmerkkejä ja sanoin tytöille, että heillä olisi konkreettinen muisto siitä, kuinka yksilöllisiä ja erilaisia olemme keskenämme, mutta jokaisella on silti uskomattomia vahvuuksia.

Tiistai

Lapsille varhaiskasvatuksessa tarjotut opetustuokiot ovat konkreettisen tärkeitä. Olin lasten mukana istuttamassa rairuohoa ja huomasin, kuinka osa lapsista ei tiennyt, mitä se on ja mitä istuttamisella tarkoitetaan. Tällä tavalla on pitkät perinteet, jotka ennen yhdistettiin kirkolliseen toimintaan, mutta nykyään se on vapautuneempaa. Näiden lapsille tärkeiden asioiden ympärille olisi kehitettävä toimintaa, joka monin eri tavoin tukee lapsen oppimista ja kehitystä.

Keskiviikko

Lasten jatkumona ajateltu tuki ja arjen haasteista selviäminen mietitytti. Haastavan lapsiryhmän tiimoilta mietimme varhaiskasvatuksen opettajan kanssa jo syksyä. Olen nyt viikoittain käynyt ryhmässä auttamassa ja tukemassa lapsia eri tavoin. Tälle nähdään tarvetta myös syksyllä, mutta yhteistyötä on vielä pohdittava ja selvitettävä, onko se mahdollista toteuttaa.

Torstai

Varhaiskasvatuksessa meteli saattaa joskus nousta turhan kovaksi. Lapsia on vaikea opettaa hiljentymään leikissä tai tekemisessä, ellei sitä tehdä konkreettisesti ja näytetä lapsille esimerkin kautta, kuinka hiljaisuus voi olla rauhoittavaa. Koin ihanan rauhallisen ja seesteisen hetken, kun lapset harjoittelivat hiljaa olemista kanssani. Meteliä on saatava pienemmäksi, jotta ryhmissä työskentely on kaikille mieluisampaa.

Lapsen uhmakas käytös on yksi näkyvistä tämän päivän haasteita varhaiskasvatuksessa. Tähän toivon aikuisten ottavan saman linjauksen toimintatapojen suhteen. Lapsen on ymmärrettävä, että kasvattaja tarkoittaa hyvää sillä, että lapselle asetetaan rajoja.

Perjantai

Pohdimme kasvattajien kanssa yhdessä, miten lapsen ääni ja osallisuus tulee esiin tilanteessa, jossa on huolta lapsen hyvinvoinnista. Kuka kuuntelee lasta, mitä hän kokee, näkee tai mahdollisesti pelkää ja kuinka paljon pieni lapsi osaa ulospäin antaa sanatonta viestiä siitä, että tarvitsee turvaa ja hellyyttä enemmän. Kyseisen lapsen kohdalla toivoisin, että huoltaja olisi avoimempi, jotta voimme perheen etua parantaa erilaisin menetelmin ja auttamisen keinoin.

Viikkoanalyysi

Mietimme tyttöjen kanssa, miten pitkälle olemme päässeet kaveritaidoissa. He ovat edistyneet paljon, mutta tarvitsevat vielä aikuisen apua ja tukea. Aikuisen riittävä läheisyys on

konkreettista, jolla tyttöjä tuetaan leikkitaidoissa. Kehuin tyttöjä, että olen huomannut ryhmän arjessa, kuinka heillä on ollut välineitä selvittää itse erilaisia tilanteita. Heistä on tullut itsevarmempia, he kannustavat kavereita, päästävät leikeihin muita mukaan ja kykenevät joustamaan. Parasta on se, että he kannustavat kavereitaan rohkeasti kokeilemaan erilaisia asioita ja tsemppaavat heitä vierestä. Tämä luo positiivista yhteisöllisyyttä koko ryhmään. Varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri, oppimisympäristö sekä yhteistyö tunnetaitojen opettamisessa on suuressa roolissa. Tällä tarkoitetaan kokonaisvaltaista tapaa toimia, joka muotoutuu vuorovaikutuksessa yhteisön kanssa, jossa toimitaan. Toimintakulttuurin kehittäminen vaatii kokonaisvaltaista pedagogista johtamista, sillä se vaikuttaa aivan olennaisesti varhaiskasvatuksen laatuun. Toimintakulttuurin tuleekin vastata tavoitteiden saavuttamista. Perustana tälle on oppiva yhteisö, jossa henkilöstö ja lapset oppivat kaikki yhdessä. Yhteisössä ymmärretään leikin merkitys lapsen hyvinvoinnille sekä oppimiselle. Sen vuoksi lapsia kannustetaan leikkiin ja vuorovaikutukseen toistensa kanssa. Vuorovaikutuksen laatuun ja ilmapiiriin kiinnitetään varhaiskasvatuksessa huomiota. (Kiviluote 2019, 31-32.)

Kävimme tyttöjen kanssa läpi lauseiden avulla hyviä ja huonoja kaveritaitoja. Jokainen sai vuorollaan kertoa, liittyikö kertomani lause hyviin vai huonoihin kaveritaitoihin, jonka jälkeen kyseisen lauseen sai syöttää ahmatille. Ahmatti on hahmo, joka on kuin mörkö tulostettuna ja laminoituna. Sillä on suu auki, jossa on iso kolo leikattuna. Ahmatti itse on liimattu pieneen laatikon kanteen kiinni. Ahmatin suuhun sai laittaa pienet lauselaput, joka söi ne mahaansa. Tämä on lasten mielestä todella hauskaa ja konkreettista. Tällainen tekeminen myös vetoaa lapsiin niin, että he yhtyvät mieluusti keskusteluun, jotta saisivat ahmattia lapuilla syöttää.

Lasten kanssa harjoittelimme hiljentymistä. Meillä oli ohjelma, jonka olimme ladanneet jo aikaisemmin iPadille ja laitoimme sen nyt pyörimään. Ohjelmassa oli kissa, jolla oli mittari äänelle. Viisari heilahti mittarissa sen mukaan, miten paljon ääntä kuului. Lapset huomasivat, että kissa antoi hymynaamoja hilaisista hetkistä, joita lapset jännityksellä toivoivat ja odottivat. Yksi kiljaisu innoissaan olevalta lapselta sai aikaan sen, että tuli kissa näytti surunaamaa merkiksi siitä, että ääni oli liian kova. Kymmenen hymynaamaa oli maksimisaavutus, ja saimme kokoon kahdeksan hymynaamaa. Kaksi surunaamaa jäi lapsia harmittamaan ja sovimme, että voimme ottaa myöhemmin kissan uudestaan mittaamaan äänentaso. Tällaiset pienet harjoitukset tasaisin väliajoin saavat lapset tajuamaan, kuinka todentuntuista hiljainen sisätila oli ja miten paljon kivempaa siinä tasossa olisi leikkiä. Kokeilimme mittaria uudelleen, kun aloitimme leikin. Tavaroista lähti kilinää ja kolinaa sekä lapsista ääntä sen verran, ettemme saaneet kuin muutaman pisteen kokoon. Tällaiset testit voisi ottaa jatkuvaan käyttöön, sillä uskon se palauttavan lapsille tunteen hiljaisen leikin eduista. Äänentaso lapsiryhmissä ylipäätään nousee usein korkeaksi. Tähän toki vaikuttaa se, että lapsia on tuolloin

useita leikkimässä. Varhaiskasvatusyksiköiden sisätilat eroavat toisistaan monin tavoin. Toisissa paikoissa lasten jakaminen eri paikkoihin leikkimään, on lähes mahdotonta. Jakotiloja ei yksinkertaisesti ole riittävästi.

Iltapäivällä kesken leikin pyysin erään lapsen pois hyllyn päältä, johon hän oli kiivennyt. Hän ei suostunut, vaan pudisti päätään. Sanoin, että tehtäväni on huolehtia, ettei lapsille satu ryhmässä mitään. Kerroin hänelle, että lasken kolmeen, jonka jälkeen poistan hänet hyllyn päältä, ellei hän ole tullut itse sieltä pois. Laskin kolmeen ja lapsi istui hyllyn päällä ja tapitti minua silmiin uhmakkaasti. Sanoin rauhallisella äänellä, että nostan hänet nyt alas, koska hän ei itse sieltä pois tullut. Nostin hänet lattialle. Hän kiipesi takaisin hyllylle, kun selkäni käänsin. Toistin saman uudestaan ja kuten äskenkin, sain nostaa lapsen taas lattialle. Lapsi istahti lattialle ja sanoi minulle ”mene pois täältä”. Hymyssäni oli pitelemistä, mutta onnistuin sen pitämään. Menin kyykkyyän ja sanoin lapselle uudestaan, että tehtäväni on varmistaa, ettei keneenkään satu. Hän katsoi minua uhmaten ja käänsi minulle selkänsä. Sanoin hänelle, että näen hänen olevan minulle vihainen. Mutta lapset eivät voi kiivetä hyllyjen päälle istumaan jo ihan turvallisuussyistä. Lapsi kääntyi minua kohden ja kysyi, jos vaikka leikittäisiin poneilla. No, kävihän se. Luulenpa, että nyt hän ymmärsi asian idean.

Olen ottanut käyttööni Google Drive tiedostot ja suosittelen sitä myös muille, sillä arki on hektistä, joka hankaloittaa tiedonvaihtoa. Työn helpottamiseksi tiedonkulku ja kirjaaminen on reaaliaikaista kaikille osallistujille. Mikäli asiakasperheen auttamiseen kuuluu useampia tahoja, voisi tämä olla selkeä ja konkreettinen yhteistyön ja tiedotuksen väline. Vastaavasti voisin ajatella, että yhteistyö vanhempien kanssa voisi toimia jaettavan tiedoston avulla, johon molemmat osapuolet voisivat kirjata asioita ylös, joilla on oleellista merkitystä lapsen tukeen. Tällaista haluaisin kokeilla tietynlaisissa tapauksissa, jossa tiedonvaihtoa on paljon ja tilanetta seurataan tiiviisti. Tiedostomuotoisessa yhteistyössä kirjataan olennaisia asioita, mutta se vaatii sitoutumista onnistuakseen. Tämä voisi olla vaihtoehto vanhalle reppuviholle, jossa lapsen päiväkulusta kirjataan tietoja ylös puolin ja toisin.

Korona pandemian vuoksi, on lähes vuoden ajan perhekahvilat olleet kiinni sekä ryhmätapaamisia ja kerhoja peruttu. Tämä on vaikuttanut vahvimmin juuri niihin, jotka tämänkaltaista tukea tarvitsisivat kipeimmin. Yhteistyö ehkäisevän perhetyön, perheneuvolan ja sosiaalipuolen sekä kolmannen sektorin kanssa on tiivistä, vaikka toimimmekin tällä hetkellä lähinnä puhelimien ja virtuaalitapaamisten välityksellä. Yhteistyön suunnittelu tulevaisuuden näkymin silti pyörii koko ajan suunnittelun tasolla. Toivon, että jatkossa entistä tiiviimpi yhteistyö toimijoiden ja vanhempien välillä, antaisi vanhemmille rohkeutta ottaa yhteyttä matalalla kynnyksellä. En halua keneenkään tuntevan sellaista tunnetta, ettei kehtaa pyytää apua haasteisiin, joiden kanssa painii. Haluaisin nähdä tulevaisuudessa työn arjessamme niin, että se näkyisi jo varhaiskasvatuksen arjessa ja samalla avunpyyntöihin liittyvää kynnystä saadaan maldaltumaan. Tätä edesauttaa huoltajien kohdalla erilaisten verkostojen tuntemus ja luottamus

niihin. Tästä syystä pitäisi erittäin tärkeänä sitä, että yhteistyötahot olisivat mahdollisesti tavalla tai toisella mukana vanhempainilloissa. Näkisin, että näin vanhemmat saisivat konkreettista kosketusta ja näkisivät auttavan tahon. Vanhemmille he voisivat avata hieman toimintaansa ja sitä, mihin kaikkeen heiltä saa apua. Edelleen sana ”sosiaali” yhdistetään huostaanottoon, jonka vuoksi vanhemmat eivät yleensä halua ottaa yhteyttä.

Auttavan ja tukevan tahon työn ja toiminnan näkyväksi tuominen positiivisessa valossa olisi ensisijaisen tärkeää. Verkostojen nopea kokoaminen tarvittaessa lapsen asioiden ympärille madaltuu vanhempien osalta, mikäli he tuntevat ihmisiä ja tietävät entuudestaan asioista oikealla tavalla. Tiivis ja moniammatillinen yhteistyö on mielestäni paras ratkaisu lasten ja perheiden tukemiseen ja -ohjaukseen. Palaverissa toivoisin tuotavan mielipiteitä ja kannanottoja esiin niin, että silti kunnioitetaan kaikkia ihmisiä sekä annetaan jokaiselle puheenvuoroja. Moniammatillisessa työskentelyssä tärkeää olisi kehittää uusia työmuotoja sekä unohtaa aikaisemmat roolijaot. Jokaisella osallisella on jonkinlainen vastuu lapsesta tai hänen perheestään, joten esimerkiksi verkostopalaverissa ajatellaan monisyisesti asiakkaan parasta. (Mönkkönen, Kekoni & Pehkonen 2019, 31).

Tiivis yhteistyö perheohjaajien sekä sosiaalityöntekijän kanssa antaa toivoa tukimuodoista, jotka otetaan aktiivisesti käyttöön. Tiivis yhteistyö varhaiskasvatuksen sekä sosiaalitoimen kanssa antaa tukea työn tehokkuudelle tilanteessa, jolloin kyseisen perheen lapsen kanssa on toimittava nopeasti, mikäli koemme, että lapselle aiheutuisi välitöntä vaaraa. Lapsen ja perheen suhteen olemme valveutuneita pitämään tilannetta tarkasti silmällä, jotta osaamme reagoida nopeasti, mikäli tunnusmerkkejä tietynlaiseen epäiltävään toimintaan on.

Ammattilaisen roolissa näen, että kasvattajuus on itsestäänselvyys, mutta minkälainen mahtaa olla huoltajien näkemys asiasta. Lapsen hyvinvointi nyky-yhteiskunnassa ei ole tasa-arvoista vaan asettaa heidät epäreiluun asemaan keskenään, monin eri tavoin. Sukupolvien yli toistuva huono-osaisuus vaikuttaa negatiivisesti lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä hänen asemaansa kavereiden suhteen. Yllättävän paljon lapsille alkaa jo varhaiskasvatusiässä valjeta, kenet hänen vanhempansa niin sanotusti huolivat lapsensa kaveripiiriin. Tämä on valitettavaa, mutta totta. Lapset vaistoavat jo itsekkin kuuluvansa niihin, joilla ei ole koskaan uusia vaatteita, rahaa käydä hampurilaisella tai vanhempia, joka ovat päivisin töissä tai koulussa. Lasten näkökulmasta katsottuna tämä on normi, eikä poikkeus. Lapset osaavat keskenään vertailla vaatteitaan, jotka toisilla on lähestulkoon aina ostettu uusina kaupasta. Lasten itsetuntoon vaikuttavat juuri tällaiset seikat, joissa hän tuntee jo varhaiskasvatusiässä olevansa huonommassa asemassa, kuin muut vertaisensa. Varhaiskasvatustoiminnassa lapset ovat tasa-arvoisia, mutta totta kai vaikuttaa esimerkiksi kädentaidoissa se, onko lapsi voinut jo kotona harjoitella saksien käyttöä vai onko se hänelle kokonaan uusi kokemus. Tai vastaavasti se, onko lapsella vanhat, perityt ja vähän jo vettä sisäänsä päästävät kumisaappaat vai ihan

uudet kestävät ja kivan väriset kumisaappaat, joilla voi rauhassa leikkiä vesilammikoissa. Tällaisiin asioihin ei lapsi itse voi vaikuttaa, vaikka kuinka haluaisi.

Toivoisin vanhemmille enemmän joustovaraa arjen aikataulussa, jotka kiireessä aamuisin lastaan tuovat hoitoon. Lapset eivät ymmärrä, miksi isä tai äiti ei ehdi jäädä leikkimään tai katsomaan sitä tärkeää palapeliä, jota olet oppinut kasaamaan. Tämä on surullista, mutta totta. Mietin, onko lapselle sama, vaikka oma vanhempi vain vilkaisisi sitä, mitä hän tahtoo näyttää, ellei ole enempää aikaa sinä aamuna tai sanoisi, että voisiko hän katsoa sitä lasta hakiessaan. Tuntuu välillä todella pahalta katsoa, kuinka vanhemmilla on niin kiire, että lapselle tärkeät asiat jäävät toiselle sijalle. Tähän apukeinoksi ehdotin, että voisi laittaa ryhmästä esimerkiksi tekstiviestillä vanhemmille kuvan, mitä lapsi tarkoitti. He voisivat katsoa kuvaa paremmalla ajalla yhdessä kotona. Mielestäni täytyy löytyä myös erilaisia keinoja tukea lapsen ja vanhempien välistä suhdetta ja mielestäni tällainen toiminta voisi olla vaihtoehtona.

Etsin tietoa asiakasperheelleni vanhemmuuden tukemiseen erotilanteessa paikkakunnaltamme, jossa olikin eroryhmätoimintaa tarjolla. Korona pandemian puitteissa, nämä pidetään etäyhteyksien avulla. Huoltajilla on onneksi tukiverkosto ympärillään, joten apua he saavat myös lähipiiristään. Tällä hetkellä huoltajien välillä vallitsee hyvä puheyhteys, ja lapset ovat heidän hyvinvointinsa keskiössä. Jokaisen, jota ero koskettaa, on hyvinvoinnista nyt pidettävä huolta. Lapsille löytyi myös oma ryhmä, jossa lapsia yhdistää vanhempiensa ero. Mietimme toisen huoltajan kanssa, ottaisimmeko yhteyttä yhdessä perheneuvolaan ja koettiinko tällaiselle nyt tarvetta, mutta hän halusi hieman odottaa ja pohtia asiaa. Ajan saatossa asiat ratkeavat, mutta juuri tapahtunut suuri muutos voi näkyä lapsen elämässä ja tuoda mukanaan uusia, yllättäviäkin haasteita. On erittäin tärkeää, että huoltaja saa tietoa erilaisista mahdollisuuksista toimia ja saada eväitä eteenpäin menemiseen erilaisten tukimuotojen avulla. Kerroin myös, että heillä on oikeus saada apua esimerkiksi perheneuvolasta, johon kannattaa olla pikaisesti yhteydessä, mikäli tarvetta sille koetaan olevan. Asiakasperheeni tapaukset ovat aina erilaisia, eikä niitä voi verrata keskenään. Perheitä kohdanneilla kriiseillä voi olla kauaskantoisia vaikutuksia ja näitä yritetään minimoida samalla, kun annetaan apua ja ohjeita toimia. Tärkeää on, että perhe kokee, etteivät he jää yksin. Lapsen reaktiot varhaiskasvatuksessa nähtyinä ja koettuina heijastavat suoraan kotona vallitsevaan tilanteeseen. Sanoin huoltajalle, että otan heidän lapsensa kanssa yhteisiä pelejä ja tekemistä lähiviikkojen aikana, jolloin näen mahdollisia käytösoireita lapsessa. Tällainen tilanne vaatii yhteistyötä varhaiskasvatuksen ja huoltajien välillä, jota avoimuus tukee. Puolin ja toisin sovittiin tiedonkulusta ja siitä, että seuraamme tilannetta tarkasti sekä kotona että varhaiskasvatuksessa ja tuemme lapsen tunteiden käsittelyä eri tavoin.

Tasa-arvoon vaikuttaa luonnollisesti myös sosiaalinen vuorovaikutus ja ihmissuhteet. Varhaiskasvatukseen olisi panostettava enemmän budjetoinnin osalta. Lapsiryhmissä tarvitaan enemmän aikuisia tai vastaavasti pienempiä lapsiryhmiä. Lasten iästä ja tuentarpeesta riippuu,

kuinka monta aikuista on mitoitettu lapsiryhmään. Olen kuullut, että jossain varhaiskasvatustyksissä ja kouluissa on olemassa ”mummo” ja ”vaari”, joiden vapaaehtoistyön avulla saadaan lapsille annettua aikuisresursseja vastaamaan tarpeita. Budjetoinnilla varmasti saadaan vastaavanlaisia henkilöitä, juuri esimerkiksi eläkeikäisiä varhaiskasvatukseen ”varhaiskasvatuksen mummoiksi” ja ”varhaiskasvatuksen vaareiksi”. Lasten suussa heistä varmasti tulisi ”päiväkotimummo” ja ”päiväkotivaari” Tämä tuo tasa-arvoa niille lapsille, joilla ei isovanhempia lainkaan ole. He voisivat olla mukana lasten leikeissä tai apuna askartelussa. Heidän elämäkokemuksensa sekä tietotaitonsa lasten kanssa työskentelystä olisi enemmän kuin tarpeeksi. He voisivat ammentaa muistoistaan ja kokemuksistaan erilaisia esimerkkejä siitä, kuinka heidän aikanaan on toimittu tai mitä silloin on leikitty. Ylisukupolvinen liittouma jo varhaiskasvatuksessa toisi enemmän kodinomaista tunnelmaa. Uskon, että tällainen investointi toisi apua kaikille osapuolille ja olisi toisiaan tukevaa toimintaa. Varhaiskasvatus saisi aikuisia lapsiryhmiin lisää ja pystyisi näin ollen vastaamaan lasten tarpeisiin. Lapset tarvitsevat turvallisia aikuisia ja heidän aikaansa, jotta sosiaalisesta vuorovaikutuksesta tulee normi. Tämä luo automaattisesti elämäniloa ja mielekkyyden tunteita. Ihmissuhteet vaativat aina aikaa ja halua sen ylläpitämiseen. Pienet lapsetkin oppivat, kuinka yhdessä tekeminen ja yhteisen ajan viettäminen lisää positiivisia ajatuksia ja tunteita. (Keinänen & Martin 2019, 9.) Tiedostan ne päivät, kun varhaiskasvatuksessa on ollut kiirettä. Yhden ihmisen pitäisi jakautua useamman lapsen kesken ja välillä tämän tuntuu olevan mahdotonta. Helpompi on koota useampia lapsia samaan leikkiin aikuisen kanssa. Yhteisessä leikissä on helpompaa huomioida jokaista leikkivää lasta vuorotellen sekä esimerkiksi mallintaa tietynlaisia leikkiä. On muistettava, että aikuiset ovat varhaiskasvatuksessa lapsia varten. Vaikka tietynlaiset tilanteet voivat olla tiukkoja aikataulullisesti, varsinkin silloin, jos on henkilökuntavajetta, on aikuisen silti pysyttävä rauhallisena ja näytettävä lapsille, että kaikki on hyvin. Aikuisen esimerkillinen läsnä oleminen sekä rauhallisuus tarttuu lapsiin heitä rauhoittavasti.

3.9 Viikko 9

Viikkosuunnitelma

Tavoitteeni on lasten välisten vuorovaikutustilanteiden tukeminen ja ohjaaminen sekä positiivisen pedagogiikan vahvistaminen ryhmien arjessa sitä mallintamalla. Aikuisen konkreettiset positiivisen käyttäytymisen esimerkit ovat lasten silmien edessä päivittäin. Lapset mallintavat aikuisilta jatkuvasti, joten erityisesti varhaiskasvatuksessa on toimittava vastuullisesti, lapsilähtöisesti, mutta aikuisjohtoisesti ja luotettavasti. Tavoitteeni on selvittää yhteistyömuotojen mahdollisuuksia perheitä koskien sekä yhteistyötahoja, jotka voisivat auttaa tietynlaisissa tilanteissa olevia lapsia ja perheitä. Haluan selvittää myös, mikä on oma roolini vaikeissa perhetilanteissa ja mitä voin varhaiskasvatuksessa tehdä auttaakseni lasta ja perhettä.

Maanantai

Tyttökerhossa käytiin läpi erilaisia vahvuuksia, joita etsittiin myös tyttöryhmän sisäلتä. Tytöistä tuntui helpolta löytää ryhmästäme kaveri sanojen ”ystävällinen, ujo, luotettava ja rohkea” takaa. Perustelu näille ei sitten ollutkaan helppoa. Pohdimme yhdessä esimerkiksi sitä, että voiko kaveri olla yhtä aikaa rohkea ja utelias tai ystävällinen ja rohkea. Käytin tässä Huomaa hyvä-toimintakortteja, joista nousi esimerkkivahvuudet sekä sanallisia esimerkkejä, sillä tämä oli haastava tehtävä. Näiden vahvuuksien kautta pystyimme pohtimaan, minkälaisia erilaisia vahvuuksia on olemassa. Kehuin tyttöjä hienoista kommenteista tänään.

Tiistai

Lasten elämän tapahtumat näkyvät etenkin leikeissä. Kuulin leikin lomassa asioita lapsen puheesta sekä näin, kuinka lapsi leikki korostuneesti tavalla, josta nousi itselleni huoli. Lapsen tausta oli minulla tiedossa, mutta tänään se konkretisoitui. Asiat olivat sellaisia, joita lapsen mieli ei kykene vastaanottamaan eikä ymmärtämään. Pelottavinta asiassa on, että tämä on toimintaa, jota hän on kokenut. Tämä vaatii itseltäni sulattelua ja asioiden pohdintaa. Lapsen mieli on niin hauras, että pohdin itsekseni, kuinka hän pääsee tällaisesta irti ja erottaa väärän ja oikean tavan toimia. Pohdimme tätä yhdessä ryhmän varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Tämä vaatii itseltäni selvittelyä ja syvempää perehtymistä asiaan. Tämä kuulostaa sellaiselta, joka kuuluisi erikoissairaanhoidon piiriin. Ajomatka töistä kotiin kuluikin tämän lapsen mieltä ajatellessa sekä sitä, mitä kaikkea lapset joutuvat kestäämään välillisesti tai välittömästi lapsuudessaan. Perheellä on olemassa tukimuoto, mutta nyt on selvitettävä, onko se riittävä. Haluan selvittää myös, mikä on roolini lapsen kanssa ja miten voin häntä omalta osaltani tukea.

Lastensuojeluilmoitusten määrä on kasvanut viime vuosina. Niiden kautta saatu tieto kuvaa laajemmin yhteiskunnassamme tapahtuvaa kaltoinkohtelun ilmiötä. Perheväkivallan tai pahoinpitelyn kohteena olevat lapset tai perheet eivät välttämättä ohjaudu perusterveydenhuollon tai erikoissairaanhoidon palveluihin. Aikuisten välisen väkivallan sekä lapsen hoidon laiminlyönnin johdosta lastensuojeluilmoituksia tehdään paljon. Lasta voidaan kohdella kaltoin fyysisesti, psyykkisesti, seksuaalisesti tai kemiallisesti sekä lapsen hoitoa ja huolenpitoa voidaan monin eri tavoin laiminlyödä. Osa lapsista kokee myös epäsuorasti väkivaltaa. Tämä tarkoittaa, että lapsi näkee tai kuulee perheenjäseniin kohdistuvaa väkivaltaa, mikä on lapselle sekä hänen kehitykselleen vahingollista. (Helminen 2017, 123.)

Keskiviikko

Olin mukana ryhmän vauhdikkaassa aamussa. Tilanteista nousi esiin lasten yksilökohtaista tukemista leikissä sekä vahvuuksien nostamista, leikin sanoittamista ja kehumista. Arjen tilan-

teissa positiivisen palautteen antaminen korostui tässä päivässä. Lapsen sanoessa toiselle lapselle esimerkiksi ”sä voit tulla mun kanssa leikkimään”, on aikuisen reagoitava ja annettava välitön positiivinen palaute. Sanoessani lapselle, että ”olipas todella kiltisti sanottu ja minulle tuli hyvä mieli kuunnella noin kaunista puhetta”, jäi muutama lapsista jopa hieman hämmilleen saamastaan positiivisesta palautteesta. Jäin miettimään, että johtuiko se siitä, etteivät he olleet tottuneet sellaista saamaan vai olinko vain yllättänyt heidät siinä tilanteessa positiivisen palautteen annolla. Aikuisen on oltava läsnä lasten toiminnassa, jolloin välitön positiivinen palaute on mahdollista antaa. Itselleni tuli hyvä mieli, kun sain mennä mukaan lasten leikkiin sekä sanoittaa toimintaa. Sain auttaa lapsia ymmärtämään, mitä toinen tarkoitti puheellaan ja miksi hän teki niin, kuin oli tehnyt. Lasten välisissä leikeissä tulee usein väärinymmärryksiä, kun toinen lapsista tulkitsee toisen lapsen toimintaa tai sanoja väärin. Erityisesti tämä korostuu lasten kanssa, joilla on suomi toisena kielenä. Juuri tästä syystä korostan aikuisten osallisuutta leikeissä sekä siinä mallintamisen ja sanoittamisen tärkeyttä.

Torstai

Ehdin pienen hetken pelata lasten kanssa Angry Birds -peliä, ennen aamun ensimmäistä palaveria. Pelissä rakennettiin muovisista pölkkyistä linnamainen rakennelma ohjekorttien mukaisesti. Rakennelmaan asetettiin joko possuja tai lintuja istumaan eri kohtiin ja yritettiin rit-salla ampuen saada ne tippumaan maahan. Jokaisessa kortissa oli pistemäärä, jonka sai osuessaan kohteeseen. Eniten pisteitä saanut pelaaja voitti. Tämä oli itse asiassa aika hupaisa peli, sillä minä en todellakaan osunut mihinkään, enkä tiputtanut ketään. Lapset voittivat minut jokaisella kerralla, joka nauratti heitä kovasti. Tämä oli todella hauska pelihetki heti aamusta ja toi päivään paljon iloa. Pakko myöntää, että lasten reaktiot pelatessamme olivat niin ihania nähdä, että siitä tuli hyvälle mielelle. Juuri tällaisia hetkiä pitäisi jokaisen kokea lasten kanssa enemmän. Se, kuinka jännittyneinä he kokosivat rakennelmia kanssani ja katsoivat, mikä palikka kuului mihinkin kohtaan. Tämä oli liikuttavaa. Tässä he tekivät täydellistä tiimityötä, eikä kukaan yrittänyt olla toista parempi. Tällaista tiimityötä toivoisi olevan enemmän varhaiskasvatuksessa päivittäin. Kilpailuhenkisyys nostaa saman tien päätään, kun on oltava joko nopeampi tai parempi tekemään jonkun asian, kuin joku toinen. Lasten on mielestäni hyvä harjoitella tällaisia asioita, joita täytyy yhdessä mieltä, kuinka ne tehdään ja saadaan aikaiseksi. Tämänkaltaisen aivoriihi opettaa lapsille paljon yhteistyöstä ja -toiminnasta sekä siitä, miten on toimittava, jotta yhteinen päämäärä saavutetaan. Tänäpäin minun ei tarvinnut yhtään ohjata heitä tähän suuntaan, vaan he toimivat automaattisesti yhdessä tiiminä. Tästä sai antaa taas välittömästi positiivista palautetta jokaiselle.

Viikkoanalyysi

Mielestäni oli tärkeää, että tytöt löysivät toisistaan ja itsestään vahvuuksia, joiden avulla voidaan erottautua negatiivisista tunteista tai mielialoista. Mietimme, voiko joku positiivinen vahvuus kumota tietynlaisen negatiivisen toimintatavan ja onko se helppoa. Tätä on vielä työstettävä, sillä helppo tehtävä tämä ei selvästikään ollut. Ihanaa oli havaita, että tytöt pohjivat vahvuuksia vielä jälkikäteen päivällä keskenään ja sitä, minkälainen sellainen henkilö on, jolla on tietynlainen vahvuus. Nämä vahvuuskortit voisin ottaa tiimin kanssa esille ja kysyä, voisinko laittaa niiden kopiot tyhjän seinälle muistuttamaan vahvuuksista. Näin ne olisivat kaikkien nähtävillä ja varmasti niistä nousisi puheenaihetta ja pohdintaa. Lasten vahvuuksia on luonnollisesti kirjattu heidän pedagogisiin suunnitelmiinsa, joista nouseekin erilaisia ja -tasoisia vahvuuksia. Tyttöjen kiinnostuksen kohteet on nostettu kerhossa esille sen sisällöllisessä toiminnassa. (Sandberg 2021, 39.)

Mietimme tyttöjen kanssa yhdessä eräiden eläinkorttien avulla tilanteita, jotka kuvasivat normaaleja arkitoimintoja kotona. Näistä kumpusi hyviä kommentteja ja havaintoja, kun mietimme, mitä kivoja ja surullisia asioita lapset näkivät kuvissa. Esiin nousi yhdestä kuvasta esimerkiksi se, että isä ja äiti lukivat lapsen kanssa kirjaa sohvalla lähekkäin, kun toinen lapsi oli sohvalla vieressä kirja kädessään ja kyynel silmäkulmassaan. Tämä herätti tytöissä lämpimiä tunteita siksi, että siinä vanhemmat lukivat lapselleen, mutta surullisen tunteen toi lapsi, joka oli jätetty tilanteen ulkopuolelle ja hänellä oli kyynel näkyvässä. Lapset selvästi miettivät asioita, sillä näitä havaintoja seurasi pitkä hiljaisuus ja ehkä jopa surumielisyys. Eräs tytöistä tokaisikin ”toi on varmaan tosi surullinen, kun sen kirjaa ei luettu”. Itse koin, että kuvassa oli lapsi jäänyt yhteisen kivan ulkopuolelle, kun ei ollut ehtinyt sadun lukemisen alkuun vaan oli tullut paikalle myöhässä. Tästä huomattiin, kuinka monin eri tavoin yhtä kuvaa voidaan tulkita. Päätimme tämän kerhokerran positiivisen pedagogiikan keinoin ansaittujen suklaamunien syöntiin. Ansaittu makea palkinto oli tytöille palkka ja kannustus kovasta työstä, jota he olivat kanssani jo usean viikon ajan tehneet.

On lapsia, joita usein kielletään ja rauhoitellaan, kun peppu ei meinaa pysyä penkissä edes pientä hetkeä. Kynätehtävien tekemisessä nähtiin useampaan otteeseen, kuinka kasvattaja rauhoitteli lasta, jotta tämä jaksaisi istua paikallaan. Tarkoitan, noin viisivuotiaita lapsia, joilla on vielä aikaa harjoitella istumista, ennen kouluun siirtymistä. Jäin pohtimaan, että pitääkö kynätehtävät tehdä paikallaan vai voisiko niitä kokeilla tehdä vaikkapa pisteradan muodossa, jotta siihen saadaan mukaan liikettä. Uskon toiminnallisuuden tuovan mukanaan positiivisen liikkeen, josta voisi olla hyötyä.

3.10 Viikko 10

Viikkosuunnitelma

Tavoitteeni on ottaa selville, mitä varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa voisin kehittää

niin, että tavoittaisin sillä mahdollisimman laajan osan huoltajista. Selvitän myös työtapoja, joilla saan enemmän yhteisöllisyyttä varhaiskasvatuksen henkilöstön sekä itseni välillä. Selvitän, onko työtapoja tai -muotoja, joilla voin tukea lapsia, perheitä ja varhaiskasvatuksen tiimejä vahvemmin.

Tiistai

Aamusta sain pelata karkkipeliä kahden lapsen kanssa. Pelissä etsitään värinopan osoittaman värisiä karkkeja, jotka voivat olla myös kaksi- tai kolmevärisiä. Pelin idea on kerätä vuorotelten mahdollisimman monta karkkia värien mukaisesti. Pelin edetessä, monet karkit väreineen loppuvat kesken, joten saattaa olla, ettei saa otettua yhtään karkkia pelialustalta. Peliä ikätasoon nähden helpottaen, otimme peliin mukaan vain yhden kolmesta nopasta. Tiesin, että lapset vasta harjoittelevat värejä. Pelin alettua huomasin, että peli oli juuri sopiva siihen tarkoitukseen, kun lapset miettivät nopan osoittamaa väriä ja vertasivat sitä useaan karkkiin. Pelin edetessä toinen lapsista alkoi kiemurrella, sillä karkit pelipöydällä vähenivät, eikä hän halunnut hävitä. Yhä vaikeampaa oli löytää itselleen karkki, joka tuotti selkeästi harmitusta. Pelin häviäminen alkoi toiselle lapsista olla todellista, jonka hän itsekkin tajuta. Peli alkoi loppua kohden menettää hänen kiinnostustaan ja hän olisi halunnut lopettaa kesken. Tsemppasin lapsia kehuja heitä ja uskon, että se vaikutti, sillä saimme pelin pelattua loppuun. Lopussa laskiessamme karkit, oli lapsilla tasapeli ja itse jäin häviölle. Peli meni mielestäni hyvin, sillä se pelattiin positiivisessa hengessä ja lapset saivat onnistumisen kokemuksia, joka kasvattaa heidän itsetuntoaan. Pienellä porukalla pelatessa yksilöllinen kannustaminen onnistuu hyvin.

Keskiviikko

Tänään oli sosionomin työnkuvan pohtimista ja työn kehittämistä ohjausryhmän avustuksella. Tuntuu, että olen työn ytimessä ja teen juuri sitä, mitä minulta myös odotetaan. Luon lapsiin vuorovaikutuksellisia suhteita keskustelemalla ja luottamusta herättelemällä. Menen mukaan leikkeihin, jotta vuorovaikutuksesta tulee luonnollista ja luottamuksellista. Koen olevani tärkeässä asemassa siinä, että minulla on aikaa kuunnella lapsia ja keskustella heidän kanssaan. Työnkuvaani kuuluu lasten ja perheiden auttaminen ja tämä on yksi väylä kuulla, kuinka lapsi voi. Lasten leikeistä kumpuaa usein kotitilanteita ja erilaisia asioita, jotka painavat lapsen mieltä. Lasten leikkeihin ja toimintaan menemällä luon positiivisia vuorovaikutussuhteita. Tiivis työskentely tiimien ja lasten parissa on tuottanut yhteistyötä, jossa luottamus ja lapsen etu ja hyvinvointi on keskiössä. Lasten monipuolinen tukeminen varhaiskasvatuksen eri toimintaympäristöissä on luontaista, samalla edistäen vuorovaikutus- ja kaveritaitoja.

Torstai

Retkipäivä, jolloin pääsin ryhmän mukana lähipuistoon eväsretkelle. Oli konkreettisen tärkeää

tehdä havaintoja tietyistä lapsista retken aikana. Etukäteen olin pohtinut, mitä voisin leikkiä puistossa lasten kanssa, jotta saan tietynlaisen toiminnan esiintymään. Tässä tapauksessa seurasin kahta lasta, joilla sosiaaliset- ja vuorovaikutustaidot kaipaavat aikuisen tukea. Molempien lasten kanssa teen aktiivisesti töitä yhdessä varhaiskasvatuksen opettajan työparina.

Perjantai

Pohdimme tiimissä, kuinka paljon varhaiskasvatuksen opettajan ja varhaiskasvatuksen sosionomin yhteinen työ lapsiryhmässä toisi enemmän monipuolista tulosta osaamisen suhteen. Mikäli tulevaisuudessa suunniteltu varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen sosionomi ja lastenhoitaja muodostavat varhaiskasvatusryhmän tiimin, on siinä osaamista pedagogiikan sekä sosiaalialan asiantuntijuuden suhteen. Mikäli nykyisellä kapasiteetilla, missä on varhaiskasvatuksen opettaja ja kaksi lastenhoitajaa ei aika riitä kuulemaan perheen huolia ja perehtymään niihin tarpeeksi, saati ohjaamaan eteenpäin avun piiriin, niin miten uusiutuva tiimi sen korvaisi. Vastaavasti molemmissa tiimeissä on kolme henkilöä, mutta työaika silti sama, kuin tällä hetkellä. Miten varhaiskasvatuksen sosionomin vaihtaminen lastenhoitajaan, tukee perheitä ajallisesti. Sosiaalipuolen asiantuntemus ei korvaa sitä, että varhaiskasvatuksen tiimeihin olisi lisättävä henkilökuntaa, eikä vaihdettava työntekijöitä ammattitaidon perusteella. Työnkuvien jakautuminen ei ole muutenkaan mustavalkoista ja helppoa. Uskallan jopa väittää, että tuo suunniteltu toimintamalli tiukentaa ajallisesti tiimien toimintaa entisestään.

Viikkoanalyysi

Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva on moninainen. Olen onnellisessa asemassa, sillä saan viettää varhaiskasvatuksessa aikaa lasten kanssa touhuten. Jokaisessa tapaamassani lapsessa on niin paljon hyvää, jonka toivoisin nousevan heille vahvuutena elämässä ja varhaiskasvatuksessa. Lapsen itsetunto ja sen kasvattaminen ja tukeminen positiivisin keinoin on jokaisen varhaiskasvatuksessa työskentelevän kasvattajan velvollisuus ja vastuutehtävä. Kaikki, mitä tarjoamme päivittäin lapsille tehtäväksi, kokeiltaviksi tai opeteltavaksi on tarkoitettu myös herättelemään lasten kiinnostusta ja mielenkiintoa uusia asioita ja kokemuksia kohtaan, rikkoen ennakkoluuloja. Tämän vuoksi koen tärkeäksi, että lapset saavat kokeilla mahdollisimman laajasti erilaisia kädentaitoja, musiikkia, liikuntaa ja leikkejä sekä menetelmiä, jotka voi herättää lapsissa kiinnostuksen. Sen avulla lapsi kiinnittyy vahvemmin minuuteensa ja osaa laajemmin valikoida tekemäänsä. Näin hän osaa myös itse pyytää tai ehdottaa, mitä olisi kiva touhuta ja kokeilla uudestaan. Kasvattajan vastuu on antaa lapsille tähän mahdollisuus tarjoten erilaisia kokeilun mahdollisuuksia ja uutta tekemistä, josta kimmoke nousee. Tähän haasteeseen on varhaiskasvatuksen vastattava. Kasvattajien vastuulla on jatkuva itsensä sekä työnsä reflektointi ja kehittäminen. Uusien ideoiden ja menetelmien haltuun ottaminen ja työhönsä niiden sisällyttäminen uudistaa myös kasvattajan menetelmienhallintaa ja toimintatapaa. Kasvattaja, jolla on hallussaan erilaisia ideoita ja menetelmiä, pärjää arjessa lasten

kanssa hyvin. Uskon myös, että hänellä on työssäjaksaminen tasolla, josta hän saa voimaa ja iloa arkeen.

Varhaiskasvatuksessa työhömmme kuuluu antaa eväitä elämään sekä tarpeeksi keinoja ja vahvuuksia, joilla lapsi kasvaa terveenä ja hyvän itsetunnon omaavana. Aikuisten tehtävä on suojella lasta kaikelta pahalta. Tällä viikolla olen käynyt syvällisiä keskusteluita varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa lasten elämäntilanteisiin liittyvistä erilaisista asioista ja kohtaloista. Työympäristössäni on useita perheitä, jotka ottavat mielellään avun vastaan, kun sitä tarjotaan. Tiimien kanssa olemme saaneet perheille myös ulkopuolista apua, jotta arki sujuisi helpommin ja tukisi näin perheen voimavaroja. Kaikilla perheillä ei ole yhtä paljon tukiverkostoa ympärillään ja osa vanhemmista saattaa olla kiperässä tilanteessa ihan yksin. Huoltaja saattaa kantaa harteillaan suurta taakkaa asioista, joista ei ääneen puhuta ja niistä vaietaan, sillä ne koetaan jopa nöyryyttävinä. Ne saattavat rajoittaa vahvasti vanhemman ja lapsen elämää, joka voi olla sidottuna tiettyyn asuinalueeseen, ja joka mahdollisesti tuhoaa yhteyden esimerkiksi lapsen isovanhempiin. (Vilen, Seppänen, Tapio & Toivainen 2010, 48.) Varhaiskasvatuksen sosionomi yhdessä varhaiskasvatuksen tiimin kanssa voivat olla suuressa roolissa yksinäisen huoltajan elämässä. Yksikin apua ojentava käsi tai kasvattajan kysyminen ”mitä kuuluu?”, voi laukaista tunnevyöryn huoltajassa, joka on otettava vastaan. Toivon kaikilta varhaiskasvatuksessa työskenteleviltä rohkeutta kohdata vanhempia, ihan jokaista heistä. Mikäli aikaa vanhempien kohtaamiseen kiireisessä arjessa ei juuri sillä hetkellä löydy, on huoltajalle ehdotettava keskustelu-aikaa, jolloin asiaan voidaan rauhassa keskittyä. (Vilen, Seppänen, Tapio & Toivainen 2010, 53.) Työskentelemme yhteisen päämäärän eteen ja uskon, että molemmat osapuolet toivovat sen olevan tiivistä, lasta tukevaa, luottamuksellista ja avointa. Erityisesti niiden lasten kohdalla, joilla on haasteita vuorovaikutuksessa- tai kaveritaidoissa, toivoin nostettavan positiivisia asioita esiin. Esimerkiksi, vaikka päivään kuuluisi kiusaamishetkiä toisia lapsia kohtaan, kun ei olla päästy mukaan leikkiin, toivon, että vanhempi saa tietää myös, että hänen lapsensa on harjoitellut leikkiin pääsyä kasvattajan tuella, jota jatketaan edelleen. Tässä mennään eteenpäin pienin askelin. Vaikka vanhemmalle on negatiivista kerrottavaa päivästä, niin palautteessa on oltava myös positiivista sanomaa.

4 Yhteenveto ja pohdinta

Päiväkirjaosioon nostamani viikkokohtaisten tavoitteiden saavutettavuus oli opinnäytetyössäni onnistunut. Kuvasin kymmenen viikon ajan varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa konkreettisesti, tuoden lukijalle esimerkkejä avaamaan tilanteita. Nostin esiin kehitettäviä kohteita, onnistumisia sekä varhaiskasvatuksen sosionomin näkökulmaa. Raportoinnissa nousee esiin sosiaaliset-, vuorovaikutus- ja tunnetaidot, joihin lapset tarvitsevat tukea. Tämä ilmiö näkyy lasten leikeissä sekä arjen toiminnassa kommunikointipulmina ja väärin ymmärryk-

sinä. Todellisuus osoitti, että pienillä teoilla arjessa ja positiivisuutta korostamalla, saavutetaan toivottua käytöstä. Näitä taitoja on vahvistettava varhaiskasvatuksessa entistä vahvemmin osana arkea, leikki- sekä ohjattua toimintaa.

Koin ihania hetkiä lasten kanssa toimiessa ja leikkiessä. Sain kontaktia hiljaisiin ja vetäytyneisiin lapsiin sekä rauhoitettua vilkkaimpia keskittymään omaan toimintaan. Kiinnipitotilanteista on päästävää eroon tai ainakin minimalisoitava ne ennakoinnilla. Näin esimerkkejä leikeistä, joista olisi saatu rikkaampia, mikäli rekvisiittaa ja muita erilaisia materiaaleja olisi ollut enemmän käytössä. Toivon, että varhaiskasvatukseen satsataan tulevaisuudessa sekä varhaiskasvatuksen sosionomin roolilla, mutta myös taloudellisesti. Pelattavien pelien toivoisin olevan ehjiä, opettavaisia ja nykyaikaisia.

Moniammatillinen yhteistyö kohosi päiväkirjastani esiin. Koin tämän tärkeänä ja opettavana seikkana uudessa työnkuvassa. Moniammatillisen tiimin tuki toi konkreettisia keinoja ja apua lasten ja perheiden hyvinvointiin. Tästä toivon tulevan normaalikäytäntö, jossa istutaan yhden pöydän ääressä pohtimassa annettavaa tukea lapsiperheille.

Lasten monimuotoinen tuen tarve näkyy varhaiskasvatuksen arjessa. Yksi lapsi tarvitsee apua pukemisessa, kun toinen ja kolmas taas sosiaalisissa taidoissa ja mahdollisesti siisteyskasvatuksessa. Kentältä nouseva tarve on ollut se, jonka olen tuonut tässä opinnäytetyössä vahvasti esiin.

4.1 Tyttökerho

Päiväkirjamuotoisen opinnäytetyöni aikana olen pitänyt viidelle tytölle kerhoa kaveri- ja leikitaidoista, jossa korostui sosiaaliset-, vuorovaikutus- ja tunnetaidot. Tämä projektiluontoinen kerhotoimintaidea lähti varhaiskasvatuksen tiimiltä ja varhaiskasvatuksen erityisopettajalta. Hän kysyi, voisinko pitää kerhoa tytöille, kyseisten taitojen kartuttamiseksi. Alussa huomasin, kuinka tytöt puhuivat toisilleen epäkunnioittavasti ja ivallisesti, eikä toisten tunteista juurikaan välitetty. Pohdimme yhdessä tunnetaitoja eli missä ja miten tunne tuntuu ja pääseekö siitä jollain tavalla eroon. Mietimme, minkälainen on kiva kaveri, miten hän käyttäytyy ja toimii. Erilaiset luonteenpiirteet nousivat esille tunnetaitojen kautta. Harjoittelimme yhdessä, miltä tuntuu, jos tunne on negatiivinen tai positiivinen, miten ne voi erottaa toisistaan. Kerhon sisältöön lisäsin kädentaitoja tuomaan positiivista lisää toimintaan. Pienet palkkiot tarrojen ja suklaamunien muodossa, toi tytöille lisää innostusta ja tsemppihenkeä kerhoon.

Viikkojen vieressä, oli havaittavissa jo selvää parannusta kaveritaidoissa sekä äänensävyissä, joista oli tullut pehmeämpiä. Teimme erilaisia harjoituksia liittyen sosiaalisiin- ja vuorovaiku-

tustaitoihin. Kävimme läpi tyttöjen vahvuuksia, joiden avulla he pääsevät arjen kiperissä tilanteissa eteenpäin. Heidän itsetuntonsa kasvoi erilaisten tekemiemme harjoitusten myötä. Pohdimme yhdessä paljon asioita, kuten sellaista, miltä mahtaa tuntua erilaisissa minulla olleissa kuvissa esiintyneistä lapsista kuvien kuvaaman tilanteen perusteella. Konkreettiset esimerkit elämästä antoivat tuntumaa arjesta ja sen tuomista haasteista. Mietimme korteissani esiintyneiden ihmisten tunteita ja myös sitä, missä tunne tuntuu. Näin pääsimme lähelle kiusaamistilanteita, joiden avulla mietimme, mitkä kaveritaidot ovat sellaisia, joita tytöt toivovat muiden heiltä oppivan. Useiden viikkojen aikana tämä pieni, jo intensiivinen tyttöryhmä teki paljon töitä yhdessä ryhmänä sekä yksilöinä. Tytöissä näkyi selkeää eroa jo muutaman kerhokerran jälkeen. Tytöt puhuivat lempeämmin toisilleen, ja mikä ihaninta, he kannustivat nyt toisiaan. Juuri tätä lopputulosta haimme ja saimme paljon enemmän. Orastavaa taitoa lasten väliseen tilanteen selvittelyyn oli jo näkyvissä. Vuorovaikutus oli tytöillä nyt pehmeämpää ja hillitympää sekä puhe kauniimpaa. Yhä vähemmän jouduin puuttumaan tyttöjen keskinäiseen toimintaan. Olen silti läsnä leikeissä ja tuen heitä omatoimisuuteen muistuttaen harjoituksista, joita teimme. Saimme siis positiivisia tuloksia aikaiseksi erilaisten harjoitusten avulla. Tämä palaute tuli ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalta. Itse huomasin samankaltaisen edistymisen vapaissa leikki-tilanteissa, joissa olin tyttöjen mukana leikkimässä.

Jatkamme samojen asioiden käsittelyä varmasti vielä kevätkauden loppuun. Olemme päässeet pitkälle kaveritaidoissa ja pohtineet paljon sitä, minkälainen on kiva kaveri. Mietinnässä on ollut myös, millaisia tytöt toivoisivat leikki-tilanteiden olevan, jotta siitä muodostuisi kiva leikki. Pohdinta on ollut kerhossamme aivan keskeisessä roolissa ja olemme esimerkkien kautta miettineet monelta eri kantilta asioita, kuten esimerkiksi sitä, miltä tuntuu jäädä leikki-tilanteiden ulkopuolelle, kun ei huolita leikkiin mukaan. Jokainen tyttö kerhossani on sanonut, että tuntuu pahalta jäädä yksin. Silloin tulee surullinen olo ja se tuntuu sydämessä, päässä ja mahassa.

Tunnetaidot ovat suoraan verrannollisia kaveritaitoihin, sillä niissä mietitään, mikä tunne on kyseessä ja missä se tuntuu. Tällä tavoin päästään kaveritaitojen ytimeen. Voidaan miettiä, että jos sanoin rumasti, voi toiselle tulla siitä paha mieli ja se tuntuu kurjalta. Tyttöjen kanssa pohdimme usein sitä, mistä tietää onko tunne hyvä vai huono. Tähän tytöt osasivat ottaa hienosti kantaa keskustellen keskenään ja pohtien, voiko hyvä ja huono tunne tuntua samanlaiselta ja tuleeko molempien tunteiden avulla hyvä mieli. He päätyivät yhteiseen mielihetkeen, että kurjat asiat tuntuvat pahalta ja eri tavalla, kuin hyvät asiat. Yhtä mieltä he olivat kuitenkin siitä, että huono olo ja mieli tuntuu aina pahalta, eikä kenelläkään ole silloin hyvä olla. Paha mieli voi myös tarttua.

Viikkojen ajan olemme harjoitelleet, kuinka toisille puhutaan kauniisti niin, ettei pahoiteta kenenkään mieltä. Nyt päiväkirjan loppuvaiheessa oli ihanaa huomata, kuinka tytöistä nousee

toisten kehumista ja kannustamista aivan spontaanisti arjessa. Näistä pystyn antamaan välittömästi positiivista palautetta ja kertoa tytöille, kuinka ylpeä heistä olen. Yhteishenki yhteisessä kivassa tekemisessä on saavuttanut juuri sen, mitä toivoin. Tytöt pystyvät kommunikoimaan keskenään samanvertaisina, toisiaan kannustaen ja tsemptäen. Tämä kerho kantaa heidelmää pitkälle tulevaisuuteen. Tyttöjen välinen parantunut kommunikointi on nostanut esiin erilaisten positiivisten äänenpainojen merkityksen. Nykyinen kaverillinen sävy, jolla on hyvä vaikutus, on selvästi yleistynyt tyttöjen käytössä. Tyttöillä on nyt käytössään työvälineitä, joilla vastoinkäymiset muutetaan vahvuuksiksi. Näin ne peittoavat heikkouden ja ovat jokaisen tytön kantava voima myös tulevaisuudessa. Tästä tyttöjä muistuttaakin yhdessä tekemämme vahvuustoteemit kirjanmerkkeinä. Jälkikäteen miettien, olisimme voineet ensimmäisellä kerralla sopia tyttökerholaisten kanssa yhteisiä sääntöjä, jotka olisivat olleet kuin kerhon selkäranka.

Kuva 2: Tyttökerhon sisältöä

4.2 Eettisyys

Eettiset arvot ovat työssäni tärkeitä. Viitataan seuraavassa Talentian Sosiaalialan ammattihenkilöstön eettisiin ohjeisiin, joissa korostetaan ihmisarvoa, ihmisoikeuksia ja sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Nämä ovat keskeisiä eettisiä periaatteita ja ammattietiikan lähtökohtia, joihin varhaiskasvatuksen sosionominkin ammatillinen työ perustuu. Näiden pohjalta edistän ihmisten hyvän elämän toteutumista ja eettisiin toimintatapoihin vaikuttamista osana ammatillisuutta. Tuon esille lasten ja perheiden oikeuden ilmaista tunteitaan, kielteisiä kokemuksia,

itseään määräämisoikeutta sekä osallisuutta. Heidän voimavarojen ja vahvuuksiensa huomioimisen, yhdenvertaisuuden, epäoikeudenmukaisten ja syrjinnän toimintatapojen ja käytäntöjen vastustamisen ja esiin nostamisen sekä erilaisuuden hyväksymisen, joiden avulla tasa-arvo saavutetaan. Osana ammattitaitoa on oltava ammattieettinen valmius, kypsyyden ja harkinta sisäistettynä. Varhaiskasvatuksen sosionomi kohtaa työssään tilanteita, jossa joutuu pohtimaan sosiaalialalle tärkeiden arvojen merkitystä sekä pidettäväni niitä yllä. (Talentia 2021.) Eettiset periaatteet ilmentävät omia arvojani vahvasti, jotka muuttuvat käytännön työssä teoiksi. Tästä syystä ammattieettiset periaatteet nousevat itselläni tärkeäksi osaksi ammatillisuutta.

Suomessa kansalaisilla on oikeuksia, joiden perusteella hyvinvointivaltiomme rakentuu. Nämä eivät yhdenvertaisesti eikä täysimääräisesti silti toteudu, jonka vuoksi oikeusturva jää näennäiseksi. (Pehkonen & Väänänen-Fomin 2011, 7.) Perheillä, joilla on erilaisia haasteita, tiedetään olevan oikeus erilaisiin tukiin ja työmuotoihin. Yhteiskuntamme toimii edelleen kuljettamalla asiakkaista luukulta toiselle, pyytävät odottamaan ja toimittamaan selvityksiä ja tositteita. Ei näin voida perheitä tukea, sillä he tarvitsevat konkreettista ohjausta ja kädestä pitäen auttamista. Sosiaaliset tuet ja työmuodot ovat näin ollen toisinaan perheen saavuttamattomissa. Varhaiskasvatuksen sosionomin palveluohjauksen rooli on tämän vuoksi tärkeää.

Varhaiskasvatuksessa toivoisin otettavan vahvemmin lasten mielipiteitä huomioon niin usein, kuin se suinkin on mahdollista. Toimintaa refleктоimalla, voidaan jo totuttua muokata lapsilähtöisempään tapaan. Jokaisella yksilöllä on erilaisia mielipiteitä ja tottumuksia, joita he haluavat tuoda esiin. Kasvattajan vastuulle jää muuttaa toimintatapaansa lapsilähtöisempään suuntaan. Tärkeää on muistaa, että osallisuuden vastakohta on syrjäytyminen ja osattomuus. Tämä muistuttaa siitä, että osallisuus on yhteisöllinen normi, joka on kirjattuna varhaiskasvatustalakiin, lastenoikeuksien sopimukseen sekä varhaiskasvatussuunnitelmaan. Kyse on muutoksesta, jonka näen tuovan haasteita jo vakiintuneille, aikuisjohtoisille tavoille ja tottumuksille.

Osallisuudessa korostuu lapsen kotiolot ja niistä kumpuavat erinäiset seikat, joista kasvattajan on syytä olla tietoinen. Tärkeäksi nousee lasten elinolojen arvioinnin sekä hyvin- ja pahoinvoinnin seuranta. (THL 2021.) Olen pohtinut, etten ole saanut asiakasperheistäni tarpeeksi tietoa varhaiskasvatustyksiköiden kasvattajilta, vaan joutunut kyselemään niitä myös lapsilta, perheiltä itseltään sekä ottamalla yhteyttä sosiaalityöhön. Tämä hidastaa prosessia, joka olisi voitu käynnistää jo aiemmin. Lasten ollessa avunsaannin kohteena, on toimittava verkkaaisesti, jotta heidät saadaan viipymättä tuen piiriin. Viitataan lastensuojelun arvoihin ja periaatteisiin, jossa tuodaan esille, lastensuojelun arvosidonnaisuus, sillä sen tehtävänä on olla lapsen puolella ja lasta varten. (THL 2021.) Työn keskeisimmät arvot pohjautuvat Suomen perustuslain 2 lukuun sekä kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin sekä niiden taustalla oleviin ihmisyyttä ja ihmisoikeuksia korostaviin kansainvälisiin hyväksytyihin arvoihin. (Suomen pe-

rustuslaki 731/1999). Lastensuojelun arvoista ja periaatteista nousee esiin, että julkisen vallan vastuulla on turvata erityisen haavoittuvassa roolissa olevien asema ja oikeudet. Lapsilla on oikeus erityiseen suojeluun sekä huolenpitoon. Tämän turvin saadaan lasten ja aikuisten tasa-arvoista asemaa parannettua yhteiskunnassa. (THL 2021.) Näitä lakeja, periaatteita ja arvoja miettiessä, nousee pieni ristiriita varhaiskasvatuksessa toimimisesta. Toivon, että kasvattajat rohkeasti kysyisivät perheiden kuulumisia ja osoittaisivat aitoa kiinnostusta heitä kohtaan. Lasten kanssa arjessa toimiessa saattaa esiin nousta yllättäviä tekijöitä, joihin on tartuttava. Lapsen puhuessa huolta nostattavia asioita, on otettava asia rohkeasti puheeksi.

Varhaiskasvatuksen sosionomilla on osaamista sosiaalialan lainsäädännöstä, palveluohjauksesta, perhetyön menetelmistä sekä perheiden kanssa tehtävästä yhteistyöstä moniammatillisessa tiimissä. On osattava kyseenalaistaa omaa ammatillista toimintaansa sekä yhteiskunnallista päätöksentekoaan. Tällä viitataan sosiaalialan ammattihenkilöstön eettisiin ohjeisiin, josta nousee tämä kriittinen ydin ihmisten kanssa tehtävästä sosiaalityöstä. (Talentia 2021.) Yhteiskuntamme tarvitsee osaavia, eettisesti herkkiä, vahvoja ja rohkeita sosiaalialan ammattilaisia, jotta sosiaalityö toimii. Se tarvitsee tutkimustietoa hyvinvointityön toiminnan vahvistamiseen ja kohdentamiseen. Erilaisia tilanteita, joissa vaaditaan eettistä harkintaa, kohdataan sosiaalisessa työssä. (Pehkonen & Väänänen-Fomin 2011, 7-8.) Ilman yhteisöllistä keskustelua ja tukea jään yksin ristiriitaisten ja vaikeiden tilanteiden kanssa. Meiltä on löydettävä aikaa keskustella, arvioida ja pohtia yhteisöllisesti asioita. Tämä valitettavasti tuntuu nykyään unohtuvan kiireen keskellä. Tästä nousee kysymys, voisimmeko tehdä enemmän.

Uskon, että varhaiskasvatuksen sosionomi tulee työllistymään varhaiskasvatuksen puolella tulevaisuudessa hyvin. Työntekijästä riippuu, valitseeko hän paremmat edut varhaiskasvatuksen opettajana vai laajemmin hallittavan osa-alueen varhaiskasvatuksen sosionomina. Itse painotun vahvasti sosiaalityön puolelle, ellei tasa-arvoa saada molempiin toimiin yhtäläisin eduin. Kysyntää ja töitä varmasti riittäisi varhaiskasvatuksen saralla jatkossakin. Se, riittääkö varhaiskasvatuksen vetovoima työllistämään varhaiskasvatuksen sosionomeja, jää nähtäväksi.

4.3 Positiivinen pedagogiikka

Positiivisen psykologian tutkimusintressien ytimessä on kaikki se, mikä tekee meistä hyvinvointia, onnellisia ja menestyviä. Tieteenharjoittajia kiinnostaa myönteiset toimintatavat, mahdollisuudet, vahvuudet ja se, mikä elämästämme tekee elämisen arvoista. Pyrkimyksenä on yksilöiden ja yhteisöjen kukoistaminen, jolla tarkoitetaan onnellisuuden ja hyvinvoinnin huipputilaa, jolloin emotionaalinen, sosiaalinen ja psykologinen hyvinvointimme ovat korkeimmillaan. Tähän ei silti pelkkä pahoinvoinnin poistaminen riitä. Tavoitteena on korjata haittaavat negatiiviset tekijät ja huolehtia, että hyvinvointimme pysyy paremman puolella. Positiivisen pedagogiikan keinoin voimme löytää loputtomat mahdollisuudet, jotka johdattavat meitä luonnollisesti kohti positiivista elämää. (Leskisenoja 2019, 17-18.) Uskon vakaasti, että hyvä

synnyttää hyvää. Positiivisilla teoilla jaamme ympärillemme paljon hyvää.

Varhaiskasvatuksen arjessa meidän tulee tietoisesti etsiä ja luoda lapsille myönteisiä tilanteita ja tunteita. Nämä hetket menevät ohi nopeasti, joten meidän on opeteltava tiedostamaan sekä tunnistamaan erilaisia positiivisia tuntemuksia, tarttumaan niihin ja hyödyntämään niitä voimavaroinamme. Myönteiset tunteet, kuten ilo, tyytyväisyys, kiinnostus, kiitollisuus, innostus, toiveikkaus, myötätunto ja rakkaus muodostavat hyvinvointimme kulmakiven. Nämä tunteet koetaan vahvuutena, sillä ne tuottavat positiivisia vaikutuksia. Esimerkiksi lapsen ollessa hyväntuulinen ja hyvinvoiva, ovat hänen ajatuksensa kirkkaampia. Tällöin hän on luovempi sekä kyky ongelmienratkaisuun paranee, jolloin hän tuottaa enemmän parempia ideoita. Nämä suotuisat vaikutukset tulevat esille jo pienillä lapsilla. Leskisenoja kirjassaan mainitseekin, että nelivuotiailla tehdyssä tutkimuksessa huomattiin, että hyvällä mielellä olevat lapset selviytyvät palikkateleistä nopeammin ja virheettömämmin, kuin vähemmän onnelliset toverinsa. (Leskisenoja 2019, 19.) Esimerkiksi neljävuotias, tyyppillisesti innokas, puhelias, luova, ihanan touhukas ja omatoiminen lapsi, vaatii positiivisia kokemuksia ja niiden tuntemuksia kehossaan ja mielessään, jotta hän kykenee olemaan luova. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2021.) Tämä antaa vankkaa pohjaa sille, miten tärkeää on luoda positiivista arkea varhaiskasvatukseen. Näin saamme lapsille luotua parhaiten niitä uusia kokemuksia, tuntemuksia ja oppeja, joita hän elämässään vielä tarvitsee. On varhaiskasvatuksen työntekijöiden vastuulla luoda tämänkaltainen ilmapiiri ja virikkeellinen ympäristö, joka uhkuu täynnä ideoita ja uusia mahdollisuuksia.

Lapsille on tärkeää, että he saavat päivittäin reaaliajassa positiivista palautetta. Opettaessamme lapsille päivittäin hyvää ja näyttäessämme heille aitoa välittämistä sekä hellyyttä, pystymme näin parhaiten kasvattamaan onnellisia, tasapainoisia ja hyvinvoivia lapsia. Heidän on tunnettava olevansa arvokkaita ja rakastettuja. Uskon tämän luovan hyvän vuorovaikutussuhteen ryhmässä ja auttaa lapsia sekä aikuisia jaksamaan touhukkaat päivät oppien ja leikkien keskellä. Leskisenoja mainitsee kirjassaan, että ”tavat, mitä ennen on tehty, kannattaa säilyttää vain, mikäli ne tälläkin hetkellä johtavat parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen”. (Leskisenoja 2019, 7-9).

Aikuisten lähellä olevat lapset voivat hyvin, mikäli aikuisetkin voivat hyvin. Positiivisten, kannustavien ja rakentavien sanojen ja lauseiden sekä toivoa luovan ajattelun avulla pystymme saavuttamaan parhaimman mahdollisen lopputuloksen. Hyvin toimiva varhaiskasvatuksen tiimi on mittaamattoman arvokas voimavara. Se kannattelee tiiminjäseniä ja antaa voimaa sekä intoa työhön. Positiivinen pedagogiikka toimii samalla tavoin kaikille iästä riippumatta. Siitä jokainen löytää itselleen toimivia työkaluja hyvinvoinnin tukemiseen. Helppointa on ottaa positiivinen pedagogiikka tavaksi elää. Se on kokonaisvaltainen suhtautumistapa, joka kulkee mukana. Positiivinen pedagogiikka konkretisoituu, kun huomaa hyviä asioita, kuten vahvuuksia

toisissa ihmisissä ja heidän tekemisissään. (Leskisenoja 2019, 9-13.)

Minulla on arjessa mukana vakiokäytäntönä positiivinen peukku ylös toiminto, jolla voin antaa välitöntä hyvää palautetta lapselle jopa sanattomasti kauempaa. Se viestittää lapsille positii-visesta ja kannustavasta toiminnasta, jonka he tietävät. Juuri tämä, lasten oma reflektointi yhdessä aikuisen kanssa antaa lapsille valmiuksia ja positiivisia kokemuksia siitä, kuinka toimi-taan oikein. Juuri tästä yhteisestä reflektoinnin osasta kumpuaa tosiseikka, että tekemälläni on todella ollut positiivista hyötyä. Lapset jopa keskenään toimiessaan näyttävät toisinaan po-sitiivista peukkua toisilleen sillä merkityksellä, että kaveri toimii heidän mielestään oikein. He myös keuhuvat toisiansa vilpittömästi, josta olen erityisen ylpeä ja sen olen heille sanonutkin. Juuri tämä antaa uskoa siihen, että tekemäni ja opettamani asiat ovat lapsille oikeasti tär-keitä. He tarvitsevat aikuisen arkeen muistuttamaan, mikä on oikein ja kuinka kannattaa toi-mia. Lapsille on hyvä opettaa positiivisia kaveritaitoja arjessa vielä vahvemmin.

4.4 Yhteistyö

Usein oikea taho selvittää lapsen tukimuotoja tai saavutettavia auttamistahoja on haasteelli-nen viidakko. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsia päivittäisessä toiminnassa mahdollistaen tietynlainen tukimuoto sekä puhe- ja toimintaterapeuttien tarjoamat palvelut ovat myös yleistyneet. Kunnallisen ja julkisen sektorin rinnalla nähdään myös yksityisiä varhaiskasvatus-palveluita, jotka vastaavat lapsen tuen tarpeisiin. Verkostoitumisella ja tiiviillä yhteistyöllä, jossa lapsi perheineen on keskiössä, pystytään vankkaan sekä monitahoiseen ja -aikaiseen tu-keen. Varhaiskasvatusryhmissä työskentelee erilaisia toimijoita, joiden kohdatessa kohtaavat myös erilaiset persoonat sekä työkulttuurit. Meistä jokainen edustaa omaa ammattikuntaansa, mutta lisäksi vielä työnantajaansa. Yhteistyö edellyttää tulevaisuuteen katsomista ja eri nä-kökulmien näkemistä. Jokaisella on omat ratkaisunsa eri tilanteisiin, mutta tässä on tehtävä yhteistyötä ja muokattava toiminta yhteiseksi. Oman alan tietojen ja taitojen hallinta näkyy ja vahvistaa työtämme, mutta on osattava nähdä yhteistyö moniammatillisen tiiminjäsenenä, ja -yhteisönä. Moniammatillisen työskentelyn tiimoilta nousee esiin asiantuntijuus, millä ta-voin kukakin toimija ottaa asiaan kantaa tai näkee tilanteen sekä mitä asioita esiin tuodaan. Ei ole harvinaista, että lapsilla ja perheillä on useampia tahoja auttamassa sekä sosiaali- että terveydenhuollon piiristä, mutta myös varhaiskasvatuksesta. Asiakasperheen tukemisen kan-nalta on tärkeää, että mahdollisimman monta eri ammattilaista tai tahoja toimii yhteistyössä lapsen ja perheen etua ajatellen. (Mönkkönen, Kekoni & Pehkonen 2019, 31-32.) Tämä on mielestäni hieman jähmeää toimintaa. Varsinkin salassapitovelvollisuutta tunnutaan määritte-levän eri tavoin eri instansseissa. Valitettavasti tämä toisinaan vaikuttaa negatiivisesta tuen saantiin sekä yhteistyön toimivuuteen ja luotettavuuteen. Tällainen yhdistelmä monitaho-i-sesti voisi olla tehokkaampaa, kuin tällä hetkellä on. Sen positiivisina etuina näenkin ehdotto-masti eri alojen osaamisen yhdistymisen moniammatillisessa työssä.

Yhteistyötahojen kanssa on ollut pohdintaa siitä, millainen varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva on ja millaisena haluaisimme sen näyttäytyvän. Varhaiskasvatuksen sosionomeina meillä tuntuu olevan etulyöntiasema vaikuttaa työnkuvaan ja sen kehitykseen. Sitä määritellään ja ylemmältä taholta sille asennetaan raameja, joiden sisällä työskentely on suhteellisen vapaasti valittavissa lapsen, perheen sekä ryhmän näkökulma huomioon ottaen. Varhaisen tuen merkitys korostuu kaikessa toiminnassa ja juuri siellä juurisyiden äärellä minäkin työskentelen. Näin moniammatillisen yhteistyön alussa on mielestäni tärkeää, että tunnemme ympärillämme olevia toimijoita ja tiedämme, kuka vastaa ja minkälaisesta palvelusta. Yhteistyötä kehittäessä uskon saavamme hyvän tavan toimia, jolla on kustannustehokkaita tuloksia. Tällä tavoin työhön käyttämä aika jakautuu monen eri toimijan kesken. Eri tavoin osaamista hyödyntämällä, vastaamme laajemmin asiakasperheiden tarpeisiin.

4.5 Päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö

Opinnäytetyön toteuttamiselle päiväkirjamuotoinen vaihtoehto oli minulle uusi, mutta luonnollinen. Päiväkirja syntyi reaaliajassa kuin itsestään, kun kirjoitin sitä päivittäin. Pohjaa antoi Laureassa suoritettut teoriaopinnot, projektit sekä aikaisempi alan työkokemus. Kirjoitusprosessi opetti, kuinka tärkeää on kirjoittaa havainnoiteja ja kokemuksia muistiin. Mukanani töissä kulki koko ajan pieni vihko sekä iPad, johon sain laitettua muistiinpanoja pitkin päivää. Opinnäytetyötä kirjoittaessani ja palatessani tekstissä taaksepäin huomaan työni kehityksen, jonka sisältö muokkautuu jatkuvasti vastaamaan kentältä nousevaan tarpeeseen.

Tuntuu, että olisin voinut jatkaa päiväkirjaa vielä pitkään ja saanut tällä tavoin suoraan verrannollista varhaiskasvatuksen sosionomin työn sisällön kehittymistä pidemmällä aikavälillä. Uskon, että olisin saavuttanut näin vahvempia ja tarkempia lopputuloksia. Toisaalta pohdin, olisinko voinut aloittaa päiväkirjan pitämisen aikaisemmin, kuten jo tammikuussa, jolloin aloitin työt. Tuohon lähtötilanteeseen verrattuna työni on kehittynyt sisällöltään ja kehitys jatkuu edelleen. Opinnäytetyön suunnittelu ja toteutus oli helppoa, kun tiesin etukäteen millä tavalla ryhmissä toimin ja mihin tarpeeseen minun odotetaan vastaavan. Kokonaisuudessaan päiväkirjamuotoinen opinnäytetyö opetti minulle paljon prosessista, reflektoinnista, havaintojen ja muistiinpanojen tärkeydestä, sekä ammatillisesta työotteesta.

4.6 Työn analysointi

Opinnäytetyö kokonaisuudessaan on tukenut omaa kehittymistäni sekä työnkuvan kehittämistä. Hyväksi havaitun toimintatavan hyödyntäminen sekä tiimityön tärkeys oli konkreettisia keinoja, jotka koin tärkeiksi. Ammatillinen kasvu on ollut huimaa ja alan tietoutta tullut paljon lisää. Olen saanut rohkeutta toimimiseeni sekä uskallusta ottaa kantaa erilaisiin asioihin. Rohkeus esittää omia mielipiteitään huolimatta siitä, onko joku sitä vastaan vai ei, antaa

luottoa, että toimin lapsen ja perheen etujen mukaisesti. Olen tehnyt vahvempaa reflektointia työssäni, pohtinut ja muokannut toimintaani tarpeen mukaan. Oman työn reflektointiin on kuulunut myös kokemusten, näkemysten ja havaintojen lisäksi ajatusten ja ideoiden vaihto toisaalla toimivan varhaiskasvatuksen sosionomin kanssa. Yhdessä olemme miettineet näkökulmaa ja ideoita työn sisällön kehittämiseen. Avoimeen vuorovaikutukseen ja dialogisuuteen perustuva, jopa kyseenalaistava työote on antanut lisää kimmoketta kehittää työtä palvelemaan useampaa osapuolta ja tahoja kustannustehokkaasti.

Tärkeäksi olen kokenut, että on oltava suunnitelmia, joita on kyettävä muokkaamaan arjessa tai jättämään pois tarpeen niin vaatiessa. Huomaan, kuinka rohkeasti olen puuttunut epäkohtiin ja tuonut niitä työssäni esiin. Kehitysideoita on paljon ja uskon, että Koronapandemian helpottaessa, niitä on helpompi lähteä työstämään yhteistyön ja verkostoitumisen tiimoilta.

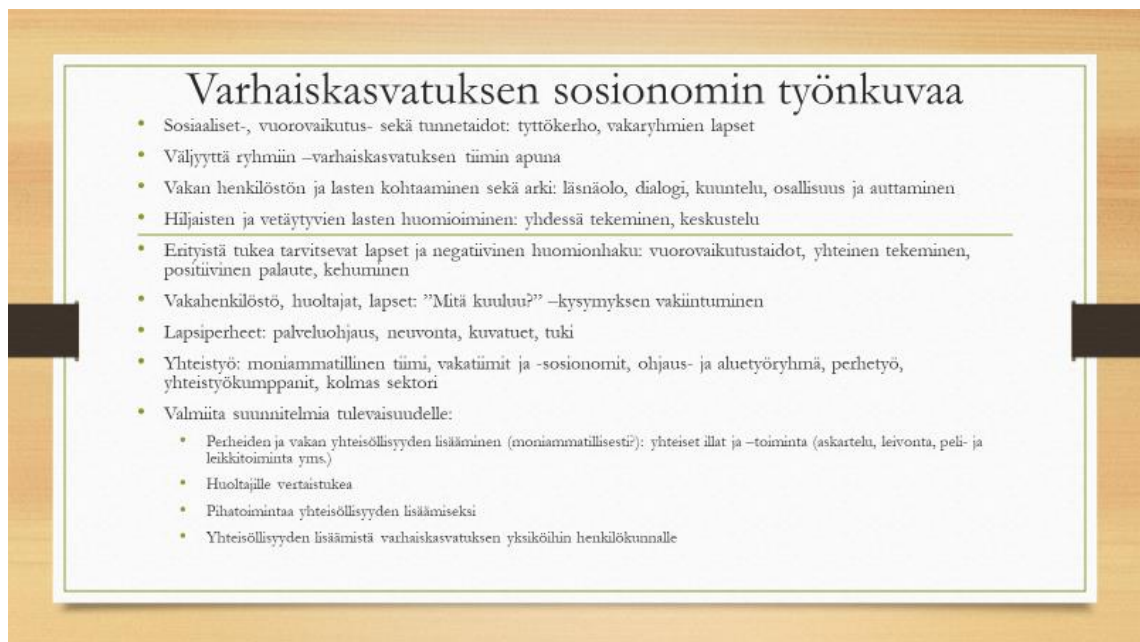
Tiivis yhteistyö varhaiskasvatuksen erityisopettajien ja muun henkilöstön kanssa on opettanut minulle erilaista näkökulmaa katsoa tekemääni työtä ja vaikuttamaan siihen aktiivisesti. En malta odottaa aikaa, jolloin kaikki ideat voin toteuttaa käytännössä. Perheille suunnatut yhteiset tuokiot ja erilaiset ryhmät ovat nousseet esiin viime aikoina kollegoiden kanssa keskustellessani. Mietinnässä on ollut erilaisia keskusteluiltoja, jossa vanhemmat verkostoituisivat niin, että joku heistä ottaisi hoitaakseen samankaltaisia keskusteluiltoja jatkossa. Tämä mahdollistaisi vertaistuen saannin jatkumoa. Voisin olla alussa mukana pyöräyttämässä toimintaa käyntiin ja jatkossa osallistuisin tarvittaessa. Keskusteluillat esimerkiksi teemsin kautta ovat olleet mietinnässä tätä hetkeä ajatellen. Tapa, jolla vanhempia parhaiten kohtaa ja mikä heille parhaiten sopii, on kysyttävä vanhemmilta itseltään. Työaikani on kirjattu joustavaksi, eli myös iltaisin pidettävät ohjaus- ja keskustelutuokiot ovat mahdollisia. Yhdistelemällä voimia ja verkostoitumisella esimerkiksi perheneuvolan kanssa, voisimme saada yhteisiä asiakkaita erilaisiin teemailtoihin mukaan. Näen yhteistyön järkevänä työnjaon sekä asiakkaiden osallistumisen kannalta. Monialaisella yhteistyöllä on myös kustannustehokkaita vaikutuksia pidemmällä aikavälillä.

Varhaiskasvatuksen sosionomi tiimien lisävahvuutena hanketyön myötä, on antanut väljyyttä ryhmien toimintaan. Olen keskittynyt toimimaan tiettyjen lasten tai pienryhmien kanssa ja olemaan arjessa mukana yhtenä aikuisena. Työni on painottunut vahvalla otteella sosiaalisiin vuorovaikutus- ja kaveritaitoihin, jotka näkyvät arjessa vapaissa leikkiutilanteissa lasten välisessä vuorovaikutuksessa. Käytän työssäni paljon sanatonta viestintää lapsen ikätasosta riippuen. Toisinaan pelkkä katsekontaktini ja ilmeeni palauttaa lapsen miettimään, miten hän voisi sanoa kaverille asian toisin niin, että se ei loukkaa.

Varhaiskasvatuksessa lasten kanssa työskentelevien kasvattajien toivoisin näkevän lapsissa

enemmän hyvää. Kukaan lapsi ei ole syntyessään paha ja lapsen toimintaa ja tapoja muuttamalla, voimme vaikuttaa siihen, kuinka lapsi maailman ympärillään kokee ja näkee. Sensitiivisyys on osa ammattitaitoa. Usein olen miettinyt, voisimmeko välttää turhia kieltoja toiminnassamme tai osaisimmeko muuttaa ne kehotuksiksi, jotka tulisivat automaattisesti. Sanoesamme lapselle kiellon ”älä kiipeä tuolille”, kokee hän varmasti tämän negatiivisena palautteena. Jos oppisimme sanomaan ”olethan varovainen, kun kiipeät tuolille” kehotus otetaan vastaan neutraalimmin ja positiivisemmin. Lapsen taso ymmärtää asioita on erilainen, kuin aikuisella. Toivon, että aikuiset näkisivät asiat lapsen näkökulmasta katsottuna, kaikissa arjen tilanteissa. Mennään lattialle istumaan, jos lapsikin siellä istuu leikkiessään ja keskustele kassasi. Lapsen kanssa samalla tasolla oleminen tuo konkreettista lapsen kanssa yhdessä toimimista ja yhteyttä, jossa kasvattaja on kiinnostunut lapsen puuhista ja asioita. Lapsi kohdetaan hänen tasollaan. Näin pystytään toisinaan hoitamaan jopa lapselle kipeitäkin asioita, kun voi puhua hieman hiljempaa ja rauhassa niin, ettei muut kuule. Lapsi usein kapuaakin tästä aikuisen syliin, varsinkin jos kyseessä on jokin harmitus. Aikuisen intensiivinen läsnäolo antaa lapselle luottoa myös siitä, että aikuista kiinnostaa, mitä hän tekee tai kokee. Varhaiskasvatuksen toimintaympäristöissä olen itse toiminut esimerkkinä ryhmissä siinä, että menen istumaan lastan kanssa lattialle ja leikkimään sekä puuhailemaan heidän kanssaan. Toivon näkeväni tätä jatkossa enemmän lapsiryhmissä, joissa itsekin toimin.

Koronapandemian vuoksi, etäisyyksien pitäminen on tuonut selvästi haasteita varhaiskasvatuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa toimimiseen. Asioita on jouduttu sopimaan ja hoitamaan enemmän puhelimitse, sähköpostein sekä meet-tapaamisten turvin. Vallalla oleva maskisuositus on tuonut haasteita omaan toimintaan, sillä näkyvät kasvot, eleet ja ilmeet ovat olennainen osa lasten kanssa toimimisessa ja vuorovaikutustaitoja harjoiteltaessa. Esimerkiksi suujumppaa olemme harjoitelleet niin, että itse olen ollut lapsista kauempana ja näyttänyt visierin takaa esimerkkejä suun ja kielen muodoista, jotka tukevat harjoiteltavia äänneitä.

Kuva 3: Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuva arjessa

Uskon, että työyhteisöjen kehittäminen alkaa vahvempana Korona pandemian väistyessä. Nyt keskustelu- ja kuunteluosuuksien, pedagogisen tiedonvaihdon ja erilaisten menetelmien tukena kontakti kasvattajiin on ollut hyvä. Yhteisöllisyyttä saadaan parannettua jatkossa kehittämällä yhteisöllistä tekemistä sekä aikuisten että lasten välillä. Olen kehittänyt opinnäytetyön aikana siis itseäni, työtäni sekä työyhteisöä, jossa toimin. Enpä ole aikaisemmin osannut edes ajatella, että olen opinnäytetyön aikana harjoitellut tutkivaa ja kehittävää työtettä konkreettisesti.

4.7 Työn kehittäminen

Keskeinen opinnäytetyöni punainen lanka oli työni sekä itseni ammatillinen kehittäminen. Koko opinnäytetyön kymmenen viikon päiväkirjaprosessi on kannatellut ja innostanut etsimään lisätietoja ja ideoita sekä antanut rohkeutta kokeilla erilaisia asioita ja -tapoja työssäni. Jatkuva työn reflektointi kuului olennaisena osana opinnäytetyöhön sekä ammattitaidon kartuttamiseen. Koin tämän jossain vaiheessa haasteelliseksi, vaikka sen avulla ammatti-identiteettini on myös muokkautunut positiivisesti matkan varrella ja aktiivisesti kehitän sitä edelleen. Varhaiskasvatuksen yksiköt ovat tiiviitä yhteisöjä, joiden sisällä jalkautuminen ei aina ole ollut helppoa. Olen luonut avoimen, positiivisen ja kannustavan ilmapiirin sekä ottanut itse kantaottavan ja kuuntelevan roolin ryhmien sekä kasvattajien kuuntelemiseen, joka on poikunut erinomaista yhteistyötä sekä luottamusta.

Tammikuussa kysyessäni henkilöstöltä, lapsilta ja huoltajilta, mitä heille kuuluu, kysymystäni jopa hieman kummasteltiin. Nykyisin samaan kysymykseen vastataan hyvillä mielin siitä, että olen aidosti kiinnostunut henkilöstön ja lapsiperheiden voinnista ja mahdollisesti sieltä kumpuavasta tuen tarpeesta. Olen ollut kuuntelijaosapuolena sekä auttavana tahona, kun henkilökunnasta jollain on ollut mieltä askarruttavia asioita. Olen ottanut niihin oma-aloitteisesti kantaa ja tuonut näkemykseni esiin sekä ohjannut henkilöitä esimiehen puheille. Mielestäni on tärkeää nostaa epäkohtia esiin ja puhua niistä ääneen ketään syyllistämättä, jotta niihin voidaan mahdollisimman rakentavasti vaikuttaa.

Tiedonkulku on asia, jonka olen kokenut katkonaisena ja riittämättömänä alusta alkaen. Googlen Drive tiedostojen käyttö toimivana työalustana on mielestäni riippumaton aikaan ja paikkaan. Tätä hyödyntäen, olen tehnyt tiedostoja lapsien ja ryhmien kanssa toimimisesta ja jakanut ne esimerkiksi lapsen ryhmän varhaiskasvatuksen opettajalle. Hänen kauttaan tieto kulkee sekä minulle, että varhaiskasvatuksen tiimille, joka lapsen kanssa päivittäin työskentelee. Tiedonkulku Googlen Drive tiedostojen kautta sen vuoksi, että aina ei ehdi arjessa vaihtamaan ajatuksia ja havaintoja, joita tiedostoon silti ehtii kirjoittaa. Näin lasten kehittyminen on reaaliaikaisena tietona tiimissä, jonka lasten kanssa työskentelen.

Olen oppinut, että tarvittaessa saan apua ja tukea varhaiskasvatuksen opettajilta sekä -erityisopettajilta. Esimiehen sekä ohjausryhmän tuki on jatkuvaa ja konkreettista sekä pitkälti toimintani peilaamista ja tuen antamista. Työn priorisointiin olen saanut tukea kaikilta edellä mainituilta. Yhdessä olemme pohtineet priorisointijärjestystä työssäni, joka tukee lasta, perhettä sekä tiimiä parhaiten. Paremmiin pystyisin varhaiskasvatuksen sosionomina vastaamaan lapsen haasteisiin ja auttamiseen arjessa, mikäli pääsisi lukemaan lapsen varhaiskasvatussuunnitelman. Mielestäni tämä palvelisi lasta ja hänen tukemistaan paremmin. Samalla tällä ehkäistäisiin kasvattajien asioista kertomatta jättäminen erittäin konkreettisista ja tärkeistä lasta koskevista seikoista.

Toivon, että syksyllä saan olla mukana vanhempainilloissa, jotta saan vanhempiin vahvemman yhteyden. Toivon heidän ottavan matalalla kynnyksellä yhteyttä, mikäli he kokevat siihen tarvetta. Veikkaan, että kaikki vanhemmat eivät tällä hetkellä edes tiedä, missä kaikissa asioissa voisin heitä auttaa tai neuvoa. Toivon tulevaisuudelta enemmän yhteistyötä vanhempien kanssa, jotta voimme vaikuttaa lapsen- ja perheen hyvinvointiin, tukeen ja yhteisöllisyyteen.

Haluaisin, että varhaiskasvatuksen satsattaisiin enemmän resursseja sekä varoja. Alalla työskentelee todellisia ammattilaisia, joiden persoonallinen, positiivinen ja aito välittäminen näkyy työssä, jota he tekevät. Olen nähnyt varhaiskasvatusyksiköiden tiimeissä erikuntoisia leluja, joista osa on jo parhaat päivänsä nähneitä. Olen myös kuullut, että rahaa uusiin leluihin ja peleihin ei ole, joten henkilökunta on itse tuonut lastensa omia, vanhoja leluja ja pelejä.

Lasten käytössä olevien tavaroiden on oltava edes jollain tasolla nykyaikaisia, kiinnostavia ja niissä on esiinnyttävä joku tuttu figuuri tai hahmo. Leikin rikastuttamiseen toivon myös erilaisia tarvikkeita ja välineitä, jotta leikistä saadaan kiinnostava ja pitkäkestoinen. Tosin pitkäkestoisuutta on haasteellista toteuttaa, ellei siihen ole tilamahdollisuutta erikseen annettu.

Nykypäivänä aikuiset eivät tunnu riittävän lapsille, sillä he vaativat myös yksilöllistä huomiota. Tähän voisi vastata varhaiskasvatuksen mummit ja -vaarit, jotka voisivat tehdä muutama tunnin töitä tiettyinä päivinä viikossa. Näin saataisiin aikuisia lisää, oppisimme sukupolvelta toiselle -tyyliin, saisimme uskomattomia tarinoita kuullaksemme sekä mahdollistaisimme lapsille enemmän aikuisten aikaa. Tämä on perustyötä, jota teemme ja toivon, että tulevaisuudessa panostamme siihen entistä enemmän. Ehkä palaamme jopa Unicefin Lapsiystävällisen kunnan -tunnustuksen uusimiseen tällä tavoin.

Toivon varhaiskasvatuksen henkilökunnalta tulevaisuudessa arviointia työstään, työnkuvastaan ja siitä, mihin varhaiskasvatuksen sosionomi voisi vastata omalla työpanoksellaan. Henkilökunta voisi tiimipalaverissaan kirjata ylös keskeisimpiä asioita, jotka he kokevat hyväksi tai haasteellisiksi sekä mitä toivotaan lisää. Tätä havainnointia ja tarvetta voisi verrata esimiehen, varhaiskasvatuksen sosionomin sekä työnantajan arviointiin ja muokata toimintaa sen tiimoilta. Tällä tavoin saamme nostettua konkreettisia kehittämisen kohtia esille ja pohtia niiden tuomien haasteiden minimointia tai poistamista.

4.8 Kehittävä arviointi

Suomalainen varhaiskasvatuksen tutkimus on ollut aikaisemmin lähinnä päivähoitotutkimusta, eli aiheina ovat olleet päivähoitoa koskevat kysymykset ja päivähoidon lapset. Päivähoitoa koskevat tutkimukset on aloitettu 1970-luvun alkupuolella. Vuonna 1973 tuli voimaan laki lasten päivähoidosta, joka loi puitteet päivähoidon määrälliselle ja laadulliselle kehittämiselle. Tutkimusten keskeinen tavoite oli aluksi päivähoidon kehittäminen. 1990-luvulla tutkimusten näkökulmat ovat monipuolistuneet ja nyt etsitäänkin vastauksia siihen, miten asiat nykyään ovat. Tutkimusotteiden ja -menetelmien valikoima on laajentunut koko ajan. varhaiskasvatuksessa kvantitatiivisen tutkimuksen rinnalle on noussut kvalitatiivinen tutkimus, jota suurin osa tutkimuksista edustaa. Lapsia tutkitaan niissä ympäristöissä, joissa he elävät ja tehdään kokoavia aineistoja lähinnä havainnoimalla. Tällaiset muutokset heijastavat ajattelutavan muutosta, jossa lapsia tavoitetaan olennaisesti heidän toimimassaan ympäristössä. (Ruoppila, Hujala, Karila, Kinosaari, Niiranen & Ojala 1999, 23.)

Tiedonkeruu ja päättelysäännöt yhdistettynä pyrkimykseen sanoa asioista jotakin hyväksyttävää ja hyödynnettävää ovat kirkastuneet. Projektin päätteeksi ne antavat viimeistään tarkentunutta käsitystä siitä, saatiinko kyseisellä opinnäytetyöllä vastinetta työnkuvan kehitykseen. Tietoa voidaan hyödyntää vastaavanlaisten projektien suunnittelussa ja kehittämisessä, joissa

samoja virheitä ei toisteta ja työllä haetaan parasta mahdollista hyötyä. Kehittämishankkeissa on huomattu, että ihmisten osallistaminen itseään koskevaan päätöksentekoon edistää tavoitteiden saavuttamista. Mielenkiintoista on varmasti lukea raportti tehdystä työstä ja kokemuksista, mutta se kertoo jo menneestä. Arviointi ja johtopäätökset ovat näin ollen luonteeltaan toteavia. Arviointien ongelma onkin, ettei niiden tuloksia käytetä tarpeeksi. Tähän sisältyy kuitenkin ajatus, että nykykäytäntöjä tai toteutuneita toimia tarkastellessa voidaan löytää parannettavaa. (Atjonen 2021, 20-21.)

Kehittävää arviointia voidaan pitää tiedonhankintamenettelyjen kokonaisuutena, jonka tavoitteena on edistää, parantaa, muuttaa tai jopa löytää uutta. Asian kehittäminen voi tapahtua nopeasti tai toisinaan on varauduttava pitkään odotukseen tuloksen tunnistamiseksi. Arvioinnit eivät näin ollen voi olla kehittävyden nimissä yksiselitteisiä ja mallinnettavia. (Atjonen 2021, 67.)

Toimintaympäristön huomioiminen arvioinnissa on tärkeää. Se edellyttää, ettei tuloksia irroiteta yhteyksistä, joista niiden perustana oleva aineisto on kerätty. Tämä ei tarkoita ainoastaan fyysistä toimintaympäristöä, vaan siihen kuuluvia sosiaalisia normeja, arvoja sekä vuorovaikutussuhteita. Näillä kaikilla on vaikutusta jo ennen arviointi- tai kehittämishankkeen aloittamista, sillä tavoitteet tulee asettaa toimintaympäristöön asiantuntevasti. Tulosten ja vaikutusten arviointi on mahdollista, jos lähtökohdat sekä olosuhteet ovat tarkasti tiedossa. (Atjonen 2021, 158-159.) Arvioinnille onkin ominaista katsoa toteutuneita tapahtumia pohdittien, mikä meni hyvin ja mikä huonosti. Tulevaisuuteen suuntautuminen tarkoittaa, ettei tarkastella ainoastaan tavoitteiden saavuttamista, vaan pohditaan myös, mitä pitäisi asettaa uudeksi tavoitteeksi. Tulevaisuuden tutkimuksen näkökulmasta katsottuna, ennakointi on samankaltaista kuin kehittävä arviointikin. Ennakoinnissa kuitenkin tarkastellaan asioita pidemmällä aikavälillä nykypäivästä aina tulevaisuuteen saakka. (Atjonen 2021, 183-186.) Kehittävässä arvioinnissa on selkeänä tavoitteena kehittyminen ja tulosten saavuttamisesta kohdentuen tyypillisimmin sisäisiin prosesseihin. Arvioinnin tekijä ottaa prosessitekijät huomioon paikantaessaan ja arvioidessaan ilmiöitä ja kohteita toimintaympäristöihinsä ja on kiinnostunut idean toimeenpanosta. Hän sitoutuu kohdeorganisaation tavoitteisiin ja pyrkii auttamaan niissä. Arvioijalla on tavanomaisissa tilanteissa vastuunottajan ja kritisoijan tehtävä. (Atjonen 2021, 260.)

Kehittävän arvioinnin tulokset voivat liikauttaa ja inspiroida, joten tällöin tarvitaan menetelmällisiä ja arviointityötapoihin liittyviä ratkaisuja jo aikaisemmin. On keskityttävä tulosten hyödyntämiseen ja pohdittava, miten hyvää sanomaa levitetään yleiseen tietouteen. Kokeiluvaiheessa synnytettyjen uusien ideoiden vieminen käytäntöön ei ole itsestäänselvyys. Erilaisia menetelmiä ja työtapaidoita on paljon. Monissa osallistavissa työtavoissa sekä ongelmanrat-

kaisuideoissa on aihioita, joita arvioija voi käyttää ja soveltaa arvioitavien kanssa yhteistyössä. Osa perustuu pienimuotoiseen menetelmään, kuten käsitekarttaan ja sen tarkasti ohjattuun toteutukseen. Kehittävässä arvioinnissa ei tarvita erityistä menetelmäosaamista, mikäli tarkoitus on arviointitiedon kerääminen. (Atjonen 2021, 288-290.) Tällainen on nopeasti yhteen vedettynä esimerkkinä helppo ottaa esimerkiksi tiimipalaveriin mukaan. Tiimi voi taralapuille kirjata mikä ei toimi ja mikä toimii tiimityössä sekä -yhteisössä tai mitkä työtehtävät koetaan sellaisiksi, joiden toivotaan kuuluvan varhaiskasvatuksen sosionomille ja mitkä eivät. Tällaiset pienet mietintäriihet ovat nopeasti toteutettuja ja tarvittavaa, suuntaa antavaa aineistoa nousee esiin juuritasolta eli kasvattajilta, jotka elävät varhaiskasvatuksen arkea. Toivon, että tämänkaltaista pohdintaa jalkautetaan varhaiskasvatusyksiköihin.

Toivon, että varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan kehittäminen saa vielä jatkotutkimuksia. Olisi mielenkiintoista tietää, millä tavoin varhaiskasvatuksen sosionomin rooli nähdään ja toivotaan nähtävän tulevaisuudessa. Minkälaisiin tarpeisiin on vastattava ja keneen se kohdistuu. Innokas olisin tietämään, millä tavoin lapset, huoltajat, varhaiskasvatuksen henkilökunta, varhaiskasvatuksen sosionomit sekä työnantaja näkevät työn tarpeen, sen sisällön ja toivottavan muutoksen, joka vastaa tarpeisiin. Tämänkaltaisen kysely on tärkeää, jotta päästään asian ytimeen ja kehittämään toimenkuvasta entistä tarkempaa ja tarvetta vastaavaa.

4.9 Palaute

Varhaiskasvatuksen sosionomina työskentelystä olen saanut paljon palautetta. Varhaiskasvatuksen tiimit ovat ottaneet minut hyvillä mielin vastaan. Erityinen kiitos, joka kasvattajilta on noussut, koski sitä, että vihdoinkin on havaittu varhaiskasvatuksen sosionomin tarve varhaiskasvatuksessa. Nyt on joku, joka osaa arvioida lapsen ja perheen sosiaalisen tuen tarpeita, tukea vanhemmuutta ja toimia varhaiskasvatuksessa asiantuntijana tukemisen keinojen kehittämisessä. Palveluohjaus ja perheiden neuvonta sote-palvelujen piiriin korostuu koko ajan. (Talentia 2021, B.) Juuri perheiden tukeminen nostettiin tärkeäksi seikaksi, sillä siihen ei ole tunnut kasvattajilla olevan riittävästi aikaa, eikä osaamista.

Apuni on koettu tärkeäksi etenkin silloin, jos ryhmästä on ollut kasvattaja pois, eikä sijaista hänelle saatu. Kohdistin tällöin työni fokuksen kyseiseen ryhmään tukemaan lapsia omalla työpanoksellani. Tämänkaltaisen jousto osaltani on koettu ryhmä- sekä henkilökunnan jakamista tukeväksi työksi. Työni kehittyy koko ajan eteenpäin ja aika näyttää, mihin työnkuva muokkautuu. Uskon, että syksyllä työni löytää erilaisia tapoja ja keinoja toimia, kun nyt olemme kevään aikana ajaneet työnkuvaani sisään varhaiskasvatusyksiköihin, -ryhmiin sekä huoltajien tietoon. Tiimien kanssa tiivis yhteistyö on tuottanut hyvää tulosta myös lasten- ja perheiden osalta. Positiivinen palaute on tullut myös vanhemmilta, joiden kanssa yhteistyö on ollut tiivistä, ja jotka ovat hyötyneet työstäni. Tällainen yhteistyö varmasti lisääntyy tulevaisuudessa ja toivon, että siitä tulee entistä tiiviimpää.

Lapsilta saamani palaute näkyy heidän kasvoiltaan, kun tapaamme. Kuulen heiltä kysymykset ”hei, tuutsä mun mukaan leikkiin” tai ”voiksä lukee tän kirjan meille?”. Tämä kielii siitä, että lapset ovat omaksuneet minut toimijana ryhmässä, joka vastaa vahvasti lasten tarpeisiin ja huomionhakuisuuteen. He ovat kiitollisia ajasta, jonka olen voinut heille suoda. Kahdenkeskinen aika yksinäisen, leikkivän lapsen kanssa on ollut työkokemuksessani ehkä parasta. Olen päässyt vetäytyvän lapsen maailmaan ja sisäiseen ajatteluun leikin avulla. Olemme keskustelleet erilaisista lapsen mielenkiinnon kohteista, kavereista, leikkimisestä ja ennen kaikkea siitä, miten lapsi näkee ja kokee varhaiskasvatuksessa viettämänsä päivät. Tätä haluan jatkossakin tehdä, sillä yksikin yksinäinen lapsi varhaiskasvatuksessa, on liikaa.

Työnantaja sekä työyhteisö hyötyy opinnäytetyöstäni. Kirjoituksistani selviää, kuinka näen varhaiskasvatussyksiköiden toimintaa, muokkaan siihen soveltuvaa pienryhmätoimintaa ja tuen varhaiskasvatuksen tiimejä sekä huoltajia heidän tärkeässä työssään. Esille tuomani kehitys-ideat on otettu positiivisesti vastaan ja niitä on kokeiltu. Varhaiskasvatuksessa on tärkeää nähdä lapset yksilöinä ja erilaisina toimijoina, joita aikuiset tukevat erilaisin keinoin. Kuvaan lasten kohtaamistilanteita, sillä ne kertovat, miten itse näen varhaiskasvatuksen toiminnan ja konkreettiset kehittämiskohteet arjessa. Uskon, että opinnäytetyössäni aukeaa varhaiskasvatuksen näkökulma ja toiminta myös niille, joille se ei ole tuttua. Toivon, että opinnäytetyöni toimii myös varhaiskasvatuksen henkilöstölle uusien ideoiden ja toimintatapojen innoittajana sekä tuo heille rohkeutta kokeilla uusia toimintatapoja ja -muotoja.

Tuon opinnäytetyössäni esille monialaisen verkostotyön tärkeyden sekä sen hyödyt. Yhteistyötahoilla on yhteinen tavoite, joka edellyttää osapuolten aktiivista työpanosta ja yhteistyötä. Positiivinen, kaikkia osapuolia kunnioittava vuorovaikutus on tärkeä lähtökohta. Nostin asian tiimoilta nousseita epäkohtia esiin, joihin toin uusia näkökulmia ja ratkaisuja. Toivon, että yhteistyön merkitys ja hyöty korostuu, sillä se on erittäin tärkeää varhaiskasvatuksen sosionomin työssä. Näin olemme askeleen lähempänä yhden luukun -periaatetta.

Työelämäpalautteen tiimoilta käyty keskustelu esimieheni kanssa osoitti, että opinnäytetyöllä on työnantajalleni positiivisia vaikutuksia. Sitä voidaan hyödyntää tulevaisuudessa, kun varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa tarkennetaan. Päiväkirjaosiossani nostan selkeästi esille erilaisia tilanteita ja menetelmiä arjesta, jotka tukevat kehitettävää toimenkuvaa sekä roolia tiimityössä ja arjessa. Nämä avaavat konkreettisesti työnkuvan sisältöä. Pohdimme, että opinnäytetyötäni koskeva hanketyö poikkeaa lakiin säädetyistä varhaiskasvatuksen sosionomin toimenkuvasta, mutta voimme silti todeta, että sosiaalityön osaamiselle varhaiskasvatuksen arjessa on voimakas tarve. Erityisesti haasteet näkyvät lasten arjessa leikeissä sekä toiminnallisissa tilanteissa, joissa tarvitaan sosiaalisia, tunne- ja vuorovaikutustaitoja. Tästä syystä opinnäytetyössäni on näitä tilanteita nostettu esille.

5 Lähteet

Painetut

Atjonen, P. 2021. Kehittävä arviointi varhaiskasvatusalalla. Joensuu: Kirjokansi

Helminen, J. 2017. Asiakkaan moniammatillinen ohjaus sosiaali- ja terveydenhuollossa. Helsinki: Edita

Hujala, E. & Turja, L. 2020. varhaiskasvatuksen käsikirja. 5., uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus

Jauhiainen, R. & Eskola, M. 1994. Ryhmäilmiö. Porvoo; Helsinki; Juva: WSOY

Järvinen, K. & Mikkola, P. 2015. Oletko sä meidän kaa? Näkökulmia osallisuuteen ja yhteisöllisyyteen varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Pedatieto

Kangas, J., Lastikka A-L & Karlsson, L. 2021. Voimauttava varhaiskasvatus. Leikkivä, osallinen ja hyvinvoiva lapsi. Helsinki: Otava

Karjalainen, M., Lindroos, S., Matero, M. & Simola, T. 2020. Kasvatus- ja ohjausalan käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus

Keinänen, M. & Martin, M. 2019. Mieli meissä. Tasapainoista arkea mielentämisen keinoin. Helsinki: kirjapaja

Kiviluote, J. 2019. Tunteet ja käyttäytyminen hallintaan varhaiskasvatuksessa. Turku: JK-Kustannus ja Koulutus

Kuntatyönantajat. 2018. Uusi varhaiskasvatuslaki muuttaa kelpoisuuksia, nimikkeistä päättää työnantaja. <https://www.kt.fi/ohjeet/kvtes/varhaiskasvatuslaki-kelpoisuudet-henkilostorakenne>

Leskisenoja, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Toteuta käytännössä. Jyväskylä: PS-kustannus

Määttä, P. & Rantala, A. 2010. Tavallisen erityinen lapsi. Yhdessä tekemisen toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus

Mönkkönen, K., Kekoni, T. & Pehkonen, A. 2019. Moniammatillinen yhteistyö. Vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus

Niskanen, T. 2021. 5. uudistettu painos. Kasvun ja osallisuuden edistäminen. Helsinki: Sanoma Pro Oy

Pehkonen, A. & Väänänen-Fomin, M.(toim). 2011. Sosiaalityön arvot ja etiikka. Jyväskylä: PS-kustannus

Puukari, S., Lappalainen, K. & Kuorelahti, M. 2017. Ohjaus ja erityisopetus oppijoiden tukena. Jyväskylä: PS-kustannus

Ruoppila, I., Hujala, E., Karila, E., Kinos, J., Niiranen, P. & Ojala, M. 1999. Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: Atena

Sandberg, E. 2021. Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Jyväskylä: PS-kustannus

Sinkkonen, J. 2020. Onnellinen lapsi. Helsinki: WSOY

Vehkalahti, R. 2007. Kehu lapsi päivässä. 20 käskyä lapsen itsetunnon tukemiseen. Helsinki: Lasten Keskus

Vilen, M., Seppänen, P., Tapio, N. & Toivainen, R. (toim.). 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja

Sähköiset

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Kiusaamisen ehkäiseminen varhaiskasvatuksessa. 2017, A. <https://www.mll.fi/ammattilaisille/varhaiskasvattajille/kiusaaminen-paivakodissa/>

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Lapsen kasvu ja kehitys. 4-5 -vuotiaan persoonallisuuden kehitys. Viitattu 2.4.2021. <https://www.mll.fi/vanhemmille/lapsen-kasvu-ja-kehitys/4-5-v/4-5-vuotiaan-persoonallisuuden-kehitys/>

Mielenterveystalo. Muut häiriöt ja ongelmat. Valikoiva puhumattomuus. Luettu 27.4.2021. https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/ammattilaisille/hairiot/muut_hairiot_ja_ongelmat/Pages/valikoiva_puhumattomuus.aspx

Mieli ry. 2021. Tunnetaitojen perusteet. <https://mieli.fi/fi/mielenterveys/itsetuntemus/tunnetaidot/tunnetaitojen-perusteet>

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ. 2021. Vahvaa edunvalvontaa. <https://www.oaj.fi/arjessa/varhaiskasvatus/>

Opetushallitus. 2021, A. Varhaiskasvatus. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus>

Opetushallitus. 2021. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pähkinänkuoressa.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-pahkinankuudessa>

Opetushallitus. 2018. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 25.4.2021.
<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/1266381/tekstikappale/1291595>

Opintopolku. 2021. yhteistyö varhaiskasvatuksessa. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/varhaiskasvatus/1266381/tekstikappale/1291826>

Sanomapro. 2021. Lähtökohtana kokonaisvaltainen hyvinvointi. <https://www.sanomapro.fi/positiivinen-pedagogiikka-tarjoaa-tyokaluja-seka-oppilaiden-etta-opettajien-hyvinvointiin/>

Suomen perustuslaki 731/1999. Viitattu 12.5.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Talentia. Arki, arvot ja etiikka. Viitattu 29.4.2021, 12.5.2021. <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/>

Talentia. 2021, B. Varhaiskasvatuksen sosionomi. <https://www.talentia.fi/talentia/talentian-tavoitteet/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuksen-sosionomin-tehtava-kuva/>

Talentia. 2021, A. Varhaiskasvatuslain kelpoisuuksia ja henkilöstörakennetta koskevat säännökset sosionomien osalta. <https://www.talentia.fi/talentia/talentian-tavoitteet/talentia-vaikuttaa-varhaiskasvatuksessa/varhaiskasvatuslain-kelpoisuuksia-ja-henkilostorakennetta-koskevat-saannokset-sosionomien-osalta/>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Lastensuojelun arvot ja periaatteet. Viitattu 12.5.2021.
<https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/mita-on-lastensuojelu/lastensuojelun-arvot-ja-periaatteet#Perustuslaki%20ja%20lastensuojelu>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Viitattu 17.4.2021, 22.4.2021. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540>

6 Kuviot

Kuvio 1: Varhaiskasvatuksen sosionomin sidosryhmät	18
Kuvio 2: Tyttökerhon sisältöä	84
Kuvio 3: Varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa arjessa	87